

דף קג.

עין משפט א.

ח"מ סימן קפד סעיף ב

עין בסעיף הקודם

עין משפט ב.

יו"ד סימן קעה סעיף ו

ז. הפוסק על הפירות ונתייקרו בשעת הפרעון, יכול לעשות שומא לפירות שנפסק עליהם וליתן לו פירות אחרים ז אבל מעות אינו יכול ליתן לו.

ויש מי שאומר ח שיכול ליתן לו מעות.

הגה: אבל יכול לפסוק על שער שבשוק על פירות אחרים כאילו נותן לו מעות עכשיו.

ודוקא שלא שמו הפירות הראשונים על מעות, רק שאומר לו כך וכך סאים, חטים יש לי בידך תן לי בהם כו"כ יין או דבר אחר, אבל אם שמו הפירות הראשונים על דמים שיצטרך לומר לו כו"כ דמי החטים בידך תן לי בהם יין אסור ט דהוי כאילו הלוח לו מעות ואין פוסקין עליהם כשהם מעות בעין אלא כשיש לו, כמו שנתבאר סי' קס"ג.

עין משפט ג.

ח"מ סימן שסז סעיף א

א. הגוזל את חברו אע"פ שכפר בו ועדיין לא נשבע לו, וחזר והודה אינו חייב לרדוף אחר הבעלים להחזיר להם י שהרי לא נתיאשו,

ז. טור בשם הרמב"ם ושכן הסכים הרא"ש, דנראה כמחזיר לו מעות יותר ממה שהקדים לו כשפסקו.

ח. טור בשם ר"ת בתוס' דף ס"ג בד"ה דא"ר ינאי, כיון שנעשה דרך מקח וממכר ולא דרך הלואה.

ט. אפי' יצא השער, אא"כ יש לו יין כדלעיל בריש סי' קס"ג. ש"ך ס"ק י'.

י. רמב"ם פ"ז מגזילה הלכה ט', ממשנה בב"ק ק"ג ע"א וכרבא שם בק"ד דכיון שיודע מי גזלה ממנה והודה לו הוי כמו שאמר לו יהיו לי בידך פקדון וכפי' התוס' שם דהודה שלא בפניו.

ואע"פ שבא לצאת י"ש אינו חייב לרדוף אחריו כך הוא בגמ' שם ק"ד וכ"ש כשלא הודה רק שבאו עדים שהוא גזלו דאינו חייב ללכת אחריו רק שיודיעו. כ"כ בש"ך ס"ק א'.

אלא יהיה בידו עד שיכואו ויודיע אותם ויטלו את שלהם.

א. ב. אבל אם נשבע על שוה פרוטה ומעלה חייב לרדוף אחר הבעלים כ עד שיחזיר להם אפי' באי הים שהרי כבר נתיאשו מאחר שנשבע להם ל ואינם באים עוד לתובעו מ.

עין משפט ד.ה. חו"מ סימן שסז סעיף ב.

ב. ג. אפי' החזיר הגזילה כולה חוץ משהו פרוטה חייב הגזולן להוליכה אחר הנגזל^ג, ולא יתן אותה לא לבנו של הנגזל ולא לשלוחו אא"כ עשה אותם הנגזל שליח בעדים פ.

וה"ה אם בי"ד עשו שליח בעדים או נתן לבי"ד יצא ע.

כ. שהרי התחייב בקרבן ואינו יכול להביא הקרבן עד שיגיע הגזול ליד בעליו, וה"ה בזמן הזה שאין קרבן אינו יוצא ידי כפרתו עד שיחזירונו לידי. כ"כ הרא"ש. וכ"כ הש"ך בס"ק ב'. ודלא כמ"ש הסמ"ע שאינו הולך אחריו דגם זה משום תקנת השבים דזה אינו ע"ש.

ל. נראה שמפרש מימרא דרבא בלא הודה בפניו וכפי' התוס', דאם הודה בפניו אפי' נשבע א"צ להוליכו אחריו למדי ויכול להביא כפרה. באר הגולה אות ג'.

מ. לשון הרמב"ם, וכ"כ הסמ"ג והקשה הש"ך דלמה המציא טעם חדש מלבו שהרי בגמ' משמע דטעמא הוא כיון דנשבע ובעי כפרה לא סגי עד דמטא לידיה, וכ"כ הרא"ש, ולפ"ז אפי' יודע בבירור הגזולן שהנגזל לא התיאש ג"כ צריך להוליך אחריו ולא מספיק שיודיע לו, וסיים שדברי הרמב"ם והמחבר והסמ"ע צריכים ביאור, ועיין מה שהביא מתוס' י"ט.

נ. שם במשנה. ולא יתן אותה לא לבנו ולא לשלוחו. ונראה דגם בלא נשבע הדין כן שלא יתן אותה לבנו ולא לשלוחו. סמ"ע ס"ק ה'.

ס. כמבואר בסי' קכ"א סעיף ב' ופסק כרב חסדא ור"י ור"א שאמרו שם בב"ק ק"ד ע"א ששליח שעשאו בעדים הוי שליח וכך פסקו כל הפוסקים.

ע. זה מפני תקנת השבים הקילו עליו שלא יצטרך להרבות בהוצאת הדרך כך פי' רש"י. ואז יהיה ביד שליח בי"ד עד שיבא הנגזל ויקחנו מידו, והגזולן פטור מאחריות מיד כשמסרו לשליח בי"ד, כ"כ הסמ"ע, אבל הש"ך כתב היינו דוקא כשנותן לבי"ד שישלחוהו לידו מתי שירצו, אבל אם שליח בי"ד או הב"ד ישמרו אותם בידם עד שיביא הנגזל מעצמו שבזה עדיין הגזולן חייב באחריותו, ובזה כתב הש"ך ניחא מה שכתבו התוס' בדף ק"ד ע"א שהקשו על פירוש רש"י, אלא ודאי דלא הקשו על פירוש רש"י אלא כיון דמשמע ממנו דהשליח בי"ד שומרה בידו עד שיכואו הנגזל. ובזה כתב ליישב מה שהקשה המהרש"א בדברי התוס' בדף ק"ד, בד"ה אמר ע"ש.

עין משפט ו. חו"מ סימן שסז פעיף ד

ה. אם מת הנגזל כשבא הגזלן לעשות תשובה יחזיר ליורשיו אם הגזילה בעין^פ, ואם אינה בעין או שנשתנית יחזיר להם דמיה כמו שהיה מחזיר למורישם^ז.

עין משפט ז.ז. חו"מ סימן שסז פעיף ג

ג. ד. החזיר לו כל הגזילה או שמחל לו עליה חוץ מפחות משה פרוטה, אינו צריך להוליך אחריו, אלא יבא הנגזל ויטול השאר^ק, ואע"פ שהגזילה עצמה קיימת אין חוששין שמא תתייקר^ר ונמצא שוב דהנשאר שוה פרוטה.

עין משפט ט.י. חו"מ סימן שסז פעיף ב

עיינ לעיל עין משפט ד.ה.

דף קג:

עין משפט ד. חו"מ סימן שסז פעיף א

עיינ לעיל דף קג. עין משפט ג

עין משפט ה. חו"מ סימן שסז פעיף א

א. הגוזל אחד מחמשה^ש ואינו יודע מאיזה מהם גזל וכל אחד אומר

פ. ממשנה בב"ק ק"ח ע"ב.

ז. דהיורש במקום מורישו עומד וכל מה שמחוייב להחזיר למוריש מחזיר ליורש.

ק. ואף דהוא פחות משה פרוטה, בתורת השבה הוא, כך הוא לשון הרמב"ם כיון שמתחילה גזל יותר משה פרוטה ולא החזיר כולו, אלא שאינו מחוייב להוציא עליה הוצאה, ועוד דגם פחות משה פרוטה איסור גזל יש בו כמ"ש בס"י שנ"ט, אלא שאין בי"ד נזקקין לפחות משה פרוטה להוציאו מידו. סמ"ע ס"ק ז'.

ר. ואם נתייקרה כתב הטור בשם ר"י דא"צ ללכת אחריו להחזירו, כיון שפעם אחת לא היתה בו שוה פרוטה, אבל להרמ"ה בכה"ג שנתייקר צריך ללכת אחריו ולהחזירו. סמ"ע ס"ק ח'.

ש. מחלוקת דר"ט ור"ע במשנה ביבמות קי"ח ע"ב, ופסק הרמב"ם בפ"ד מגזילה הלכה ט' כר"ע דהלכה כמותו מחבירו, וכאן החמשה יודעים שגזלם ותובעים אותו, לא כן בסעיף

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאהרן שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

אותי גזל אע"פ שאין שם עדים שגזל, כל אחד מהם נשבע ^ה שזה גזלו ומשלם הגזילה לכל אחד ואחד ^א.

עין משפט ו.

ח"מ סימן שסז פ"ב

ע"י לעיל דף קג. עין משפט ד.ה.

עין משפט ז.

ח"מ סימן רכב פ"ב

ג. הלוקח חפץ מאחד מבין חמשה בני אדם, וכל אחד תובעו ^ב ואומר שאני בעל המקח והוא אינו יודע ממי מהם לקח, מניח דמי המקח ביניהם ^ג ומסתלק ויהיו הדמים מונחים בבי"ד עד שיודו או יבא אליהו,

ב' שהם לא ידעו דבר עד שהודיע להם. וכעין זה בסי' ע"ו לענין הלואה ובסי' ש' לענין פקדון.

ת. היינו בנקיטת חפץ כנשבעים ונוטלים ואע"פ שאין הגזלן טוען כנגדו ברי שלא גזלו, מ"מ כיוון שברי שלא גזל אלא אחד מהם והרי כולם באים ליטול, הטילו חז"ל עליהם שבועת הנוטלין. סמ"ע ס"ק ב'.

א. והש"ך בס"ק ב' הביא דבעל המאור פסק כר"ט דמניח הגזילה ביניהם ומסתלק, ואע"פ שהרמב"ן במלחמות השיג עליו מ"מ המעיין היטב יראה שאין הוכחה לסתור דבריו, והסיק אף דרוב הפוסקים פסקו כר"ע מ"מ מצי הגזלן לומר קים לי כבעל המאור ורב האי גאון והראב"ד דמניח ביניהם ומסתלק.

ב. ה"ה בלא תובעין אותו, רק דבלא תובעין פטור אף לצאת י"ש, ותובעין דוקא בברי אבל בשמא נחשב כלא תובעין. ש"ך ס"ק ג'.

ג. רמב"ם פ"כ ממכירה הלכה ב' וכתב ה"ה דפסק כר"ש בן אלעזר בברייתא וכסתם משנה דיבמות קי"ח ע"ב דלא נחלקו ר"ע ור"ט בלוקח שמניח דמי המקח ביניהם ומסתלק. והקשה הב"ח שמדינא יש לו לשלם לכל אחד שהרי פושע הוא דהו"ל לדייק כמו לגבי פקדון, ותירץ שגם בפיקדון אינו חייב מדינא אלא דוקא בב' כריכות כגון שהפקידו זה שלא בפני זה כמ"ש בסי' ש'. אבל כאן לקח מאחד במעמד החמשה שכולן היו ביחד כשקנה מאחד מהם שנעשה כאילו הפקידו אצלו בכרך אחד, והש"ך בס"ק ד' תירץ דפיקדון שאני ששמים אותו אצלו לזמן רב אבל במקח שזה לפי שעה רוצים הדמים לא הו"ל למידק למוכר והוא מנ"י בפ' המפקיד. וכ"כ בסמ"ע בסי' ש', ולפ"ז אפי' לקח מחמשה בני אדם שלא היו ביחד דינא הכי.

וכתב בנתיבות לפי דברי הש"ך הלוקח בהקפה זה דומה לפיקדון שזה לזמן מרובה והוה ליה למידק. נתיבות ס"ק ה'.

ומה שמניחו ביניהם היינו בבי"ד, והש"ך בס"ק ה' כתב שיהיה מונח בידו ולא בבי"ד, והלוקח צריך לישבע שאינו יודע ממי ומשאירו בידו עד שיודו או יבא אליהו. ובביאורים כתב דהעיקר כהש"ך.

ואם הוא חסיד ^ד נותן דמים לכל אחד כדי לצאת י"ש.

עין משפט זז.

ח"מ סימן רכב פעיף ג

ג. ד. לקח חפץ מאחד מבין חמשה בני אדם וכפר בו שלא לקח ונשבע על השקר ועשה תשובה ורוצה לשלם וכל אחד תובע אותו ואומר לו אני הוא שכפרת בי ונשבעת לשקר, והוא אומר שאינו יודע ממי, הרי חייב לשלם לכל אחד ^ה מפני שעבר עבירה.

עין משפט ט.

ח"מ סימן רכב פעיף ב

עין לעיל עין משפט ז

עין משפט י.

ח"מ סימן ששה פעיף א

עין לעיל עין משפט ה

עין משפט כ.

ח"מ סימן ששה פעיף ב

ב. ג. שנים שתבעו אחד וכל אחד מהם אומר לו גזלתני מנה, והוא משיב אמת שגזלתני אחד מכם מנה ואינו יודע למי, חייב לשלם לכל אחד ^ו מהם מנה.

הגה: גזל משניים לאחד מנה ולשני מאתים וכל אחד תובע ששלו מאתים, והוא אינו יודע למי גזל המאתים נותן לכל אחד מאתים ^ז.

ד. וקשה דהרי המחבר בעצמו בסי' ש' סעיף א' פסק דפטור גם לצאת י"ש וצ"ע. ש"ך ס"ק ו'. ואולי י"ל מדינא פטור גם לצאת ידי שמים אך ממידת חסידות דוקא יש מקום לצאת ידי שמים.

ה. מבב"ק ק"ג ע"ב ומקח וגזל שווין ודין גזל מפורש בסי' שס"ה. וכיון שעבר עבירה אינו יוצא ידי תשובה עד שיחזיר הגזילה ליד הנגזל ולא במה שיניח בבי"ד. סמ"ע ס"ק ז'. והש"ך בס"ק ז' כתב דלאו דוקא עשה תשובה אלא ה"ה נודע לבי"ד שנשבע לשקר כגון שהודה בפני אחרים וכה"ג קנסינן ליה וחייב לשלם לכל אחד. ולפי דברי הש"ך אפי' לא עשה תשובה ועומד במרדו הדין כך אם נתברר שנשבע לשקר.

ו. מברייתא שם, והיינו אחר שישבע כל אחד מהם. ש"ך ס"ק ו'.

ז. שם בגמ' וגם כאן אחר שישבע כל אחד, כ"כ רי"ו בנתיב ל"א ריש ח"ד. ואם גם הם אינם יודעים של מי המאתיים, יהיה מונח בידו עד שיבא אליהו, כ"כ רי"ו שם,

הגה: גזל לאחד ואינו יודע אם החזיר לו אע"פ שאין מי שתובע אותו חייב לשלם לו אם בא לצאת י"ש^ה, אבל אם אמר לאחד איני יודע אם גזלתך אם לאו אפי' בבא לצאת י"ש אינו חייב.

ומה שלא אומרים חולקין בניהם בכה"ג משום שודאי ישנו אחד רמאי שתובע מנה ודאי והיה לו ג"כ לדעת על המנה השני, וכיון שכל אחד אומר על המנה השני איני יודע ודאי אחד רמאי בכך, וע"כ אין אומרים שחולקין בניהם, ולפ"ז אם שניהם אומרים שאינם יודעים כלל מהגזילה הדין שחולקין בניהם. ש"ך ס"ק ז'.
ח. ממשנה בב"ק קי"ח ע"א. ועיין בסי' ע"ה סעיף י'.

דף קד.

עין משפט א.

ח"מ סימן שסז סעיף א

עיין לעיל דף קג. עין משפט ג

עין משפט ב.

ח"מ סימן שסז סעיף ב

עיין לעיל דף קג. עין משפט ד.ה.

ח"מ סימן קכא סעיף א

א. א. שלח לו חובו או פקדונו ע"י שליח, אם אמר לו המלוה לשלחו לו על ידו ואבדו פטור ט, ואפי' הודיעו על כך ע"י כתב ידו י שכתב לו תשלח לי ביד פלוני ומכיר שזה כתב ידו, ואפי' שהשליח גוי כ, או חרש שוטה וקטן.

א. ב. גם אם המלוה לא יחד לו אדם מסויים לשלוח לו חובו על ידו, אלא כתב לו שלח לי ביד מי שתרצה, ושלח ואבדו או שהשליח כפר בהם, הלוח פטור. ובלבד שהוא שלח אותם ביד אדם נאמן, ובדרך שבני אדם רגילים ל להעביר שם ממונם, אבל אם שלח ביד מי שהוחזק כפרן מ או במקום סכנת דרכים שאין הרבים רגילים להעביר שם ממונם הרי

ט. ממשנה במציעא צ"ח ע"ב ורמב"ם פ"א משלוחין הלכה ח'.

י. כ"כ הרי"ף בקמא ק"ד ע"א, והנ"י במציעא כתב שכך דייק הריטב"א מהמשנה. ובעיר שושן סיים בזה דהכי נהיגי תגרים. והסמ"ע בס"ק ב' כתב עליו שדין גמור הוא זה אלא מנהג התגרים בכתב לו סתם ונתנו למוביל הכתב זה מנהג התגרים ופטור.

ושלח לו ע"י כתב. ה"ה בע"פ בינו לבינו והמלוה מודה. ש"ך ס"ק א'.

כ. ואינו צריך לומר לו שלח והפטור. סמ"ע ס"ק ג'. וש"ך ס"ק ד'.

ל. ודוקא כשכתב או אמר לו שלח ביד מי שתרצה לשלוח אבל אם אמר לו שלח ביד פלוני, לא על המשלח התלונה כי אם על השליח, שלא היה לו להוליכו בדרך מסוכנת שאין דרך בני אדם לקחת ממונם. סמ"ע ס"ק ד'. ועיין בש"ך ס"ק ה'. ועיין בנתיבות בחידושים ס"ק ד', וגם מש"כ שם בס"ק ג'.

מ. וק"ו גוי חרש שוטה וקטן אפי' לא הוחזקו כפרנים והם נאמנים כ"כ בש"ך ס"ק ו'. ונראה דגוי אפי' מחזיקים אותו לנאמן חייב כמ"ש בסי' רכ"ה סוף סעיף ב'. ובחש"ו לא שייך הוחזקו נאמנים שהרי אינם בני דעת. ש"ך ס"ק ו'.

אולם בפעמוני זהב הביא ממנהריט"ץ הסובר בגוי נאמן פטור, וכיון דאיכא פלוגתא המוציא מחבירו עליו הראייה ואף הביא ראייה למנהריט"ץ מלשון השו"ע ע"ש.

הוא פשע וחייב^ב שעל דעת כן לא הרשהו א"כ פירש לו בפירוש^ט.

ח"מ סימן קכא סעיף ב

ג. אפי' שהמלוה לא אמר לשליח אמור לפלוני שישלח על ידך מעות
ב. שבידו, אלא אמר לו בפני עדים^ע מעות יש לי ביד פלוני, לך ואמור
לו שבדעתך לבא לכאן, ואם יתנם לך הביאם לי^ט, ונתנם^ז לו הלוה
ואבדו בדרך, פטור.

אבל לא עשאו שליח אלא אמר לו יש לי מעות ביד פלוני ואינו שולחם
לי, אולי אינו מוצא שליח לשלחם, לך ותתראה אליו אולי ישלחם על
ידך לי לא הוי שליח^ק, ואם נתנם לו ואבדו חייב הלוה באחריותם.

ח"מ סימן קכב סעיף א

עיין לעיל עין משפט ב

ח"מ סימן שמ סעיף ה

עין משפט ג.

ז. השואל פרה מחבירו, והמשאיל שלחה לו ביד בנו או ביד שלוחו או
ה. ביד עבדו של המשאיל או של השואל ומתה קודם שתכנס לרשות
השואל הרי זה פטור^ו. ואם אמר לו השואל שלחה לי ביד בני או ביד

ג. אפי' לא כפר השליח רק הביא עדים שאבד ג"כ חייב הלוה, דכיון שהוחזק כפרן הוי
תחילתו בפשיעה וסופו באונס דקימ"ל בסי' רצ"א סעיף ו' דחייב. ש"ך ס"ק ז'. וכן
כתב בנתיבות.

ס. שכתב לו שלח ביד מי שתרצה והפטור או כתב לו בפירוש ביד חש"ו או גוי, והש"ך
בס"ק ח' כתב שבעינן שיפרש לו שלח אפי' ע"י מי שהוחזק כפרן או במקום סכנת
דרכים.

ע. וה"ה אם הודה המלוה שאמר לו כן "שלח על ידו". סמ"ע ס"ק ה'. אבל אמר לו אם
יתנם לך הביאם בעדים, דאם טרח וייחד עדים מסתמא שוויה שליח. סמ"ע וש"ך
ס"ק ט'.

פ. מימרא דרב חסדא בקמא ק"ד ע"א, וכמ"ש התוס' שם והרא"ש, והש"ך בס"ק י' חולק
בזה וס"ל דאפי' עשאו בעדים בלשון זו לא מהני דהוי רק כממציא לו שליח. נתיבות
ס"ק ח' בחידושים.

צ. מדעתו, ואין מחייבים אותו לתת אותם לו בעל כורחו. כ"כ הרי"ף והרא"ש שם בקמא.

ק. ואפי' אמר לו כן בעדים לא הוי ייחדו לשליח. ש"ך ס"ק י"א, דאין כוונתו בזה שהוא
עצמו מחזיק אותו לנאמן דאם כן בפקדון יהיה פטור. נתיבות.

ר. ממשנה בב"מ צ"ח ע"ב.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים
בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com

עבדי או ביד שלוחי וכן ביד בנך או עבדך העברי^ש או שלוחך, וכן אם אמר לו המשאיל הריני משלחה לך ביד בנך או עבדך או ביד שלוחך וכן ביד בני או שלוחי או עבדי העברי ואמר לו השואל שלח ושלחה ומתה בדרך הרי זה חייב.

עין משפט ד.

ח"מ סימן קכא פ"ב
ע"פ לעיל משפט ב

דף קד:

עין משפט א.

ח"מ סימן קכא פ"ג

ד. לא עשאו שליח בעדים אלא מסר לו חותמו^ח לסימן שהוא שלוחו ומסרו לו לאמור לך והבא לי מעותי, והוא בא אצל הלוח לומר פלוני שלחני^א אליך שתשלח לו מעותי והילך חותמו לסימן, והעדים מעידים שהוא חותמו^ב, ושלחם לו ואבדו, לא נפטר הלוח^ג.

הגה: ויחרים תחילה מי ששלח שליח זה ולא יודה, ויש אומרים שצריך

ש. כשמואל בדף צ"ט והלכתא כשמואל בדיני, ואם היה השליח מי שאינו בר שליחות כגון חש"ו או גוי, עיין בביאורים ס"ק י"א, והוא באמר לו השואל שלח בידם, ועיין שם אם יכול לחזור בכה"ג.

ת. ודוקא בסתם בני אדם, אבל גדולי הדור וידוע חותמם משלחין עליהם והוי שלוחו. ואם המלוה כופר שלא עשאו שליח אפי' חותמו של גדול הדור לא מהני. ואם כתב בכתב יד אחר שישלח לו, וחתם בחותמו על כתב זה, מהני והוי שלוחו. ש"ך ס"ק י"ג.

א. היינו שאמר לו השליח שהמלוה אמר לי לומר לך שתשלחם לו כי הוא צריך להם, אבל לא שינה השליח לומר ללוה בשם המלוה שישלחם על ידו, כי זה לא שם בפיו. סמ"ע ס"ק ט' והוא עיקר.

ב. ואפי' מעידים שמסר לו חותמו לפנייהם לאו כלום עד שיעידו שעשאו שליח. ואם התנו בניהם שמי שיביא לו אותו חותם או סימן ישלח על ידו, מהני דכל תנאי שבממון תנאו קיים. ש"ך ס"ק ט"ז.

ג. מרב יהודה אמר שמואל בקמא ק"ד ע"ב וכפי' רש"י שם וכ"כ הרי"ף והרמב"ם בפ"א משלוחין הלכה ח'.

ואפי' מודה המלוה שאמר לו בלשון שליחות זו לא מהני, והכי מוכח מרמב"ן ותוס' ומהרש"ל מיהו יש חולקין דאם מודה המלוה פטור הלוח. ש"ך ס"ק י"ב.

לישבע תחילה כדרך הנשבעים ונוטלים.

עין משפט ב.ג.ד.

ח"מ סימן קכב פ"א א
ע"י לעיל דף קד. עין משפט ב.

עין משפט י.

ח"מ סימן קיא פ"א א

א. המלוה את חבירו בע"פ אינו גובה אלא ממה שימצא ביד הלוח, אבל אינו טורף לא מלקוחות שקנו ממנו ולא ממתנות שנתן ^ז, אבל מכל מה שימצא בידו גובה בין קרקע בין מטלטלין ^ה אפי' קנאם אחר ההלואה.

ב. המלוה בשטר ^ו טורף מלקוחות וממקבלי המתנות שקנו וקיבלו ממנו קרקע אחר ההלואה, אפי' אם אינו מפורש בשטר ^ז האחריות. אבל אם פירש בשטר שהלוה לו על תנאי שלא יטורף מלקוחות ולא ממקבלי מתנות תנאו קיים ^ח ואינו טורף מהם.

ד. ממשנה בתרא רע"ה ע"א. וגם ממתנה דאם לא היה עושה לו נחת רוח לא היה נותן לו וא"כ הוי כמכרו. סמ"ע ס"ק א'.

ה. ממה שאמרו בבתרא שם קנ"ז ע"א אפי' מגלימא דעל כתפיה.

ו. ואלו שיעבד נכסיו בלי הסכמת אשתו, והם משועבדים לכתובתה דינו כמו במכר. ב"י בשם בעל התרומות. ועוד שם באשה שנתן לה אחר או בעלה קרקע קודם שלוחה, אף שהבעל אוכל מזה פירות אין הבעל חוב גובה מהם ועיין בסי' צ"ז סעיף כ"ה. סמ"ע ס"ק ב'.

ז. ה"ה אם הודה בפני עדים וציוה לכתוב שטר, כ"כ הש"ך בס"ק ב' בשם בעה"ת.

ח. ממציעא ט"ו ע"ב, דאיפסקא הלכתא דאחריות טעות סופר, דלא שדי איניש זוזי בכדי.

ט. דכל תנאי שבממון תנאו קיים כ"כ התוס' במציעא י"ד ע"א ד"ה שעבוד.

דף קה.

עין משפט ב.

ח"מ סימן שפז פעיף ג

ג. ד. החזיר לו כל הגזילה או שמחל לו עליה חוץ מפחות משה פרוטה, אינו צריך להוליך אחריו, אלא יבא הנגזל ויטול השאר ט, ואע"פ שהגזילה עצמה קיימת אין חוששין שמא תתייקר ונמצא שוב דהנשאר שוה פרוטה.

עין משפט ג.

ח"מ סימן שפ פעיף ג

ג. ה. גזל ג' חבילות שוות שלשה פרוטות והזלו והרי שלושתן שוות ב' פרוטות, והחזיר לו ב' חבילות הרי הוא חייב להחזיר לו גם השלישית כ, הואיל ובתחילת הגזילה היתה שוה פרוטה.

עין משפט ד.ה.

ח"מ סימן שפ פעיף ד

ד. ו. גזל שתיים שוות פרוטה והחזיר אחת, אע"פ שלא נשאר בידו פרוטה

ט. ואף שהוא פחות משה פרוטה, בתורת השבה הוא, כך הוא לשון הרמב"ם כיון שמתחילה גזל יותר משה פרוטה ולא החזיר כולו, אלא שאינו מחוייב להוציא עליה הוצאה, ועוד דגם פחות משה פרוטה איסור גזל יש בו כמ"ש בסי' שנ"ט, אלא שאין בי"ד נזקקין לפחות משה פרוטה להוציאו מידו. סמ"ע ס"ק ז'.

י. ואם נתייקרה כתב הטור בשם ר"י דא"צ ללכת אחריו להחזירו, כיון שפעם אחת לא היתה בו שוה פרוטה, אבל להרמ"ה בכה"ג שנתייקר צריך ללכת אחריו ולהחזירו. סמ"ע ס"ק ח'.

כ. אע"פ שבשלישית אין בה שוה פרוטה ואין השבה בפחות משה פרוטה, מ"מ חייב כאן להשיב השלישית הואיל ובתחילת הגזילה היתה שוה פרוטה.

וכ"ש אם גזל שוה פרוטה והזלה דצריך להשיב אותה או דמיה שוה פרוטה כמו שהיתה בתחילה, אלא לרבותא נקט ג' אגודות, דאע"ג שקיים מצוות השבת אבידה בב' האגודות שהחזיר, אפ"ה צריך להחזיר השלישית. וכ"ש אם גזל ב' אגודות שוות ב' פרוטות והזלו ועמדו שתיהן על פרוטה אחת והחזיר לו אחת שצריך להחזיר לו גם השניה שהרי לא קיים עדיין מצוות השבת אבידה בפרוטה. סמ"ע ס"ק ח'.

ובפעמוני זהב כתב דיש ללמוד מסעיף זה דאם החזירם בשלשתן הוי חזרה הגם שמיעקרא היו שווים שלשה ועכשיו הזלו הוי חזרה, כמו בגזל חמץ שאומר לו הרי שלך לפניך. והגם שיש תקנת הקדמונים דהגזול מחבירו מטבע או בגד והזול משלם ביוקר כשעת הגזילה זה דוקא כשכבר הוציא המטבע, או שהבגד אבד וכמ"ש בסעיף ה', אבל אם הוא בעין אומר לו הרי שלך לפניך. ועיין בהרא"ש בפ' הגזול דף צ"ח.

ואין כאן גזילה^ל, מ"מ האחת שהשיב לא קיים בה עדיין מצוות ההשבה כי אין בה פרוטה, וע"כ מכין^מ אותו עד שתצא נפשו או שיקיים מצוות ההשבה ע"י שמחזיר גם השניה.

דף קה:

ח"מ סימן רצד סעיף א

עין משפט ט.

א. המפקיד שתבע פקדונו וכפר בו הנפקד^ב הרי הוא מיד נעשה עליו גזלן^ו ומתחייב באונסין ופסול לעדות ולשבועה.
בד"א שבשעה שכפר בו יש עדים שהיה ברשותו, אבל אם אין עדים, שמא אבד הפקדון ממנו ואומר אכפור בו ואדחנו עד שאמצאנו ואחזיר לו אותו.

ח"מ סימן צב סעיף ב

עין משפט י.

ב. איזהו חשוד^ע, הנשבע לשקר אחד שבועת העדות^פ או שבועת הפקדון^צ או שבועת שוא וביטוי, ואפי' עבר על הרם שהחרימו

ל. שם בב"ק ק"ה ע"א בעיא דרבא שם והדר פשטא.

מ. כ"כ הטור בשם הרמ"ה. וכך פירש בסמ"ע ס"ק ט' דברי מר"ן השו"ע.

נ. היינו שאמר להד"ם, ואינו יכול לטעון שכוונתו היתה להד"ם שבא לידו בתורת פקדון אלא בתורת מכר, שהיה לו לפרש. סמ"ע ס"ק א'.

ס. מב"מ ה' ע"ב. ונעשה גזלן מיד היינו אפי' קודם שנשבע על כפירתו, ובכופר על הלואה אינו נעשה גזלן כמבואר בריש סי' ע"ה, אבל אין נפ"מ בזה שהרי נתחייב באונסין. סמ"ע ס"ק ב'.

ע. שבועות מ"ה ע"א במשנה. ועיין בסי' ל"ד סעיף ה'.

פ. פירוש שהשביעוהו בי"ד אם יודע עדות לחבירו שיעיד, ואמר ע"פ השבועה שאינו יודע, ואח"כ נודע שהיה במעמד הדבר, ומדובר בנעשה הענין בזמן קרוב שבודאי לא שכח, שאל"כ לא היה נפסל בזה דאולי שכח, סמ"ע ס"ק ב' וכ"כ הר"ן, אבל הרשב"א ס"ל דבכל ענין אינו יכול לומר שכחתי. כ"כ הש"ך בס"ק ב' והעיר דדברי הסמ"ע סותרים עצמם מסי' ל"ד סעיף ה' ברמ"א. ועיין בסי' פ"א סעיף כ"ח ובסי' פ"ב ס"ק ל"א בבאר היטב במה שכתב.

צ. פירוש שנשבע שלא הפקיד אצלו ונתברר שהפקידו, ואם היו עדים שהיה בידו הפקדון בשעה שכפר נפסל מיד אפי' בלא שבועה, כמבואר בסעיף ד' וכאן מיירי שאין עדים שהיה בידו בעת שכפר, סמ"ע ס"ק ג'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

הקהל.

וי"א דדוקא בשבועה דלשעבר ק' כגון אכלתי ולא אכלתי, שבשעה שיצאה שבועה מפיו יצאה לשקר, אבל בשבועה דלהבא כגון שלא אוכל ועבר ואכל, אינו נעשה בזה חשוד על השבועה.

עין משפט כ.ל.מ. חו"מ סימן צב סעיף ד

ד. התובע לחבירו מלוה וכפר, אע"פ שמביא עדים להכחישו אינו חשוד כל זמן שלא נשבע ר'. אבל הכופר בפקדון הוי חשוד אע"פ שלא נשבע והוא שראוהו בידו ש' בשעה שכפר.

הגה: הרוצה לשלם הפקדון אע"ג שעובר על לא תחמוד ת' אינו נפסל.

ק. טור בשם רש"י ד"ה שבועת ע"ש, ולסברא זו כ"ש בעבר על החרם דאינו נפסל דחרם הקהל בדרך כלל על להבא אבל עבר על חרם הקהל דלשעבר נפסל, כ"כ באו"ת ס"ק ה'.

ר. מימרא דרב אידי בר אבין אמר רב חסדא במציעא ה' ע"ב.

וכתב הסמ"ע בס"ק י"ב דהכלל בזה הוא, דכל זמן שנוכל לתרץ הדבר לא מחזיקין האדם בחשוד משום הכי במלוה דלהוצאה ניתנה, אף שעבר הזמן, מ"מ אנו אומרים משתמט הוא עד שיזדמן לו כסף להחזיר, ובפקדון אע"ג שלא להוצאה ניתן אפ"ה כשלא ראו העדים בידו בשעה שתבעו אנו תולים שמא לא ידע היכן הניחו או שנתגלגל ממקומו, ויראה שישביענו שבועת השומרים שהיא דאורייתא, ע"כ אומר לא הפקדתני שאז פטור משבועת התורה וחייב רק היסת עד שימצאנו ויחזירנו לידו, וגם אם אינו כופר אלא שאומר שתופסו בשביל מלוה שיש לו בידו, שומעין לו עד כדי דמיו, אם אין עדים שבא לידו בתורת פקדון או שלא ראוהו עתה בידו.

ש. בתשובת הרא"ש הביאה הד"מ מובא בראובן שנתן ביד שמעון מעות לעסוק בהם לטובת ראובן, ולאחר זמן כפר שמעון ואמר להד"ם ונודע הדבר שנתן לו, שאז אין הטעם של משתמט, דלמה לו לכפור הא הו"ל למימר הוצאתי המעות בעיסקא לטובתך, נעשה בזה חשוד אפי' שאין עדים שראו אותו בידו בשעת התביעה והד"מ כתב דדבריו צ"ע, והסמ"ע בס"ק י"ד דדבריו פשוטים בטעמן. ועיין בפעמוני זהב שחזק דברי הסמ"ע.

ת. דלא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו. סמ"ע ס"ק ט"ו.

דף קו.

הו"מ סימן פז סעיף כט.ל

עין משפט א.ב.

כט. מג. מי שכפר בכל, ועד אחד מכחישו ונשבע להכחיש העד, ואח"כ הביא התובע עד אחר, הרי זה מצטרף עם הראשון ומחייבו ממון א, אע"פ שנשבע נגד העד, ועוד שנעשה חשוד על פי שני עדים ב.

ל. מד. אע"פ שנשבע הנתבע ונפטר ע"פ בי"ד, אם תפס התובע אח"כ משלו בלא עדים, וטוען שתופס על אותה תביעה שנשבע לו עליה שיודע שלא נשבע לו באמת, הדין עם התופס ב ונאמן במיגו ד שלא תפסתי, ונשבע היסת ונפטר, וא"צ לומר שאם הביא אח"כ התובע עדים אחר שנשבע בין שבועה דאורייתא בין שבועה דרבנן שמוציאים מידו ונותנים לזה, ונעשה הנשבע חשוד על פי העדים.

הו"מ סימן פט סעיף א

עין משפט ג.

א. כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין ה, ואלו נשבעין ונוטלים השכיר ו, והנגזל ז והנחבל, והחנוני על פנקסו ח, וכשכנגדו חשוד על השבועה ט.

- א. כרב נחמן בקמא ק"ו ע"א ודלא כרב, וכ"כ בעה"ת שער י' ח"א ובה"ג.
- ב. כתב הסמ"ע דע"י העד ובעל הדין אינו נעשה חשוד, רק אחרי שני עדים ועיין בש"ך ס"ק ע"ג.
- ג. כ"כ בעה"ת שהסכימו בעלי הוראה, כיון שקימ"ל ששבועה אינה קונה ממון, וכ"כ הרא"ש בפ"ב דמציעא סי' ט' דף כ"ו ע"ב.
- ד. עיין מה שהט"ז האריך בזה ומחלק בין קרקע למטלטלין.
- ה. משנה שבועות מ"ד ע"ב.
- ו. ואם יכול להפך השבועה על בעל הבית כתב הש"ך בס"ק א' דאינו יכול להפך שבועת נקיטת חפץ כי אם היסת, ועוד כתב שם דכל זה מדובר שבעה"ב טוען ברי לי שפרעתוך, אבל אם טוען איני יודע אם פרעתוך פשיטא דחייב לשלם לשכיר בלי שבועה כלל.
- ז. מבואר בסי' צ'.
- ח. מבואר בסי' צ"א.
- ט. מבואר בסי' צ"ב.

דף קו:

הו"מ סימן שנב פעיף א

עין משפט א.ב.

א. הפקיד אצל שנים וטענו שניהם נגנב ו' ואח"כ הודה אחד, ונגד השני שלא הודה באו שני עדים שהוא גנבו הרי שניהם משלמים הקרן.

הו"מ סימן צו פעיף א

עין משפט ג.

א. אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן ב בין שבא בטענת עצמו או של אביו ל, לפי שהמקצת שהודה בו לקטן אינו אלא כמשיב אבידה מ, וכן אם כפר בכל, ובא עד אחד והעיד לקטן אין הנתבע נשבע ב דהגם שיש עד אחד אין כאן תובע, שתביעת הקטן אינה תביעה גמורה.

הגה: וי"א שצריך לישבע אם יש עד אחד.

ב. שמר לקטן וטען שאבד החפץ, הרי זה נשבע שבועת השומרים לפי

י. מבב"ק ק"ח ע"א, וברמב"ם פ"ד מגניבה הלכה ז' הוסיף כאן שנשבעו שניהם אחרי שאמרו שנגנב, אח"כ הודה אחד והשני באו עליו עדים, שניהם משלמין את הקרן, ואם תפס בעל הפקדון את הכפל אין מוצאין מידו, וזה שהודה משלם את החומש, וכתב ה"ה, דין הכפל בעיא דלא איפשטא בב"ק ק"ח ע"א ופסק הרמב"ם כדרכו בכל כיוצא בזה. והטור כתב דכפל פשיטא דמשלם, ובחומש מבעיא ובכ"מ הניח הרמב"ם בצ"ע.

וכתב בבאר הגולה שפשוט שכאן חסר במחבר תיבת "ונשבעו" וצ"ל ונשבעו והודה אחד מהם, ופסק המחבר לקולא כדעת הרמב"ם והטור שלשניהם אינם משלמים אלא הקרן, לא הכפל כדעת הרמב"ם וגם לא החומש כדעת הטור.

כ. רמב"ם פ"ה מטוען הלכה ט' ממשנה שבועות ל"ח ע"ב.

וחרש, פירש רש"י כגון שטענו ברמיזה שחרש שדיברו בו חכמים אינו שומע ואינו מדבר. ל. דין זה מוסכם ברוב הפוסקים כיון שאין תביעתו תביעה גמורה.

מ. אע"ג שנתבאר בס"י ע"ה דבמודה במקצת לא אומרים בו שיהיה נאמן במיגו שאם היה רוצה היה כופר בכל, משום דאינו יכול להעזי פניו הנ"מ בגדול, אבל בקטן ובפרט הקטן שבא בטענת אביו היה יכול להעזי, סמ"ע ס"ק ב'.

נ. רמב"ם שם בשם רבו הר"י מיגש ורוב הפוסקים. ועיין בט"ז מה שהעיר דבס"י ע"ה פסק המחבר דנשבע בטענת שמא כשיש עד אחד וכתב הב"י דכאן גרע טפי בתביעת קטן.

ס. מרדכי פ' שבועת הדיינים ותוס' סנהדרין ס"ח ע"ב ד"ה קטן. וכתב באו"ת דכן עיקר. נתיבות ס"ק ב'.

שאינו נשבע מחמת הטענה ז.

הגה: וי"א דאין נשבעין לקטן שבועת השומרים פ שהיא שבועת התורה, ואע"פ שתבעו הקטן כשהוא גדול ז רק שהנתינה לשמירה היתה כשהיה קטן ק וכן נראה עיקר.

א ג. הודה שהיה אפטרופוס של הקטן או שותפו, יעמידו בי"ד אפטרופוס לקטן וישבע השותף ר וכיוצא בו בטענת שמא.

ז. רמב"ם שם וכן בהלכות שכירות פ"ב הלכה ז' והטעם דשבועת שומרים אינה בטענת ודאי אף בגדול רק על ספק משביעים אותו שנאבד מידו בלא פשיעה וא"כ אין הבדל בין קטן או גדול התובעו. ומה שכתוב בפסוק "ואיש" כי יתן לא בא למעט קטן אלא ממעט טענת ודאי ויש לו עד אחד.

פ. טור בשם הרמב"ן בשבועות מ"ב ע"ב והרא"ש שם והראב"ד בהשגות. וכתב הר"ן בשם הרשב"א דאינו מתחייב אפי' פשע בודאי, שכיון שפטרנו תורה אפי' מדין פשיעה פטרה אותו, והביא ראיה מהחובל, והש"ך דחה הראיה והעלה דאם ידוע שפשע או שהוא מודה שפשע לקטן חייב, ש"ך ס"ק ב'. ובפרט לדעת הרמב"ם בפ"ב משכירות הלכה ג' ומובא בס' ס"ו סעיף מ' דחייב בפשיעה הכא נמי חייב.

צ. עיין בסמ"ע ס"ק ו' דה"ה כשתבעו כשהוא קטן והנתינה היתה בגדלות כגון שהפקידו אביו, אבל הש"ך בס"ק ג' כתב דבכה"ג שתבעו על מה שהפקידו אביו נשבעין וכן עיקר.

ק. דכתיב כי יתן "איש" בשעת הנתינה בעינן שיהיה איש. וכן במסרו אביו והיורש הקטן תבעו פטור, אבל אם לא תבעו אלא אחרי שהגדיל מחייבו שבועה סמ"ע ס"ק א', אבל דעת התוס' בקמא ק"ו ע"ב דפטור במיגו שהחזרתי כשהיית קטן דלא הוי העזה, נתיבות ס"ק א' בחידושים.

ר. המחבר לשיטתו בסי' צ"ג סעיף ב' דלא אומרים מיגו לאיפטורי משבועה, והטור כתב כאן דפטור אם אין עדים שהיה שותפו מכח המיגו, סמ"ע ס"ק ז'.

דף קז.

עין משפט א.

ח"מ סימן פז פעיף א

א. התובע לחבירו ממון או חפץ וחבירו יכל להחזיק ש בו בטענת להד"ם או החזרתי לך, או לקוח הוא בידי, אם הוא מודה במקצת ה חייב שבועה מן התורה, וכן אם הוא כופר בכל וישנו עד אחד המכחישו א חייב שבועה מן התורה, ואפי' אם אין התובע יודע שחייב לו אלא ע"פ העד.

אבל הכופר בכל, ואין עד אחד המכחישו פטור משבועת התורה, בין

ש. דאם אינו יכול להחזיק בו, מה לנו ולשבועתו. ולאפוקי אם לזה לו ממון ואמר לו אל תפרעני אלא בעדים, או הפקיד בידו חפץ לפני עדים וגם ראוהו עדים או הבי"ד בידו עתה קודם התביעה, ועוד דוגמאות עיין בסמ"ע ס"ק א'.

ת. משנה שבועות ל"ח ע"ב, וטעם מודה במקצת שהתורה הטילה עליו שבועה, שאנו אומרים שאין דעתו לגזולו אלא משתמט ודעתו לפרוע לאחר זמן, והתורה הטילה עליו שבועה שודאי יודה ולא ישבע, ובכופר בכל אינו חייב שבועה מן התורה דחזקה שאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו, אלא שחז"ל חששו שמא משום ספק הלואה ישנה שיש לו עליו כופר עתה עד שיודע לו האמת וע"כ הטילו עליו היסת, שודאי משום ספק זה ימנע ולא ישבע, שהרי אם יודע לו לבסוף שאינו חייב לו מלוה ישנה יתברר ששבועתו היתה לשוא סמ"ע ס"ק ג'. ועיין בספר פעמוני זהב מה שהאריך לפרש דברי הע"ש שהביא הסמ"ע כאן בס"ק ג'.

וכתב הר"ן אם תבעו חמשים הלואה וחמשים מחמת חבלה שחבל בו והנתבע כופר בכל, אם כבר נשבע התובע על חבלתו נקרא מודה במקצת, שאנן סהדי שחייב לו כיון שנשבע והוי כתובעו מנה וכפר בכל ועדים מעידים שחייב לו חמשים, מדר' חייא קמייתא במציעא ג' ע"א, סמ"ע ס"ק ב'. ועיין בביאורים בסי' צ"א ס"ק ז' שכתב דאפי' נשבע על החבלה אחר התביעה בבי"ד חייב על השאר שבועה מן התורה וכ"כ בקצות החושן ס"ק ז', וכתב הנתיבות ונכון הוא ודלא הש"ך בס"ק י"ג, ודוקא שהוא באופן דאי אפשר לגבות ממשעבדי כגון שיכול לטעון פרעתי או אין לו נכסי קרקע שאל"כ הו"ל שיעבוד קרקעות דאינו חייב שבועה.

א. כתובות פ"ז יליף לה מפסוק לא יקום עד אחד באיש לכל עון וכו'. אבל קם הוא לשבועה, ואם עד אחד מעיד כדברי המלוה ואחד כדברי הלוח, מבואר בסי' פ"ב סעיף י"ב.

ומה שלא הוסיף כאן השו"ע עוד מקרה שכופר בכל ושני עדים מכחישים אותו ומעידים שחייב לו מקצת שנשבע שבועה מן התורה על השאר, כמבואר בסי' ע"ה סעיף ד'. כתב הש"ך בס"ק א' משום שהתחיל המחבר בדוגמא של או חפץ ובזה אם יהיו עדים הרי הוחזק כפרן ואז שנכנגדו נשבע ונוטל ע"כ לא הביא דוגמא זו.

במלוה בין בפקדון, אבל חייב שבועת היסת. ואפי' ב טוען להד"ם שלא לוייתי ממך מעולם נשבע היסת. והוא שהתובע תובעו בודאי.

א. ב. מודה במקצת ואמר לו הילך המקצת א שאני מודה לך בו, אינו חייב אלא היסת, ואינו נקרא הילך אלא א"כ יהיה המקצת שהוא מודה בו מוכן בידו ז בפני בי"ד ליתנו לו מיד, אבל אם אמר הרי הוא בביתי ואני אתן לך אותו כעת לא הוי הילך. ואפי' נתן לו משכון ה על המקצת שהודה לו לא נקרא הילך.

הגה: וי"א דמשכון הוי הילך ו שהרי אם נתן לו שטר ז הוי הילך.

ב. פירוש, לא מבעיא אם מודה לו שהלוהו אלא שפרעו או שיש בידו כנגדו, שאז אף לפי טענת הלוה היה למלוה עמו תחילה שייכות ממון, שצריך לישבע היסת על כפירת הכל, אלא אפי' טען להד"ם, ג"כ נשבע היסת סמ"ע ס"ק ו'.

ג. מימרא דרב ששת במציעא דף ד' ע"א.

ד. היינו במלוה, אבל בפקדון אפי' הוא בבית, ומכל שיכן בעומד באגם דהוי הילך כשלא נפחת מדמיו, ש"ך ס"ק ג'. ועיי' בביאורים בנתיבות ס"ק א' דבגזילה לא הוי הילך עד שיהיה מוכן בידו בפני בי"ד.

ה. טור בשם הר"י מיגש, והטעם משום שלא ישאר בידו המשכון אלא היום או מחר יפדנו, והו"ל כהודאה בעלמא, ומשום כך כתב הריב"ש בסי' שצ"ו שאם נתן לו בעל המשכון רשות למכור המשכון ולקחת דמי הודאתו הוי הילך סמ"ע ס"ק ג'.

והש"ך בס"ק ד' הוסיף דהב"י והד"מ הוסיפו דדוקא שנתן לו רשות למכור המשכון בלי שומת בי"ד או אדם אחר, דאי לאו הכי לא הוי הילך כיון שמחוסר שומא. והוא שבודאי יכול לקבל מעותיו כשימכור.

והש"ך הכריע כדעה זו דעת המחבר דלא הוי הילך, ומשכון בשעת הלואה לא הוי הילך, אבל שלא בשעת הלואה הוי הילך, ש"ך ס"ק ה' בשם הריטב"א, הר"ן ונ"י. כיון דקנה אותו אפי' לאונסין שלא בשעת הלואה, ובנתיבות בחידושים ס"ק ג' כנראה נפלה טעות, והעתיק הש"ך היפך ממה שכתוב אצלנו וצ"ע.

ו. טור בשם בעל העיטור. ועיי' בסי' ע"ה סעיף ד' בהג"ה וסי' פ"ח סעיף כ"ח.

ז. כתב בסמ"ע בס"ק י' דה"ה אם תבעו בע"פ בק' והודה לו בנ' ומסר לו מיד שטר באחריות נכסים ליתן לו נ', דג"כ דין הילך יש לו, ובע"ש מסיק דלא מסתבר שזה יהיה הילך דקשה להוציא אפי' בשטר ואיך יהיה הילך, וכתב הסמ"ע דדבריו תמוהין שהרי בריש מציעא גבי סלעים דינרים בהדיא השטר הוי הילך, והש"ך בס"ק ו' כתב ליישבו ששם בגמ' איירי שיש לו קרקעות המשועבדים לו בשטר אבל כאן אין לו קרקע, או בענין שאינו טורף בו ממשועבדים. ועיי' בגאון אות י"ג.

דף קז:

עין משפט ג.

ח"מ סימן רצו ענין ה

ח. הודה השומר שפשע אבל טען שהיה תנאי שלא יצטרך לשומר כדרך השומרים, והמפקיד אומר שלא היה שום תנאי, אע"פ שהפקיד אצלו בעדים שמעידים שדבר זה פקדון אצלו אבל אינם יודעים אם היה בתנאי^ה, השומר נאמן במיגו שהיה יכול לומר שמרתי כדרך השומרים ונאנסתי, ע"כ נאמן לומר שהיה בניהם תנאי, לפיכך ישבע^ט שלא שלח בו יד, ושאינו ברשותו, ושהיה תנאי, ואם הביא המפקיד עדים שפשע^י חייב השומר, ואינו נאמן במה שטוען תנאי היה שהרי אין כאן מיגו.

הגה: ודוקא שהעדים יודעים שהיה שומר עליו^כ אבל בלי זה אע"פ שפשע נאמן במיגו שהיה יכול לומר לא הייתי שומר עליו כלל, שלא אמרתי לך אלא הנה הבית לפניך.

ח"מ סימן רצה ענין ב

ב. ג. כל שומר שנשבע שבועת השומרים כולל בשבועתו ג' דברים^ל, א. ששמר כדרך השומרים, ב. שאירע לו כו"כ, ג. שאינה ברשותו ושלא שלח בו יד לפני שאירע לו המאורע הפוטר אותו. ואם רצה לשלם נשבע רק שאינה ברשותו וכולל בשבועתו שכו"כ היה שוה.

ח. רמב"ם פ"ו משאלה הלכה ב', דאם היו עדים שבלא תנאי בא לידו, לא היה נאמן במיגו מעובדא דנהר פקוד, בב"מ פ"א ע"ב.
ט. היינו בנקיטת חפץ כמבואר בסעיף ב'.
י. אף שהעדים שהפקיד בפניהם ראו שבא להפקידו ואינם יודעים אם היה תנאי, מ"מ אינו נאמן השומר בשבועה במיגו דנאנסו, שהרי עדים מעידים שפשע ולא היה באונס, וע"כ אינו נאמן לומר תנאי היה בינינו שלא אצטרך לשמור. סמ"ע ס"ק י"ג.
כ. כ"כ ה"ה שם ליישב קושית הראב"ד על הרמב"ם.
ל. רמב"ם פ"ו משאלה הלכה א', ממימרא דרב ששת בב"מ ו' ע"א.

הגה: **שילם מ' ולא רצה לישבע ואח"כ הוכר הגנב קנה השומר כל שבח דאתי מעלמא נ' אבל לא השבח מגופה ס'.**

מ. ודוקא שילם מרצונו ולא ע"פ מה שהכריחו הדיין ע"פ דין, וה"ה אמר הריני משלם דינו כשילם לענין זה. כ"כ בסמ"ע ס"ק ו', והש"ך בס"ק ג'-ו' כתב דוקא בשילם קנה שבח דממילא ע"ש.

נ. כגון תשלומי כפל או נתייקרה. ש"ך ס"ק ח'.

ס. היינו גיזות וולדות, ואפי' שבח שבא אחר הגניבה לפני ששילם לא קנה, כיון שזה מגופה. ש"ך ס"ק ט'.

דף קח.

עין משפט ה.

ח"מ סימן רצד פעיף ו

ו. נגנב הפקדון באונס^ע ואח"כ נודע הגנב בין שומר חנם או שכר הרי הוא עושה דין עם הגנב ואינו נשבע^פ, קדם ונשבע ואח"כ הוכר הגנב אם שומר חנם הוא רצה עומד בשבועתו רצה עושה דין עם הגנב, ואם הוא שומר שכר הוא העושה דין עם הגנב^ז.

הגה: ראובן שהיה סרסור בשכר להעביר חוב לשמעון ונאנס החוב ממנו^ק והביא עדים על כך וצריכים להשתדל אצל השר בעד החוב, י"א דהדין עם שמעון לדרוש מראובן שהוא ישתדל^ר כיון שקיבל שכר והוי כהוכר הגנב.

ע. לשון הרמב"ם בפ"ח משאלה הלכה ו', והיא פלוגתא דאביי ורבא בב"ק ק"ח ע"ב והלכתא כרבא. ונגנב באונס היינו בלסטים מזויין, וכ"כ רש"י ותוס' שם.

פ. פירוש שצריך לשלם לבעלים ויתבע הוא הגנב לדין ליפרע ממנו, כ"כ רש"י בד"ה עושה עמו דין, וה"ה כתב שאינו בדין שיתחייבו השומרים לשלם האונסין אע"פ שהוכר הגנב, אלא פירש שהם חייבים לטרוח ולדון עם הגנב משום שלפעמים הגנב אלם וקשה ואין הבעלים רוצים לטרוח לדון עמו, וזו דעת הרמב"ם.

ועיין בסי' ש"ה סעיף ב' ששם העתיק לשון הטור שחייב השומר שכר לשלם וכשיטת רש"י ותמה הסמ"ע בס"ק ד' מש"כ המחבר כאן כשיטת הרמב"ם.

ובפעמוני זהב כתב לתרץ מהרב עדו"ת ביהוסי"ף דמר"ן בשומר חנם פסק כאן כהרמב"ם שאינו משלם אלא טרוח עם הגנב בדין, אבל בסי' ש"ה סעיף ב' שם בשומר שכר פסק שהשומר שכר משלם ונפרע הוא אח"כ מן הגנב, והביא ראיה לדבריו ע"ש.

ז. אע"ג דפטור מהאונסין מ"מ הואיל ואינו מפסיד כלום כיון שהוכר הגנב חייב לטרוח להוציא מן הגנב אפי' לאחר שנשבע הואיל ונהנה בקבלת שכר.

ק. היינו שנפל קילקול בחוב שיצטרך טירחא עם השפטים והפקידים כדי לתקנו כך מפורש בתרומת הדשן סי' שכ"ד.

ר. מתרומת הדשן סי' שכ"ד. וכתב הש"ך בס"ק ט' שמצא בב"י בסי' של"ה שכתב על דברי התרומת הדשן אלו שדבריו מגומגמין, והדין עם הב"י דלא דמי להוכר הגנב ששם היה שומר עליו ונגנב ממנו בביתו ורשותו, ודאי שבכה"ג מחוייב לעשות כל מה שאפשר לעשות להחזירו לבעליו כיון שהיה עליו ש"ש משא"כ כאן.

וכתב הפעמוני זהב הגם שהש"ך הכריע כדברי הב"י, הלכה כהרמ"א אבל מ"מ כל זה בעדיין בעיר השליח שהביא החוב אבל אם רצה לילך למדינה אחרת אינו בדין שנאסור אותו עד שיטרח להגבות חובות אחרים, ע"ש.

ח"מ סימן רצה פעיף א

- א. שומר חנם שאמר הריני משלם ואיני נשבע, אם הפקדון היה דבר שמצוי בשוק כמותו גם בציורו, הרי זה משלם ואינו נשבע^ש, אבל אם הפקדון היה בהמה^ה או בגד מצוייר או כל דבר שאינו מוצא לקנות כמותו בשוק חוששין שמא עיניו נתן בו^א, ומשביעין אותו ע"פ תקנת חכמים בנקיטת חפץ שאינו ברשותו, ואח"כ משלם^ב.
- ב. ה"ה שאר השומרים כגון שואל שאמר מתה או נגנבה, ושומר שכר והשוכר שאמרו נגנבה או נאבדה אע"פ שהם חייבים לשלם משביעין אותם שבועה שאינה ברשותם אם הם דברים שחוששין שמא עיניו נתן בה^ג ואח"כ משלמים.
- ואם הבעלים טענו שהיה שוה יותר ממה שאמר השומר, כולל גם בשבועתו שאינו שוה אלא כו"כ.

דף קח:

עין משפט ו.ז.ז.

ח"מ סימן רצד פעיף ו

עיין לעיל דף קז: עין משפט ה

- ש. רמב"ם ריש פ"ו משאלה וכתב ה"ה החילוק בין דבר שמינו מצוי בשוק ללא מצוי אע"פ שלא נתבאר בגמ' נראה נכון, ובגמ' ב"מ ל"ד ע"ב לא אמרו אלא שמא עיניו נתן בה.
- ובענין תרתי גם שהדבר המצוי יהיה שוה במינו. סמ"ע ס"ק א'.
- ת. במשנה פ"ג דב"מ ל"ג ע"ב מפורש שם בהמה או כלים.
- א. ומשביעין אותו אפי' שכבר שילם ולא אמרינן שמחל לו השבועה במה שקיבל התשלום ממנו, ומה שאמרו "הריני משלם" אורחא דמילתא נקט, כ"כ הש"ך בס"ק א' ודלא כהב"ח.
- ב. וא"ת כיון שצריך לישבע שבועה חמורה בנקיטת חפץ למה לו לשלם, כתב הסמ"ע בס"ק ב' דאם לא משלם צריך לכלול בשבועתו עוד שני דברים א'. ששמר כראוי, ב'. ושלא נהנה ממנו בשליחות יד ולזה הוא יראה השומר לעצמו דשמא פעם אחת נהנה ממנו קצת או שלא שמרו כראוי.
- ג. שם בגמ' ל"ה ע"א, ואם הבעלים טענו ששוה יותר, שם בע"ב.

עין משפט כ.

הו"מ סימן שמו פעיף ה

ה. ו. הגזול את אביו ונשבע לו שלא גזלו ומת האב, אם אין הגזילה קיימת או שהשתנתה הרי זה עושה חשבון עם אחיו על הקרן ^ז שגזל את אביו, ואם הגזילה קיימת חייב הנגזל להוציאה מתחת ידו ^ח וע"כ נותן הגזילה לאחיו ועושה עמהם חשבון.

הגה: וי"א דאינו נוטל כלום נגד הגזילה ^ו, ואם הוא עני ואינו יכול לוותר על חלקו, לזה מאחרים, והם באים ונפרעים מחלקו ^ז.

ה. ז. אם אין ליורש שהוא הגזולן אחים, הרי מוציא הגזילה מתחת ידו לבניו, ואם אין לו בנים נותנה לבעל חובו בהלואתו או נותנה לצדקה, וכיון שיצאה הגזילה מתחת ידו נפטר, אע"פ שנתנה במתנה או פרעה בחובו, והוא שיודיעם ^ח ויאמר להם זה גזל אבא.

הגה: וי"א דאם אין לגזולן אחים נותן הגזילה ^ט לאחי אביו.

עין משפט ל.

יו"ד סימן רטז פעיף ז

ז. ח. ראובן שאמר לשמעון קונם בית זה שאתה נכנס, ומת ראובן או מכרו לאחר, אסור שמעון ליכנס בו, שהאוסר דבר שהוא שלו על חבירו

ד. רמב"ם שם הלכה ב' ממשנה שם, וכתב ה"ה דגם על החומש עושה עמם חשבון, אלא שאין חומש נוהג בזמן הזה משום כך לא הזכירו הטור והמחבר. סמ"ע ס"ק י"א.

ה. לקיים מצוות השבה, ואח"כ חוזר ונוטל כדי חלקו ממקום אחר וזהו שסיים ועושה עמהם חשבון. סמ"ע ס"ק י'.

ו. כ"כ הטור, ופי' הוא בעצמו לא יטול מהן אבל המלוה יטול אם הגזולן עני, ובפרישה כתב טעם מחלוקתם. סמ"ע ס"ק י"ג.

ז. כך פירש הטור לשון המשנה שאמרה ואם אין לו פי' שאין לו לגזולן לוותר אז יבא המלוה ונפרע מהאחין כדי חלקו שקיבל. אבל הרמב"ם והמחבר פירשו במשנה אם אין לו היינו אין לו אחים ולא בנים אז לזה מאחרים כדי כל הגזילה ומחזיק המעות לעצמו, והבע"ח בא ונפרע מידו ומוציא מידו כל הגזילה ויצא ידי השבה. סמ"ע ס"ק י"ד.

ח. מימרא דרב פפא שם.

ט. טור כשיטת רש"י שם.

אע"פ שיצא מרשותו הרי הוא באיסורו עומד^י. אבל אם אמר קונם לביתי שאתה נכנס, במכרו או נתנו מותר כי אין זה ביתו.

הגה: קהל שנדרו שכל מה שיגבו יהיה לצורך בנין בית הכנסת ובנין בית המדרש, יתנו מחצית לזה ומחצית לזה^כ אע"פ שלא גבו דבר שיספיק לאחד מהם.

הגה: השביע את בנו או את חבירו שלא ילוה מעותיו לאחרים אם לא ברשות ראובן ושמעון ומת אחד מהם, מותר להלוות ברשות השני שנשאר, דכל מקום שאמר פלוני ופלוני משמע אפי' אחד מהם^ל עד שיפרש שניהם ביחד.

הגה: מי שנשבע לאשה המשודכת לו שלא ישא אשה עליה, וקודם שכנסה נפלה לו יבמה מותר ליבמה, דלשון עליה אין זה במשמע אלא בנשאה תחילה, ולא יכנוס המשודכת אלא א"כ יתירו לו שבועתו^מ.

י"ד סימן רכג פעיף ב

ב. האומר לבנו הרי אתה אסור בהנאתי או שנשבע שלא יהנה בו, אם מת האב יירשנו^נ. אבל אסר עליו הנאתו ופירש בין בחיי בין במותי, במת ג"כ לא יירשנו.

הגה: ועיין בסי' רט"ז.

י. מנדרים מ"ז ע"א, ואפי' לא אמר בחיי ובמותי כדעת הר"ן והרמב"ם. ודוקא כשהתחיל האיסור בעודנו ברשותו, אבל אם אמר קונם לכשיצא מרשותי אינו יכול לאסרו. כ"כ הב"ח ופשוט הוא. ש"ך ס"ק י"ט.

כ. עיין בסי' רכ"ח סעיף מ"ט.

ל. ב"י בסי' רכ"ח בשם תשובת הרשב"א, וכתב הש"ך לפ"ז לאו דוקא מת אחד מהם דה"ה שניהם חיים יכול לעשות ברשות אחד מהם.

מ. כתב הש"ך דמותר לישא המשודכת רק שלא ישא אחרת עליה בלי שיתירו לו שבועתו. ש"ך ס"ק כ"ג.

נ. ממשנה בב"ק דף ק"ח ע"ב, ורמב"ם פ"ה מנדרים הלכה ו'.

דף קט.

יו"ד סימן רכג פעיף ד

עין משפט א.ב.

ה. ד. הבן הזה האסור בירושת אביו אם נתן ^ב ירושת אביו לאחיו או לבנו הרי זה מותר לו ליהנות מזה, וה"ה אם פרע הירושה בחובו או לכתובת אשה צריך להודיעם ^ע, שאלו נכסי אביו שאסרם עליו בהנאה.

חור"מ סימן שמו פעיף ה

עין משפט ג.ד.

ה. ו. הגוזל את אביו ונשבע לו שלא גזלו ומת האב, אם אין הגזילה קיימת או שהשתנתה הרי זה עושה חשבון עם אחיו על הקרן ^ב שגזל את אביו, ואם הגזילה קיימת חייב הנגזל להוציאה מתחת ידו ^ז וע"כ נותן הגזילה לאחיו ועושה עמהם חשבון.

הגה: וי"א דאינו נוטל כלום נגד הגזילה ^ק, ואם הוא עני ואינו יכול לוותר על חלקו, לזה מאחרים, והם באים ונפרעים מחלקו ^ר.

ה. ז. אם אין ליורש שהוא הגזולן אחים, הרי מוציא הגזילה מתחת ידו לבניו, ואם אין לו בנים נותנה לבעל חובו בהלוואתו או נותנה לצדקה, וכיון שיצאה הגזילה מתחת ידו נפטר, אע"פ שנתנה במתנה או פרעה

ס. פי' שמראה להם מקום ואומר להם נכסים אלו אסר עלי אבא ואיני יודע מה אעשה בהם טלו לעצמכם ותעשו מהם מה שתצוו, וכן בחוב וכתובת אשה מיירי שב"ד מגבין להם שלא מדעתו מנכסים אלו, אבל מדעתו אסור, כמו בסי' רכ"א. ש"ך ס"ק ד'.

ע. שהוא מוכרח ליתנם להם ולא יהיה לו טובת הנאה עליהם. כ"כ הב"י.

פ. רמב"ם שם הלכה ב' ממשנה שם, וכתב ה"ה דגם על החומש עושה עמם חשבון, אלא שאין חומש נוהג בזמן הזה משום כך לא הזכירו הטור והמחבר. סמ"ע ס"ק י"א.

צ. לקיים מצוות השבה, ואח"כ חוזר ונוטל כדי חלקו ממקום אחר וזהו שסיים ועושה עמהם חשבון. סמ"ע ס"ק י'.

ק. כ"כ הטור, ופי' הוא בעצמו לא יטול מהן אבל המלוה יטול אם הגזולן עני, ובפרישה כתב טעם מחלוקתם. סמ"ע ס"ק י"ג.

ר. כך פירש הטור לשון המשנה שאמרה ואם אין לו פי' שאין לו לגזולן לוותר או יבא המלוה ונפרע מהאחין כדי חלקו שקיבל. אבל הרמב"ם והמחבר פירשו במשנה אם אין לו היינו אין לו אחים ולא בנים אז לזה מאחרים כדי כל הגזילה ומחזיק המעות לעצמו, והבע"ח בא ונפרע מידו ומוציא מידו כל הגזילה ויצא ידי השבה. סמ"ע ס"ק י"ד.

בחובו, והוא שיודיעם ^ש ויאמר להם זה גזל אבא.

הגה: וי"א דאם אין לגזלן אחים נותן הגזילה ^ת לאחי אביו.

ח"מ סימן שסז סעיף ו

עין משפט ה.

ח. הגוזל את הגר ונשבע לו ^א ומת הגר בלא יורשים, אפי' שהודה לגר לפני שמת וזקפו עליו במלוה ^ב, אע"פ שהגזלן זכה בגזילה כזוכה מנכסי הפקר ^ג מ"מ חייב להוציא הגזילה מתחת ידו.

ש. מימרא דרב פפא שם.

ת. טור כשיטת רש"י שם.

א. ה"ה בלא נשבע לו. כ"כ בני"י. באר הגולה אות צ'.

ב. מחלוקת ר"ע ור' יוסי הגלילי בברייתא שם ופסק כר"ע, ואפי' זקפו עליו במלוה ג"כ חייב להוציאה מתחת ידו לקיים מצוות ההשבה וליתנו לצדקה, שבזמן הבית היה צריך ליתנו לכהנים שהן זכו בהן משלחן גבוה שנאמר בפ' נשא "האשם המושב לה' לכהן יהיה", ובזמן הזה שאין קרבן אשם שעוסקים בו הכהנים ואין שייך שולחן גבוה, משום כך נותנם לכיס של צדקה וחולקים ממנו לכל העניים בשוה. סמ"ע ס"ק י"ח.

ג. דכיון שזקפו עליו במלוה נעשו נכסי הגר ונכסיהן הפקר לאחר מיתה וכל הקודם להחזיק בהם זכה. סמ"ע ס"ק י"ז.

דף קיא:

ח"מ סימן שמא פ"ה ז

עין משפט א.

ו. מת והוריש הגזילה לבניו לא הוי בכך שינוי רשות ד' דאין רשות יורש כרשות לוקח אלא הוי כאביהם קיים שאם הגזילה בעין ולא נשתנית צריכים להחזירה אפי' נתיאשו הבעלים, ואם נשתנית אפי' היא קיימת נותנים דמיה.

ז. אכלוה בין בחיי אביהם בין לאחר מות אביהם אם קודם יאוש ה' אכלוה חייבים לשלם, ואם לאחר יאוש פטורים ו' אם לא הניח אביהם נכסים, אבל אם הניח אביהם נכסים ז' אפי' אכלוה לאחר יאוש חייבים לשלם.

ח. וה"ה אם מסרה האב או נתנה לאחר ח' אם הניח נכסים חייבים לשלם, ואין חילוק בין גדולים או קטנים ט', ואם אמרו הגדולים יודעים אנו שאבינו עשה חשבון עמך ולא נשאר לך כלום בידו נאמנים י'. וי"א דכל זה כשאין ידוע שאביהם גזלה אלא על פיהם, אבל אם היו

ד. כרבא בב"ק ס"ח וכדתני ר' אושעיא. דברא כרעא דאבוה ולא נחשב כלוקח. סמ"ע ס"ק ח'.

ה. שם בב"ק ס"ט כמימרא דרב חסדא.

ו. במשנה וכדמוקי רב חסדא.

ז. ואפי' מטלטלים, דבזה"ז גם מטלטלים משועבדים לבע"ח ונגזל. סמ"ע ס"ק י'.

ח. כתב הב"י דזה פשוט ממה שנתבאר.

ט. מברייתא וגמ' בב"ק קי"ב ע"א, דנזקקין לעדי גזילה גם ביתומים קטנים כמ"ש הטור והמחבר בסי' ק"י. ואם הגזילה בעינה מוציאין אותה אפי' מידי יתומים קטנים. סמ"ע ס"ק י"א.

י. מברייתא שם וכדמפרש רבא, ואפי' אמרו אבינו אמר לנו שעשה עמך חשבון נאמנים כמו בסי' רצ"ז בהג"ה, ש"ך ס"ק ה'. ומה שנאמנים הוא דיש להם מיגו שאילו רצו יכלו לומר החזרנו לך הגזילה, ואפי' למ"ד הגזול בעדים צריך להחזירה בעדים הנ"מ הגזולן בעצמו, אבל בניו נאמנים לומר החזרנו לך בלי עדים.

ודוקא שטענו כן הגדולים בעצמם, אבל אנן לא טענינן להו בדבר שאינו מצוי. סמ"ע ס"ק י"ב. וכתב הש"ך בס"ק ד' דזו דעת הרא"ש, אבל להרמב"ן טענינן להו לקוח במיגו דהחזרתי, אלא שמייירי כאן שראוהו בידם של היתומים וע"כ בשמא לא טענינן, ומספיקא לא מפקינן ממנוא מיתומים, וכ"ש לפי מש"כ בסי' קי"ד דהעיקר כהרמב"ן.

עדים שאביהם גזלה אינם נאמנים ^ז.

עין משפט ב.

חז"מ סימן שפא פעיף הו.

ה. ד. לא נקרא שינוי רשות א"כ מכרו ^ז או נתנו במתנה לאחר, אבל בא אחר ונטלו מבית הגזולן שלא מרצונו ^מ כאילו נטלו מבית הבעלים ^נ, ואם ירצה הנגזל גובה מהראשון או מהשני ^ס, או אם ירצה גובה חצי מזה וחצי מזה, אם פרעו השני לראשון או שהגזולן הראשון מחל לשני אינו כלום כי אין דינו של השני אלא עם הבעלים ^ע בין אם ידע שהחפץ

כ. טור כתירוף שני בתוס' ד"ה ולא פש דף קי"ב ע"א, והטעם דמשום מיגו דהחזרנו לך, הו"ל מיגו דהעזה טפי ממה שאמרו ידענו שאבינו עשה עמך חשבון ולא נשאר אצלו דבר. סמ"ע ס"ק י"ג.

והש"ך בס"ק ז' השיג על הסמ"ע דודאי אמרינן מיגו בכה"ג כמו שמבואר בס"י פ"א סעיף כ"ג. ועיין בש"ך ס"ק נ"ט.

ל. שם בב"ק ס"ו, וכ"כ הרשב"א בריש הגזול בתרא וכתב שכן דעת הראב"ד. ונראה דאפי' ידע הלוקח או המקבל שגזילה היא, אפ"ה נקרא שינוי רשות וקנאו, כן הוכיח הסמ"ע בס"י שס"ט וכן מוכח מסוף הסעיף בבא אחר ונטלו דל"ש ידע השני לא שנא לא ידע מכלל דרישא במכרו אפי' ידע שהיא גזולה הוי שינוי רשות וזה שלא כדברי הב"י. סמ"ע ס"ק ה', ועיין בש"ך בס"י שני"ג סעיף ג' ובהג"ה שם.

וברמ"א הביא בשם הנ"י בפרק חזקת הבתים דאם מכרו באחריות או נתנו בטעות או בעל כורחו של המקבל לא הוי שינוי רשות. והוא גם מתשובת הרשב"א ס"י תתקס"ח. וכתב הש"ך בס"ק ב' אף שהנ"י כתב כן, הוא כתב להשיג עליו, ועיין בש"ך בס"י ל"ז ס"ק כ"ט.

וכתב רע"א דנראה דוקא במכרו באחריות בפירוש, אבל בסתם אף דאחריות טעות סופר לא הוי באחריות לענין זה.

עוד כתב הש"ך בס"ק ג' אף דכתב הרשב"א דאם נתנו בטעות או בעל כורחו של המקבל דלא מיקרי שינוי רשות, וכ"כ הרשב"א גם בפ' הניזקין דף פ"א ע"ב, מיהו אם נתנו לו על דעת לקבל חליפים שלו הוי שינוי רשות וכן משמע מדברי הרמב"ם והמחבר בס"י שס"ט סעיף ה', ומיהו מדברי בעל המאור בפ' הגזול בתרא דף מ"ג ע"א מוכח דאפי' נתנו בטעות הוי שינוי רשות, וכן משמע מדברי הרמב"ם והמחבר בס"י שס"ט סעיף ה'. וכן כתב הרמב"ן. וסיים דמתשובת הרשב"א משמע לחד שינויא דאפי' בחליפין לא הוי שינוי רשות כיון שנתנו לו בעל כורחו. וסיים בכל זה צ"ע.

מ. היינו שלא מרצונו לא של הגזולן ולא של בעה"ב.

נ. הגאון ציין לירושלמי פ"ז בב"ק בדין גנב שנגנבה ממנו, ואח"כ נמצאת הגניבה למי הוא משלם לראשון או לשני או לשניהם ושם דברצונו של הבעלים תלוי הדבר ממי לגבות ע"ש.

ס. כתב הב"י דלא מצא מבואר דין זה אבל נלמד מהדין שאחרי זה.

ע. שהוא הנגזל משום כך כשירצה הנגזל מוציאו מהשני שנחשב הגזולן שלו מכיון שעתה הגזילה בידו. סמ"ע ס"ק ו'.

גזול ביד הגזולן בין שלא ידע^פ, ואפי' אכלו השני חייב לשלם לבעלים^ז.
 ה. בד"א שאם אכלו השני חייב לשלם לבעלים בלא נתיאשו הבעלים,
 אבל אם נתיאשו פטור^ק, הגם שאם היה בעין היה חייב להחזירו
 מ"מ אחרי שאכלו פטור.

עין משפט ג. חו"מ סימן שסא סעיף ז
 עיין לעיל עין משפט א

עין משפט ד. חו"מ סימן שנג סעיף ד

ד. אין נקרא שינוי רשות אלא במוכר הדבר שגנב או נתנו במתנה לאחר
 אבל הורישו לבניו לא הוי שינוי רשות^י דרשות יורש לאו כרשות
 לוקח. ויתבאר בסי' שס"א.

חו"מ סימן שסא סעיף ז
 עיין לעיל עין משפט א

חו"מ סימן שסב סעיף א

א. הגזילה שלא נשתנתה אלא הרי היא כמו שהיתה, אע"פ שנתיאשו
 הבעלים ממנה, ואפי' שמת הגזולן והרי היא ביד בניו, הרי היא

פ. כיון שלא קנאו וכמ"ש בב"ק קט"ו ע"א לרב אליבא דרב פפא, וכאן אפי' ר"י מודה
 דלא שייך כאן תקנת השוק, ולהרמב"ם אפי' ביאוש ושינוי רשות דוקא משום תקנת
 השוק וכמ"ש בסי' שנו" סעיף ג'. גאון אות ח'.

צ. מימרא דרב חסדא גזל ולא נתיאשו הבעלים בב"ק קי"א ע"ב, וכתב ה"ה בפ"ה מגזילה
 הלכה ד' בשם קצת מפרשים שאפי' האכילו הגזולן לאחר, אם רצה הנגזל גובה מזה
 שאכל וגם הרמב"ם לא חולק בזה. וכ"כ הרשב"א והתוס' בב"ק קי"א ע"ב ד"ה אין, כך
 ציין הגאון באות ט'.

ק. ממשנה בב"ק קי"א וכדמוקי רב חסדא לאחר יאוש, וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מגזילה הלכה
 ד'.

וכתב בנתיבות ס"ק ג' דנראה שאם נטלו לפני יאוש ואכלו לאחר יאוש פטור, כדמשמע
 בסעיף ז' שאמר אכלוהו לאחר יאוש פטורים, משמע דאפי' רק האכילה אחר יאוש פטורין.

ר. דהלכתא כרבא בב"ק קי"א ע"ב וכך פסק הרמב"ם שם.

חוזרת לבעליה בעצמה **ש**, ואם נשתנית ביד הגזלן אע"פ שעדיין לא נתיאשו הבעלים ממנה קנאה בשינוי, ומשלם דמיה **ת** כשעת הגזילה.

ח"מ סימן שסא פ"ה ז

עין משפט הו.

עיינ לעיל עין משפט א

ח"מ סימן שסב פ"ה א

עין משפט ז.

עיינ לעיל עין משפט ד

ש. ממשנה בב"ק צ"ג ע"ב ודף צ"ו ע"א וע"ב ואפי' שמת הגזלן. מבב"ק במשנה וגמ' שם בדף קי"א ע"ב דקימ"ל כרבי, וכרבי אושעיא שם.
ת. פי' הגזלן לנגזל, דבגזלן לא שייך בה תקנת השוק, ומשום כך צריך ליתן לנגזל כל דמי הגזילה כשעת הגזילה. סמ"ע ס"ק ב'.

דף קיב.

יו"ד סימן קסא פנייה ו

עין משפט א.

ז. לקח הרבית ומת המלוה, אין היורשים צריכים להחזיר א אלא א"כ
היה דבר מסויים ב כמו פרה וטלית ועשה אביהם תשובה ג ולא
הספיק להחזיר עד שמת.

חור"מ סימן שסא פנייה ז

עין משפט ב.ג.ד.

עיינ לעיל דף קיא: עין משפט א

חור"מ סימן שסא פנייה א.ג.

עין משפט ה.ו.

א. השואל מחבירו כלי או בהמה בסתם הרי המשאיל יכול לתובעו בכל
עת שירצה ד. שאלו לזמן קצוב כיון שמשך ה זכה בו, הבעלים אינם
יכולים להחזירו מיד השואל עד סוף זמן השאלה, ואפי' מת השואל ו
הרי היורשים משתמשים בדבר המושאל עד סוף הזמן.

א. מבריתא שם ס"ב ע"א. שלמדו מפסוק "אל תקח מאתו נשך" לדידיה אזהר רחמנא
ולא לבניו. ט"ז ס"ק ד'.

ב. שאז חייבים להחזיר משום כבוד אביהם. ש"ך ס"ק י'. ורק בעשה תשובה יש כבוד
אביהם.

ובדגול מרבבה מסתפק אם מת הלוה, אם המלוה חייב להחזיר ליורשי הלוה כיון שעיקר
חזרת רבית הוא משום וחי אחיך עמך וכיון שמת לא יבא להחיותו בזה, והביא מהכלבו
שכתב דחייב להשיב ללוה או ליורשיו, וכתב דאפשר דשם ברוצה לשוב בתשובה שלמה
אבל הבי"ד אין כופין להשיב ליורשי הלוה.

ודבר מסויים לאו דוקא אלא כל דבר שהוא בעין. ש"ך ס"ק י"א.

ג. שאז יש כיבוד לאביהם וכנ"ל.

ד. שלא אמרו מבריתא במכות ג' ע"ב שהמלוה את חבירו בסתם אינו רשאי לתובעו פחות
מל' יום אלא בהלואה שניתנה להוצאה, אבל שאלה שהיא חוזרת בעין אין לה זמן
בהשאלו בסתם. וכן פירש רש"י בשבת קמ"ח ע"א ד"ה הלויני, וכן הכריחו הרמב"ן
והרשב"א שם וכן מוכח מתוספתא בב"מ פ"ח הלכה י"א וכן פסק הרמב"ם בפ"א משאלה
ופקדון הלכה ה' וכן עיקר.

וכל זמן שלא תבעו המשאיל מותר לו להשתמש בו לעולם, וחייב באונסין. ביאורים.

ה. כר"א בב"מ צ"ט ע"א ותניא כוותיה.

ו. מימרא דרבא בכתובות ל"ד ע"ב, ובב"ק קי"ב ע"א.

ג. הניח להם אביהם פרה שאולה משתמשים בה כל ימי שאלתה^ז, ואין חייבים באונסיה אפי' נשתמשו בה.

אבל חייבים עליה כשומר שכר^ח אפי' לא נשתמשו בה. וי"א דאם אמר המשאיל ליתומים החזירו לי הפרה שהשאלתי לאביכם או קבלו עליכם חיוב אונסין שומעין לו^ט.

עין משפט ז.ז. חר"מ סימן שמא פעיף ד

ד. חשבו היתומים שהפרה של אביהם וטבחהו ואכלו אותה משלמים דמי בשר בזול, שהוא שני שלישים ממחיר בשר^י, והעור ישלמו אותו כולו.

ואם הניח להם אביהם נכסים משלמים דמיה מנכסיו^כ גם בלא ידעו שזה

ז. מימרא דרבא שם. וכתב בביאורים ס"ק ג' מה שמשתמשים בה היינו דוקא בבניו הסמוכין עליו עדיין, אבל בלא"ה יכול לומר להם אין אתם נאמנים לי בשבועה. ואין חייבין באונסיה שהרי לא קיבלו כלום על עצמם, אבל גניבה ואבידה חייבין, כיון שנהנים ממנו הו"ל כשומר שכר או כשוכר, ואפי' לא נשתמשו בה עדיין, כיון שהרשות בידם להשתמש בה באותו הזמן. סמ"ע ס"ק ח'.

ו. וכתב הסמ"ע בס"ק ו' דלא דמי לסי' שכ"ט במקבל שמת שיכול הנותן לסלק לבנו אפי' בתוך הזמן אפי' אם הבן בקי באותו עסק או באותה מלאכה, דשאני שאלה שכל ימי השאלה היא קנויה לו שהרי כל הנאה שלו וחייב אפי' באונסין משום כך בניו יורשים אותו ממנו עד כלות הזמן.

ח. כ"כ הרא"ש בב"ק פ"י סי' א'. וכ"כ ה"ה כדין המפקיד מעות אצל שולחני ויכול להשתמש בהם, שהוא עליהם כשומר שכר. וכ"כ הרשב"א, ואע"פ ששם אם נשתמש במעות חייב באונסין, שאני כאן שהם היתומים לא היו שואלין, ועוד שהיא חוזרת בעיניה. וכתב בביאורים ס"ק ה' דוקא שידעו שהיא שאולה, אבל סבורין שהיא של אביהם פטורים אפי' מפשיעה, ובשל"ג כתב דחייבין בכה"ג בפשיעה, ע"ש. ודוקא שואל הדין כן, אבל שוכר אפי' נגנב פטור אם עוד לא נשתמש בה. ש"ך ס"ק ג', ועיין בביאורים ס"ק ו'.

ט. הטור בשם הרא"ש בפסקיו שם. דאדעתא דהכי בא ליד אביהם. וכך פסק מהרש"ל. ש"ך ס"ק ד'.

י. שם מימרא דרבא כתובות ל"ד ע"ב, ומשלמים שני שלישים בבשר דיכולים לומר אם ידענו שאינה של אבינו לא היינו אוכלים בשר, אבל שני שלישים משלמין, שכן דרך בני אדם לקנות בשר בזול ולאכול אף אם בלא"ה לא היו אוכלים בשר. סמ"ע ס"ק י'. והעור יכולים להחזיקו לעצמם שקנאהו בשינוי הטביחה, ורק ישלמו דמי שויו. סמ"ע ס"ק י"א, והביאורים בס"ק ז' כתב דזה תמוה מאוד.

כ. טור בשם הרא"ש, ומשמע אפי' מטלטלין וכמ"ש בסי' רי"ח וסימן רמ"ח והיינו אחר שתיקנו חז"ל לגבות מיתומים חוב אביהן אף ממטלטלין שירשו כמו בסי' ק"ז, אין

של המשאיל.

עין משפט ט.

הר"מ סימן שנה פ"א א

א. יש גנב שפטור מתשלומין, והוא שבא חיוב התשלומין עם חיוב מיתה ל', כגון הגונב כיס מעות בשבת ולא הגביהו ברשות הבעלים אלא היה גוררו מ' ומוציאו מרשות הבעלים לרשות הרבים והשליכו לנהר נ פטור מתשלומין, שאיסור שבת ואיסור גניבה והיזק באים כאחד. אבל אם גנב כיס המעות בשבת והגביהו שם ברשות היחיד ואח"כ הוציאו לר"ה והשליכו לנהר חייב לשלם כיון שנתחייב באיסור גניבה קודם ס שיתחייב באיסור סקילה, וכן כל כיוצא בזה.

חילוק בין אחריות נכסים למטלטלין. וכתב הש"ך בס"ק ה' דכן מבואר בה"ה בפ"א משאלה הלכה ה'.

ובביאורים ס"ק ח' כתב דבשומר חנם או שומר שכר פטורים אפי' אכלוהו והניח להם נכסים בלא ידעו שזה של המשאיל. ועיי' עוד בחידושים ס"ק ח' בביאור מחלוקת הרמב"ם והרא"ש במתה ביד היתומים והניח להם נכסים אם פטורים או חייבים והסבר מחלוקתם. ל' טור ורמב"ם בפ"ג מגניבה הלכה ב' מברייא דכתובות ל"א ע"א.

והטור כתב עוד דוגמה שפטור אף מקרן משום קים ליה בדרכה מיניה, והוא כגון שהיתה בהמה שאולה או שכורה בידו, וטבח אותה בשבת לשם גניבה, שחיוב גניבה ואיסור שבת באים כאחד. סמ"ע ס"ק א'.

מ. והטור הוסיף היה מגררו ומוציאו מרשות בעלים לרשות הרבים וחיבר ידו למפתן הבית בתוך ג' סמוך לארץ והפיל הכיס לתוכה. והטעם דאם לא הוציאו מרשות בעלים לר"ה אין כאן איסור שבת וחיוב מיתה, ואם לא היה מחבר ידו למפתן הבית בתוך ג' סמוך לארץ לא היה כאן חיוב ממון של גניבה דבמה קנאו, שהמושך מרשות בעלים לר"ה לא קנאו אם לא הגביהו דמשיכה אינה קונה בר"ה רק בסימטא, או בחצר של שניהם, או ברשותו כמ"ש המחבר בסי' קצ"ז. סמ"ע ס"ק ג'.

נ. ממסקנת הגמ' בסנהדרין ע"ב ע"א, והלכתא דשדינהו לנהרא. ואם רק אח"כ אבדו חייב שלא פטרו אותו אלא כשהיה הנהר סמוך לרשות בעלים ומיד כשהוציאו השליכו ולא עמד ברשותו כלל. וכך דעת הטור בשם רבינו ישעיה וה"ה בפ"ג מגניבה הלכה ב' בשם יש מפרשים והרמ"ה והרמב"ן בסנהדרין שם. וכ"כ בהג"ה אולם הש"ך בס"ק א' העיר דבטור ליתא כן אלא בבא במחותרת, משום דמיד כשיוצא מהמחותרת יותר לא חייב מיתה, אבל כאן שעדיין עומד בחיוב מיתה דשבת פטור גם כשאבדו.

והוסיף עוד הרמ"א די"א דאם הכיס אינו בעין בכל ענין פטור מלשלם. והוא מה"ה שם בפ"י שני בשם רש"י בסנהדרין שם ד"ה מסתברא והרמב"ם, ופירוש הראשון שהביא ה"ה שם כתב עליו שהוא דבר רחוק ושדעת רש"י ורמב"ם עיקר. וטעמם של רש"י והרמב"ם דמיד שהוציא הכיס חייב מיתה ולא פקע מיניה האיסור ואז לא חל עליו חיוב ממון כיון דקים ליה בדרכה מיניה. סמ"ע ס"ק ה'.

ס. דמשעה שהגביהו קנאו, דהגבהה קונה בכל מקום. סמ"ע ס"ק ב'.

עין משפט כ.ל.

הו"מ סימן קי סעיף ו

י. קרקע שהיתה בחזקת קטנים, ובא אחד וטען שהוא קנאה מאביהם ויש לו עדים שהחזיק בה ואכלה ג' שנים בחיי אביהם, אין מוציאים אותה מידם עד שיגדלו שאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין ע.
אבל אם הוציא שטר שהיא לקוחה בידו הרי הוא מקיים השטר פ ומוציאים אותה מידם אחרי שמעמידים להם אפוטרופוס.

דף קיב:

עין משפט א.

הו"מ סימן קי סעיף ה

ה. ח. יתומים קטנים שנמצאת קרקע שאינה שלהם, ע"פ הטוען שהיא גזל ביד מורישיהם, נזקקים להם ואם נמצאת גזולה מחזירים אותה לבעליה, ולהרמב"ם צריך להעמיד להם אפוטרופוס לטעון ולדון.
ה. ט. ה"ה קטן שתקף בעבדיו וירד לתוך שדה חבירו וכבשה, אין אומרים נמתין לו עד שיגדל ז אלא מוצאין אותה מידו ולכשיגדל אם יש לו עדים יביא אותם.

הגה: ודוקא שלא היה לו חזקה בנכסים אלו מאבותיו אבל יש לו חזקת אבותיו אין מוצאין ממנו עד שיגדל.

ע. בב"ק קי"ב ע"א בכר חמוה דר' ירמיה, שאם היה מוחזק בה אין מוציאים אותה מתחת ידו וראיה מבתרא ל"ג ע"א מרבה בר שרשום שהיה נאמן לומר לקוחה בידו.
פ. כהרמב"ם בפ"ב הלכה ז' שמקיימים השטר אע"פ שהיתומים קטנים, וכתב ה"ה שיצא לו דין זה להרמב"ם ממ"ש הלכתא מקיימין את השטר שלא בפני בעל דין בב"ק קי"ב ע"ב, ולא אמר ר' ירמיה שם אית לי שטרא, אלא אית לי סהדי.
וכתב הסמ"ע בס"ק י"ז דהמחבר ס"ל כהרמב"ם שמחלק בין טענת גזולה דנזקקין לו ומקבלין העדות בקטנותו ומוציאים מידו, ובין טענת לקוחה דאין נזקקין לקבל עדותו אם לא שהוציא שטר, אע"פ שאינו מקויים, נזקקין לו הבי"ד ומקיימין שטרו ומוציאים מן הקטן. דס"ל דמקיימין השטר בפני הקטן כמו שמקיימין בגדול שלא בפניו. אבל בטור משה טענת גזולה ללקוחה דאין נזקקין אפי' לקיים השטר בקטנותו. ש"ך ס"ק י"ז.
צ. דמה שמניחים אותה ביד קטן רק באיכא תרתי, האחד שהיה לקטן חזקת אבותיו, והשני שהוא מחזיק עתה אותה בידו. סמ"ע ס"ק י"ד. ועיין בדברי הש"ך בס"ק ט"ו.

הגה: ביתומים קטנים שמפורסם שהם מזיקין בידיים נזקקין אפי' בעודם קטנים ^ז, וכל שיש ספק בדבר ממתנינים עד שיגדלו וירד איתם לדין.

עין משפט ב. חו"מ סימן קי סעיף ו
עין לעיל דף קיב. עין משפט כ.ל.

עין משפט ג. חו"מ סימן כח סעיף טו.

טו כג. אין מקבלין עדות ^ז אלא בפני בע"ד ואם עברו וקיבלו שלא בפניו ^ש אין דנין על פיו, וע"כ חוזרים ומגידיים בפני הבעל דין ואפי' אומרים אחרת מקבלים עדותם השניה, ואפי' העידו בפעם הראשונה מתוך ^ח חרם או שבועה.

הגה: כד. י"א ^א דאם נתקבלה עדות שלא בפני בע"ד, כשר בדיעבד, ^ב וע"כ אם הבע"ד אלם והעדים יראים להעיד לפניו, מקבלים העדות שלא

ק. והיינו שמסלקים אותם, אבל אין משלמין מה שהזיקו בקטנותם כמו שכתבו הטור והמחבר בסי' צ"ו בסעיף ג'. סמ"ע ס"ק ט"ו.

ר. שנאמר והועד בבעליו יבא בעל השור ויעיד על שורו. מקמא קי"ב ע"א וכו"י שם בע"ב. ובשור"ת יבי"א ח"ה סי' ב' העלה דניתן לקבל עדות שלא בפני האשה ע"מ לפטור הבעל ממזונותיה כשהיא מרויחה ומשתכרת, דלפטור עצמו מקבלים שלא בפניה. אבל אם ביה"ד נתן פס"ד המחייב במזונות, ורוצה הבעל להביא עדים לבטל הפס"ד אין לבטלו אלא בפניה.

ש. טור והמרדכי בשם הריב"א דהזמה שלא בפני בעל דין לא הוי הזמה מכתובות כ' ע"א. וכתב הסמ"ע ס"ק מ"ז שבדבר ברור מקבלים שלא בפניו, והוא מסי' ק"י סעיף ט' בהג"ה, ועיין עוד בסי' ק"מ סעיף י'.

ועיין בספר פעמוני זהב שכתב שהמחבר לא חלק על הרמ"א בזה שחוזרין ומגידיים היכא שהעידו בראשונה שלא בפני הבעל דין.

ת. כיון שלא דייקי בעדותם כל כך שלא בפני הבעל דין, הסמ"ע בס"ק מ"ח בשם רבינו מנחם בטור, ושלא בפני בע"ד כחוץ לבי"ד דמי, וכתב בנתיבות בס"ק כ"ט שאם נשבע בבי"ד שלא בפני בעה"ד אפי' שאינו יודע לזה עדות או שפלוגי ליה מפלוני, אינו יכול להעיד אח"כ בפני בע"ד, שנפסל כבר להעיד לעדות זו.

א. רי"ו נ"ב ח"ב ומרדכי בפ' הגוזל בתרא, וטעמם מדמתירין בחולה בסעיף ט"ז. ומהרש"ל פסק דאפי' בדיעבד פסול, כ"כ הש"ך בס"ק י"ט. ואם הבע"ד מתרה אל תקבלו שלא בפני לכו"ע לא מהני.

וכן להעיד על אשה שזינתה הואיל דלא מועיל לאוסרה על בעלה שלא בפניו, אף להפסידה כתובה לא מהני עדות שלא בפניו, נתיבות ס"ק כ"ו מתשובת הרמ"א.

ב. היינו כיון שלא מדקדקין בזה כל כך, לכן מקילין ג"כ באלם, כ"כ בסמ"ע ס"ק מ"ט.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

בפניו ודנין על פיה.

הגה: כה. י"א דלא אמרו שאין מקבלין עדות אלא בפני בע"ד היינו בדיני ממונות או בנפשות, אבל בקטטות ומריבות שיש לחוש שאם יעידו בפניהם יתקוטטו עם העדים ועם הבעלי דינים בזה תיקנו הגאונים ג שמקבלים שלא בפניהם, גם לא יגלו הב"ד מי הם העדים.

ח"מ סימן כח סעיף טז.

טז כו. היה ד' הבעל דין או העדים ה' חולים, מקבלים שלא בפניו, ואם העדים רצו ללכת למדינת הים ושלחו לבעל הדין ולא בא, מקבלים ג"כ שלא בפניו. וה"ה אם הבעל דין אינו מצוי בעיר או מצוי ושלחו לו ולא בא בכל זה מקבלין שלא בפניו. וכן במקום שיודע שיפסיד העדים אם ימתינו עד שישלחו על הבע"ד ממקום אחר מקבלים.

הגה: כז. וכל זמן שלא נתקבלו עדים בפניו של הבעל דין, י אין תופסין מהנתבע כל זמן שלא יודעים שחייב לו בבירור.

ג. ודוק שאין ביה"ד רוצים לענוש אחד מהם, רק להשקיט המריבה, אבל אם רוצים לענוש אין לקבל עדות שלא בפניו, כ"כ הרמ"א בדרך שנראה לו.

ד. בב"ק דף קי"ב, ונ"י בשם התוס' שם דבחולה או אינו מצוי בעיר מקבלים אף בלא שלחו לו, וכתב הסמ"ע בס"ק נ"א בדעת הרמ"א דוקא התובע חולה מקבלים שלא בפני הנתבע, אבל לא בנתבע חולה. והטעם דרק בתובע הקלו משום שיאמר אני רוצה להזכיר העדים לכוון את העדות ואם אמות ישתכח כל החוב, לא כן בנתבע שאין הסברא הזו כ"כ הסמ"ע, והכריח בספר פעמוני זהב שזכירה זו לא זכירה גמורה אלא ברמז ע"פ מה שפסק מר"ן המחבר בסעיף י"ד ע"ש. ועיין בסי' ת"ח סעיף א' ובפ"ת ס"ק ב' שם. ועוד כתב הסמ"ע דלדעת התוס' והרא"ש והטור, דגם בחולה בעינן שלחו לו ולא בא, ודלא כמשמעות השו"ע. ואפי' כשיש לחוש שיפלו הנכסים לפני היתומים ולא יוכל לדון עמהם, אין מקבלין שלא בפני הנתבע, שאומרים לו מזלך גרם כ"כ בסמ"ע, וי"א דכל ששלחו לו ולא בא מקבלים עדות שלא בפניו אפי' הוא הנתבע.

ה. בחולה אין צריך לשלוח אחריו, דאין זה תלוי באדם. אבל ברוצים לילך למדינת הים שולחין אחריו, שאולי אין הדבר נחוץ כ"כ ויבוא, נתיבות ס"ק ל"א, וכן במקום שיודע שיפסיד העדים אם ימתנו עד שישלחו על הבע"ד מקבלים, אף שיש חולקים, וכן נוהגים כ"כ הרמ"א בסעיף י"ז.

ו. בסמ"ע ס"ק נ"ב, וכמו שכתב הטור והמחבר בסי' ע"ג. ורק שיודעים שברור שחייב לו, כגון שיש בידו שטר, ויש לחוש שיכלה ממונו קודם שיגיע זמן הפרעון.

מז. * כח. התחילו כבר ז' לטעון בבי"ד, או שהב"ד קבוע בעיר שצריך לדון לפניהם, מקבלים העדים אפי' שלא בפניו אם שלחו עליו ולא בא.

עין משפט ד.ה. חו"מ סימן כח פעיף טז
עין בסעיף הקודם

עין משפט ו. חו"מ סימן יד פעיף א

א. שני בעלי הדין ה' שאחד אומר נלך לביה"ד הגדול ואחד אומר נדון כאן, כופין אותו ודן בעירו.

ב. אם אחד מבעלי הדין אמר כתבו ותנו לי מאיזה טעם דנתוני שמא טעיתם, כותבים ט' ונותנים לו, ואח"כ מוצאים ממנו י' מיד מה שחייבו אותו.

ג. בלוח ומלוה וכן בנגזל או ניזק שיש להם עדות או ראייה לדבריו אם אמר נלך לביה"ד הגדול, כ' שומעין למלוה, וה"ה לנגזל ולניזק, ל' וכופין הצד שכנגד ללכת אחריו, אבל בטענות שותפין או טענות שווים

ז. כך פירש הנתיבות דברי הרמ"א אם פתחו לו בדינא, וצריך לדון בפני אותם דיינים היינו קבועים בעיר שם. וכל זה בדיני ממונות, ולא בדברים הדומים לנפשות כגון דיני גיטין וקידושין שדינם כנפשות, וכמו שכתב הר"ן. וכ"כ בספר שבות יעקב ח"ג סי' קי"ט.
ח. ולדעת הרמב"ם היינו אם הנתבע אומר כן אבל לתובע שומעין אם יש רגליים לדבר לטענותיו ללכת לביה"ד הגדול. רמב"ם פ"ג, ומסנהדרין דף ל"א ע"ב מרב ספרא אמר ר' יוחנן. והשו"ע העתיק לשון הרמב"ם דאינו מחלק בין ביה"ד הגדול לבית הועד שהוא מקום קיבוץ חכמים. אבל התוס' והרא"ש מחלקין וס"ל דעל בית הועד אמרו בגמ' דשומעין לתובע האומר לילך שם כשיש רגליים לתביעתו, ואין שומעין לנתבע האומר כן. אפי' שהנתבע אומר שאני אתן לו כל הוצאותיו. אבל באומר לביה"ד הגדול שומעין גם לנתבע מ"מ בזמן הזה אין נוהגין לכפותו. סמ"ע ס"ק א'.

ט. פי' דאין צורך לכתוב לו טעמים וראיות אלא הטענות. וכאן מיירי שדנים אותו בעירו ע"י כפייה, וע"כ כותבין לו, כ"כ בסמ"ע ס"ק ב'.

י. ואם יביא כתב מביה"ד הגדול, שטעו יחזירו לו מה שהוציאו מידו. סמ"ע.

כ. כך פירש הסמ"ע את דברי השו"ע בסעיף א' ד"ה במה דברים אמורים ע"ש.

ל. והיינו כשאין המלוה הולך בלא"ה לשם, אבל אם הולך לשם המלוה בלא"ה, גם הלוה כופה למלוה. כ"כ המהרי"ק. ועיין בש"ך ובקצות ס"ק א'. וכיום אין נפ"מ כי אין לנו בי"ד הגדול כמש"כ הרמ"א.

ז אין שומעין לאחד להכריח חבירו ללכת איתו לביה"ד הגדול, אלא דן עמו במקומו או נשבע ונפטר, וה"ה **ז** בזמן הזה שאין ביה"ד הגדול. וי"א דבי"ד חשוב שבכל דור הוי בי"ד הגדול.

הגה: ד. נתבע יכול לדחות חבירו מלדון עמו **ז** עד שלושה ימים, אבל **ז** אורח שתובע לבני העיר צריך לדון עמו מיד ולא יכולים לדחותו, וה"ה בני העיר שתובעים האורח דנים אותו מיד.

הגה: ה. התובע הולך אחר **ז** הנתבע אם הנתבע בעיר אחרת, אע"פ שבעיר התובע בי"ד יותר גדול ואפי' לנתבע יש מעות בפקדון בעיר התובע, **ז** אא"כ יכול לעכב את מעותיו ואז **ז** מודיעים לנתבע ודנים במקום שמעותיו שם.

הגה: ו. אם יש לו תביעה נגד בנו, **ז** צריך הבן לילך אחר אביו אף שהוא

מ. ודעת הטור בשם ר"ת הביאו הרמ"א דאין חילוק וכל אחד גם בטענות שוות יכול לכוף חבירו ללכת לביה"ד הגדול, אבל היום נהגו כל זמן שיש בי"ד בעירו אין אחד יכול לכוף כי אין לנו עכשיו בי"ד הגדול מהרי"ק.

נ. אבל אם יש חכמים גדולים מומחים ורבים או במקומות שיש תלמידים שאינם כמותם אם אמר המלוה נלך לפלוני ופלוני הגדול ונדון לפניו, כופין את הלוח והולך עמו.

ס. והסמ"ע בס"ק י"ב כתב דוקא בנותן קצת אמתלא לדחייתו אז שומעין לו עד יום ג' כדינא דגמ', והטעם דלמא אניס ליה, אבל כשהוא בעיר מנדין אותו ביום הראשון.

ע. מרדכי בשם מהר"ש ברמ"א. ומהרי"ק בשורש י"ד.

פ. מגמ' בבא קמא דף מ"ו ע"ב מאן דכאיב ליה וכו'... ובשו"ת יביע אומר חו"מ ח"ז סי' ד' העלה דהגם שהאשה הולכת אחר בעלה מ"מ בי"ד יש לו להתחשב בה אם יש לה

ילדים קטנים ואינה יכולה לעזוב אותם לבדם ולקיים הדיון במקומה עיי"ש.

צ. פירוש שהדין נותן שיכול לעכב לו מעותיו קודם שירד עמו לדין כמ"ש בס"ע ע"ג כגון אם לא יעקלם יפזרם הנתבע ולא יפרע לו, או לא יוכל להביאו למשפט. סמ"ע ס"ק ט"ו.

ק. ומהרי"ק כתב דנשתרכב המנהג לעקל המעות של הנתבע בכל מקום שהם, ולפ"ז היה נראה דצריך אז לדון עמו שם עם הנתבע ג"כ בכל מקום שעיקלו, מיהו מדברי הרמ"א בס"ע ע"ג סעיף י' לא משמע הכי, סמ"ע ס"ק י"ז. ועיין בס"ע ע"ג מתי יכול לעכב מעותיו ואז דנים במקום שמעותיו שם, והוא מת"ה סי' ש"ה.

ר. מיור"ד סי' ר"מ סעיף ח'. ע"ש. ואם האשה צריכה ללכת אחרי בעלה גם כשהיא תובעת כמו בבן אחרי אביו, העלה בשו"ת יבי"א ח"ז סי' ד' דאם נישאת בעירו וגרה עמו זמן מה, ואח"כ עזבה לבית אביה לעיר אחרת, צריכה לבוא ולהתדיין במקומו. מ"מ בגלל

הנתבע.

הגה: ז. עשיר ^ש מוחזק אלם בעירו מוצאין אותו לדון בעיר אחרת, אף שהוא הנתבע ואפי' שהבי"ד שבעירו של הנתבע יותר גדול.

עין משפט ז. חו"מ סימן מו פניף ה

ה. מקיימין השטר אפי' ^ה שלא בפני בע"ד, ואפי' עומד וצווח מזויף הוא ואל תקיימוהו, אין שומעין לו.

ו. אע"פ שהשטר מקויים, צריך שיכירו חתימת שני העדים ^א או ב' מהדיינים, ואם לאו אין לו דין קיום. אבל עצם הדבר שמקויים קל יותר למצוא מי שיכיר חתימת העדים או הדיינים.

עין משפט ז. חו"מ סימן צה פניף ד

ה. ד. טען הלוה שטר זה שנתקיים בפניכם מזויף הוא, ומבקש להביא ראיה לבטל השטר, ואומר שהעדים במקום פלוני והם פלוני ופלוני, אם נראה לדיינים ^ב שיש ממש בדבריו, קובעים לו זמן ^ג להביא עדיו,

הילדים הקטנים הבעל חייב להתדיין במקומה. וכן אם הנתבע ת"ח כלפי התובע העלה שם דרך ברבו מובהק התלמיד הולך אחר התובע וכדין בן שהולך אחרי אביו. ^ש וה"ה אם אינו אלם רק שהוא גדול בחכמה ומעלה או שרוב בני העיר סרים למרותו יכול הנתבע לומר שרוצה לדון בעיר אחרת, כ"כ הכנה"ג הביאו הנתיבות בחידושים ס"ק י'.

ת. ובכתב יד הלוה שצריך קיום מן התורה אין מקיימין אלא בפני הלוה כ"כ הש"ך ס"ק י'. וסיים וכדומה לי שנהגו להקל לקיים אפי' כת"י הלוה שלא בפניו, אבל במקום שלא נהוג אין להקל. ובפעמוני זהב העלה דגם בכת"י מקיימים שלא בפני הלוה ע"ש. ^א. וכתב הש"ך בס"ק י"א דוקא כשחתומים עליו ג' דיינים מספיק בהכרת חתימת ב' הדיינים מהם.

ב. רמב"ם בפכ"ב ממלוה הלכה ב'. שהרי מקיימין שטר אפי' שלא בפני הלוה ואפי' בפניו ועומד וצווח והוא מקמא קי"ג ע"ב. וכתב ה"ה שהרמב"ם מפרש הגמ' הנ"ל שמקיימין השטר ואף גובין בו אפי' עומד הלוה וצווח אם לא שמבקש זמן להביא עדים לבטלו.

ג. ושיעור הזמן לפי ראות עיני הדיין כמה צריך לו, והטור כתב גם בזה ל' יום ופירש הסמ"ע בס"ק ז' דבריו דהיינו רשאיין בי"ד יכולים לשער כמה זמן הוא צריך וזהו שכתב הרמ"א ומן הסתם ל' יום כלומר כשלא יודעים כמה זמן צריך.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

ואם נראה להם שאין בדבריו אלא עלילות דברים, אומרים לו בי"ד שלם ואח"כ אם יהיה לך ראייה יחזיר לך, אם לא שהיה המלוה אלם ויש חשש שאינו יכול להוציאו מידו בחזרה כי אז בכה"ג מוציאים מיד הלוח ומניחים אותו ביד שלישי ד.

הגה: מן הסתם נותנים לו ל' יום להביא ג"כ ראייה לבטל השטר.

עין משפט ט.ג. חו"מ סימן צה פעיף ה

ה. קבעו לו זמן ללוח להביא ראייה ולבטל השטר, והגיע הזמן ולא בא, ממתנינים לו שני חמישי ושני, ואם לא בא כותבין עליו פתיחה ומשמתין אותו והוא בנידויו תשעים יום ה, עברו צ' יום ו' ולא בא בי"ד כותבין עליו שטר אדרכתא ז ומתירין לו נידויו, אבל אין כותבין עליו אדרכתא עד ששולחין עליו ומודיעים אותו ח אם הוא קרוב לבית דין יום אחד, וי"א שני ימים, ט ואם רחוק יותר מזה א"צ להודיעו.

עין משפט כ.ל. חו"מ סימן צה פעיף ו

ו. במה דברים אמורים שהיה הלוח כל הצ' יום משתמט ואומר עכשיו אביא ראייה ואבטל השטר, אבל אם אמר איני בא לבי"ד, הרי זה

ד. מגמ' שם, וכ"כ הב"י מבה"ת דאם יש ממש בדברי הלוח והמלוה אלם, נותנים לו מתחילה צ' יום ואין מוציאים מהלוח כלום עד שיגיע הזמן. סמ"ע ס"ק ח'. וכתב הש"ך בס"ק ג' דמשמע מדבריו שהצ' יום נותנים לו מיד כשטוען מזוייף ולא נראה דצ' יום נותנים לו אחר שנתנו לו ל' יום קודם כתיבת האדרכתא דאל"כ דברי בעה"ת יהיו נגד הש"ס, ובתומים ס"ק ו' כתב שדברי הסמ"ע טעות סופר היא שעיקר הזמן הוא לפי ראות עיני בי"ד, נתיבות בחידושים ס"ק ב'.

ה. מקמא קי"ב ע"ב, ודוקא כאן שטען שהשטר מזוייף, אבל בחוב ברור מבואר בסי' ק' פעיף א' דאין נותנים לו זמן רק ל' יום סמ"ע ס"ק י"א. ופי' שטר פתיחה היינו שטר נידוי.

ו. לדעת הסמ"ע בס"ק י"א שלאחר ל' יום חוזרים על הנידוי ולאחר שישים יום מחרימין וכ"כ בתומים והנתיבות ס"ק ד'.

ז. פי' שטר שבי"ד כותבין לו ומדריכין אותו שיפרע מנכסי הלוח חובו.

ח. טור בשם הרמב"ם.

ט. שם בגמ' קמא קי"ב ע"ב.

מיד ^ז כותבין עליו אדרכתא בין על הקרקעות בין על המטלטלין ^ז.
 וכן אם השטר על הפקדון ^ז אין ממתנינים לו צ' יום אלא כותבים
 אדרכתא מיד.

עין משפט מ. חו"מ סימן צח סעיף ז

ז. בסוף צ' יום שכותבים האדרכתא זה רק על הקרקעות ^ז אבל לא על
 על המטלטלין ^ז אם הוא ממשיך לומר שיביא עתה ראייה לבטל
 השטר, דאם יורידו המלוה למטלטלין שלו שמא יאכל אותם ולא יהיה
 לו מהיכן להחזיר אחר שזה יביא ראייה לבטל השטר. ואפי' יש למלוה
 קרקע שיכול הלוח לגבות ממנה בחזרה חוששין שמא תפחת או תלקה
 בשדפון.

ח. אף שאין כותבין אדרכתא על המטלטלין גם אחרי צ' יום באומר
 עדיין יש לי ראייה לבטל, מ"מ נותנים המטלטלין של הלוח ביד
 שלישי ^ז ונותנים לו עוד זמן הראוי לבי"ד ^ז ואם לא יביא עדים לבטל
 השטר נותנים אותם ביד המלוה.

עין משפט נ.ס. חו"מ סימן צח סעיף ה
 עיין לעיל עין משפט ט.י.

- י. ואפי' הל' יום הראשונים אין ממתנינים מאחר שמסרב מלבא, סמ"ע ס"ק ט"ו.
- כ. עיין בסעיף ז' בשו"ע שמביא דעל המטלטלין אין כותבין, ששם לא אמר שאיני בא.
- ל. וכאן הטעם מפני שלא ניתן להוצאה, אבל במלוה שניתנה הוצאה ועלה על דעת המלוה
 שלא יושב אליו כל זמן שירצה ע"כ נותנים לו זמן.
- וכתב הסמ"ע בס"ק ט"ו דגם בפקדון נותנים לו ל' יום הראשונים מאחר שטוען שיש לו
 ראייה לבטל שטר הפקדון, והלשון בשו"ע "וכן" לאו דוקא שמורה שאין נותנים לו כלל.
- מ. ואין להמנע משום החשש שמא תלקה שהרי גם אם היתה נשאת בידו היתה לוקה
 במכה זו שבאה מן השמים, סמ"ע ס"ק י"ז.
- נ. רמב"ם שם הלכה ה' מגמ' קמא קי"ב ע"ב.
- ס. טור בשם הגאונים.
- ע. ושבת ויו"ט הוי בכלל הזמן אע"פ שאינו יכול לעשות דבר בהם כ"כ בשלטה"ג בב"ק
 שם, ובבאר היטב כתב שהכל לפי ראות עיני הדיין שאם נתן לו ג' ימים וזה בע"ש ודאי
 שהג' ימים מתחילים אחרי שבת או יו"ט, ע"ש.

עין משפט ע.פ.

ח"מ סימן ה פעיף ה

ה יא. אפי' בשליח בי"ד אסור לנהוג בו קלות ראש, והמצערו בי"ד רשאים להכותו ^פ מכת מרדות. והוא נאמן כשניים להעיד שביזהו כדי לנדותו.

הגה: יב. שליח בי"ד אין בו ^ז איסור לשון הרע, והשליח עצמו יכול לעשות דין במסרב לבוא לדין ^ק להכותו, ואם הזיקו עי"ז פטור.

ח"מ סימן יא פעיף א

א א. הזמנה לדין ^ר נעשית ע"י שליח בי"ד, בשם שלושת הדיינים. פעם ראשונה, שניה ^ש ושלישית. ואם לא בא בפעם השלישית מנדים אותו למחרתו.

א ב. הלך בי"ד למקום אחר ביום שקבעו לו, ^ת הולך אחריהם ואם לא הלך מנדים אותו.

פ. ודוקא אם ישנם עדים שציערו או ביזהו, אבל בלי עדים נאמן רק לנדותו ואע"פ שזה חמור יותר ממכות כ"כ הסמ"ע. ועיין בקידושין י"ב ע"ב מהא דרב מנגיד. ובשליח של דיין יחיד שקיבלוהו עליהם אם יש לו דין שליח בי"ד עיין בספר פעמוני זהב (אנקאוה) מה שהאריך בזה ובפשטות לדברי הסמ"ע בסי' ג' ס"ק ז' מועיל ויש לו דין שליח בי"ד.
צ. נלמד בגמ' בפ' אלו מגלחין ממה ששנאמר העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה, וידע משה שסיפרו לו השליחים, סמ"ע. ועיין בספר פעמוני זהב מה שמקשים העולם ע"ז ומה שתירץ.

ק. ואפי' שבידו להציל בענין אחר כ"כ הסמ"ע, אולם הר"ן בפרק המניח חולק עיין פ"ת ס"ק ו'.

ומש"כ דאם הזיקו פטור הוא מרי"ו נתיב ל"א חלק ב' ונ"י ריש פרק המניח ועיין עוד בשו"ע סי' י"א.

ר. מבב"ק דף קי"ג ע"א ושכר ההזמנה משלם המלוה-התובע. כ"כ בש"ך.

ש. אמנם חולה דאנוס היה שלא בא בפעמים הראשונות שאני. וזה הדין דהזמנת ג' פעמים במי שהיה בכפרים ונכנס ויוצא די"ל שהיה לו אונס בשתי הזמנות ראשונות, אבל בידוע שנמצא בכפר שבועיים או שלוש. קובעים לו פעם אחד בזמן הידוע ואם לא בא מנדים אותו למחורתו כ"כ בסמ"ע. וכן במצוי בעיר קובעים לו רק פעם אחת, והנתיבות כתב בס"ק ד' דהאידנא נוהגים דאפי' לאנשי אותה העיר אין מנדין אותו עד לאחר שלושה הזמנות.

ואפשר שע"ז סומכין היום בבתי הדין שאין מוצאין ג"כ כתבי סירוב אלא אחר ג' פעמים.
ת. כך כתב הב"י והביאו הרמ"א.

עין משפט ז.

ח"מ סימן יא פ"ד

ד. יב. מי שכתבו עליו שטר נידוי על שלא בא ואמר שיבא, אין קורעין עד שיבא, אבל אם כתבו עליו בגלל סרבנות * והסכים לבא, קורעין מיד ומשלם שכר הסופר.

הגה: יג. מי שכתבו עליו סרבנות לדין, וטוען שלא שמע ב אינו כלום, דלמעשה בי"ד יש קול.

עין משפט ק.

ח"מ סימן יא פ"ג

ג. י. אם הנתבע ג בעיר והלך השליח ולא מצאו, אין ד קובעין לו זמן עד שהשליח יאמר לו. ואם היה בכפר ודרכו לבוא באותו יום, אומר השליח אפי' לאחד השכנים אפי' אשה, שיודיעו לו שבי"ד מזמינים אותו, ואם לא ה בא מנדים אותו ו לערב.

ג. יא. אם דרכו של הנתבע לעבור על מקום בי"ד, בזה אין סומכין על השכנים שהודיעו לו אלא צריך עד שיודיעו השליח בעצמו.

הגה: וכן בעיר אין סומכין על השכנים, שמא שכחו ולא אמרו לו.

א. היינו הסכים לעשות ציווי בי"ד ותולין שטרך אחר זווי כ"כ הסמ"ע. וכתב הב"ח דאם לא קרעו לא בטל השמתא, והביא שם ראייה לזה.

ב. ממרדכי ריש פרק שני ד"ג.

ג. מדינה פירושו עיר וכן לשון הרמב"ם, ובב"ק קי"ב ועיין באר הגולה.

ד. אין קובעין לו על סמך השכנים שיפגשו השליח ויאמרו לו, כ"כ הש"ך.

ה. אע"פ שלא חזר השליח ואמר לבי"ד עשיתי שליחותי, כ"כ הטור דחזקה אדם עושה שליחותו.

ו. בסמ"ע כתב הגם שהשו"ע שינה לשונו מסעיף א' ששם כתב למחורתו מ"מ האמת זה בערב אותו יום כשהתחיל לילה שזה יום מחר, ורבותא השמיע דבכל מקום היינו לילה של אותו יום.

דף קיג.

ח"מ סימן יא סעיף ג

עין משפט א.ב.ג.

עיין בסעיף הקודם

ח"מ סימן יא סעיף ד

עין משפט ד.ה.

עיין לעיל דף קיב: עין משפט צ

ח"מ סימן יא סעיף א

עין משפט ו.ז.

עיין לעיל דף קיב: עין משפט ע.פ.

ח"מ סימן ה סעיף א

עין משפט ז.ט.ג.

א. אסור לדון דין בשבת ויו"ט גזירה שמא יכתוב ואם דנו דיניהם דין.

ח"מ סימן ה סעיף ב

ב. אין דנים בערב שבת ובערב יו"ט ואפי' נתרצו הבעלי דינים מ"מ יש איסור מצד הדיינים. וע"כ אם הזמינו בע"ד לע"ש ולא בא אין קונסין אותו.

הגה: והיום משום ביטול מלמדין ט דנים גם בע"ש ועיו"ט.

ג. אין קובעין זמן לדון בחודש י ניסן וחודש תשרי למי שלא נמצא בעיר, אבל אם בכל זאת קבעו ולא בא קונסין אותו.

ז. הטענות ופס"ד כמ"ש באו"ח סי' של"ח. וסימן תקנ"ד. והוא מביצה דף ל"ו-ל"ז.
 ח. הטעם שצריכים להיות מתונים בדין, ובע"ש ועיו"ט טרודים. ודוקא לדון אסור אבל לקבל טענותיהם ולפסוק הדין אחר השבת ואחר יו"ט מותר מצד הדיינים, אלא שאינם יכולים לכפות על בעלי הדין לבוא, שגם הם טרודים כ"כ סמ"ע.

ט. ודוקא דיני ממונות מצד הפקר בי"ד הפקר, ובדרך אקראי, אבל גיטין וחליצה אסור לדון בע"ש ועיו"ט. ואין להקל בזה דיש בהם דיקדוק יותר כ"כ הסמ"ע. ואף בקיבלו עליהן.

י. מימרא דרב יהודה בקמא דף קי"ג ע"א שהם טרודים מפני יו"ט, אבל בחודש סיון קובעים מפני שאין בו יו"ט אלא שני ימים, כ"כ הסמ"ע. ובנמצא בעיר קובעין לו ודנין אותו גם בניסן ותשרי, כ"כ הטור בשם הרמ"ה.

ב ד. גם בניסן ותשרי אם כבר כ התחילו לדון קודם ניסן ותשרי, קובעים אף בהם, וכל מקום ומנהגו. וה"ה אם יש רמאות ודחיה מצד הנתבע קובעים אף תחילת דיון בניסן ותשרי.

ה. חתן נותנים לו ג' ימים לפני החופה, וז' ימי משתה אחרי החופה, שאין קובעין לו לדון בהם.

ב ו. אין דנים תחילת דין ל בלילה, אבל גמר דין בממונות דנים. ואם עברו ודנו תחילת דין מ אין דיניהם דין וי"א דדינם דין.

עין משפט כ.ל. חו"מ סימן ה סעיף ב
עין בסעיף הקודם

עין משפט מ.ג.ס. חו"מ סימן שפט סעיף ד

ה ו. בני אדם שחזקתן גזלנים, וחזקת ממונם גזל מפני שמלאכתם מלאכת גזלנים כגון המוכסין והליסטים אסור ליהנות מהם ב שחזקת מלאכה זו שהיא גזל, ואין מצרפין ב דינרים מהתיבה שלהם שהכל בחזקת גזילה אבל ממה שיש לו בבית או בשוק שלא בתיבת המוכסין מותר לצרף ע.

כ. מפסקי מהרא"י סי' ר"ז.

ל. והיינו ע"י כפייה אבל נתרצו שניהם דנים כ"כ הסמ"ע. ומקור הדין בסנהדרין ל"ד ע"א במשנה, ובוה"ז בהזמינו ובאו בלילה כאילו קיבלו עליהם. וגם בלא קיבלו עליהם אם יש נרות דולקות מתיר הסמ"ע להלכה אך לא למעשה, ומשמע דאף לכפותו מותר לדעת הסמ"ע ודלא כהש"ך בס"ק ד', ואם עברו ודנו בלילה לאור הנר נראה דיש לסמוך על דברי הסמ"ע ואפי' הש"ך יודה בזה כ"כ בפעמוני זהב (אנקאוזה) ע"ש.

מ. כ"כ הר"ן והרמב"ן והטור בסי' רנ"ג והרא"ש, אבל רשב"ם סובר דאם דנו דיניהם דין והביאו הרמ"א בשם י"א.

ונהגו דז' טובי העיר כופין לדון אף בלילה כ"כ הב"ח. דהוי כקיבלו עליהם אך בסוף סי' כ"ח סעיף כ"ד בהלכות עדות כתב, דלא מהני קבלה ושם קבלת עדות כתחילת דין ועיין בסמ"ע ס"ק ט' וקצות ס"ק ג'.

נ. ממשנה בב"ק קי"ג ע"א.

ס. היינו לפרוט להחליף סלעים בפרוטות ודוקא בצירוף שאין לו הנאה כ"כ, יש חילוק בין מהתיבה שלהם שהוא ממעות המכס עצמו דאסור, ובין צירוף שיש לו ממעות בביתו דזה מותר, אבל בשאר הנאות גדולות אפי' ממה שיש לו בבית אסור ליהנות ממנו וכמו שכבר כתב לפני זה בסעיף ג'. סמ"ע ס"ק ז'.

ע. אבל בלי חליפתו אסור אפי' מתוך ביתו וכמו שנתבאר.

ואפי' מתיבתו אם הוא חייב לתת לו חצי דינר ואין לו אלא דינר נותנו לו ולוקח ממנו חצי דינר אפי' מתיבת המוכסין **פ** מפני שהוא כמציל מידו.

עין משפט ע.

ח"מ סימן שסט סעיף ב.ז.ה.ט

ב. אסור ליהנות בדבר הגזול אפי' לאחר יאוש **ז**, והוא שיודע בודאי שדבר זה היא הגזילה עצמה. כיצד ידע שבהמה זו גזולה אסור לרכוב עליה או לחרוש בה, גזל בית **ק** או שדה אסור לעבור בתוכה או ליכנס בה בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, ואם דר בה חייב להעלות שכר לבעלים, אם עשויה לשכר.

ג. גזל דקלים ועשה מהם גשר אסור לעבור עליו **ר** וכל כיוצא בזה.

הגה: מ"מ אם מסר הגשר לרבים מותר ליהנות **ש** ממנו שהרי ישנו יאוש עם שינוי רשות.

ב. ד. מלך שכרת אילנות של בעלי בתים ועשה מהם גשר מותר לעבור עליו, אפי' שציוה המלך לעבדיו לכרות מכל אחד ואחד דבר ידוע והלכו עבדיו וכרתו הכל מאחד מותר **ת**.

וה"ה אם הרס בתים ועשה דרך או חומה מותר ליהנות בה, וכן כל כיוצא בזה שדין המלך דין הוא והוא שיהיה מטבעו **א** יוצא באותם הארצות שהרי הסכימו עליו בני אותה ארץ וסמכה דעתם שהוא אדוניהם

- פ.** כ"כ ה"ה שם מברייתא שם שנותן לו הדינר ולוקח ממנו השאר, כמו שפי' רש"י.
צ. דיאוש לבד לא קני כמבואר בסי' שנו"ג ובסוכה ל' ע"ב, ומה שאמרו בב"ק קי"ג ע"ב דינא דמלכותא דינא דילמא מייאשי מינייהו, שם ישנו יאוש ושינוי רשות שמסר לרבים, כ"כ ה"ה שם בפ"ה מגזילה הלכה ב'.
ק. דקרקע אינה נגזלת, בב"ק קי"ז ע"ב וכחכמים.
ר. ואע"ג דזה שינוי מעשה והוא לבדו קונה, כתב ה"ה דזה חוזר לברייתו, כמו שנתבאר בסי' ש"ס סעיף ח'.
ש. כ"כ ה"ה שם בפ"ה.
ת. דשלוחי דמלכא כמלכא שם בגמ'.
א. שם ברמב"ם הלכה י"ח, וכמ"ש בריש מגילה בעדיין לא יצא. גאון אות ט'.

והם לו עבדים ואם לא כן הרי הוא כגזלן בעל זרוע.

ז. י. מלך שהטיל מס על בני העיר או על כל איש ואיש דבר קצוב משנה לשנה, או על כל שדה וגזר שכל מי שיעבור על הדבר ילקחו כל נכסיו לבית המלך אינו גזל^ב, וישראל שגבה אותם למלך אינו בחזקת גזלן והרי הוא כשר ובלבד שלא יוסיף ולא ישנה ולא יקח לעצמו כלום.

ח. יא. מלך שכעס על אחד מעבדיו מבני המדינה ולקח שדהו או חצירו אינו גזל ומותר ליהנות בה, והלוקחה מהמלך הרי היא שלו, ואין הבעלים מוציאים אותה מידו^ג, אבל מלך שלקח שדה או חצר של אחד מבני המדינה שלא ע"פ הדינים שחקק הרי זה גזלן והלוקח ממנו מוציאים הבעלים מידו. כללו של דבר כל דין שיחקק אותו המלך לכל, ולא יהיה לאדם אחד בפני עצמו אינו גזל, וכל שיקח מאיש אחד בלבד שלא כדת הידוע אלא חמס את זה הרי זה גזל.

הגה: חקק חוקים לבעלי אומנות בלבד כגון למלוה בריבית, י"א דלא אמרינן בזה דינא דמלכותא הואיל ואינו חקוק לכל^ד.

הגה: י"א דלא אמרינן דינא דמלכותא אלא במסים התלויים בקרקע כי המלך גוזר שלא ידורו בארצו כי אם בדרך זה, אבל בשאר דברים אין דינא דמלכותא^ה. ויש חולקין וסוברים דאמרינן דינא דמלכותא בכל דבר^ו, וע"כ המלוה על המשכון יכול למוכרו אחר שנה, הואיל דכן הוא דינא דמלכותא וכן עיקר.

ט. יב. גבאי המלך ושוטריו שמוכרים השדות במס קצוב ממכרן ממכר^ז,

ב. שם ברמב"ם הלכה י"ב, מגמ' בב"ק קי"ג ע"ב.

ג. שם ברמב"ם הלכה י"ג וכתב ה"ה שהרי הרוגי מלכות נכסיהן למלך, כמו שאמרו בסנהדרין מ"ח ע"ב.

ד. ממהרי"ק שורש ס"ו.

ה. הרא"ש בפ"ד דנדריים בשם מהר"ם ומרדכי בפ' הגזול בתרא.

ו. מרדכי בשם התוס' ות"ה סי' ש"ט, ועיין בסי' שנ"ו סעיף ז'.

ז. רמב"ם שם בהלכה י"ד וכתב ה"ה מפורש מב"ב נ"ה ע"א, ועיין בסי' ס"ח מדינא דמלכותא וגם בסי' ק"ד סעיף ב'.

אבל מס שעל כל איש ואיש שאינו גובה אלא מאדם עצמו, אם מכרו את שדהו לגבות מס זה אינו מכר אלא אם היה דין המלך כן.

עין משפט פ.צ. חו"מ סימן שס"ט סעיף ו

ח. בד"א שהמוכס יש לו דין כלסטים, בזמן שהוא גוי^ה או אפי' ישראל ועמד מאליו, או עמד מטעם המלך אבל אין לו קצבה אלא לוקח מה שירצה, אבל מוכס שעשהו המלך שיטול דבר קצוב והעמיד ישראל לגבותו למלך, ונודע שאדם זה נאמן ואינו מוסיף כלום על מה שגזר המלך, אינו בחזקת גזלן משום דדינא דמלכותא דינא. ולא עוד אלא שהמבריה ממכס זה עובר על לא תגזול^ט מפני שהוא גוזל מנת המלך בין שהוא מלך ישראל בין מלך גוי^י.

ט. ה"ה אם ישראל קנה המכס מהמלך, וישראל מבריה עצמו ממנו הרי זה גוזל הישראל שקנאו מהמלך^כ. אבל אם קנאו גוי מהמלך, מותר להבריה ממנו משום דהוי הפקעת הלואתו שמותר במקום שאין חילול השם.

הגה: ובישראל שקנאו מהמלך דאסור להבריה ממנו י"א, דאפי' ידוע שהישראל לוקח יותר מן הקצבה מ"מ אסור להבריה ממנו דבר הקצוב

ה. שם ברמב"ם הלכה י"א וכתב ה"ה שדעת הרמב"ם כשהמוכס גוי אע"פ שהוא עומד מטעם המלך מסתמא הרי הוא כמוכס שאין לו קצבה שסתמו שיותר מן הדין הוא נוטל ופירש הברייתא בדף קי"ג ע"א ואוקימתא דרב אשי במוכס גוי.

ט. שם בגמ' ולהבריה מכס מי שרי והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא. וכתב בפעמוני זהב דמדברי מר"ן ומור"ם כאן מוסכם דאסור לגנוב מכס המלך אפי' גוי, והביא דעת גדולים שפסקו כדעת הר"ן דס"ל דגם מבריה המכס מן המלך גוי הוי כהפקעת הלואתו דמותר באין חילול ה', וטעמו דראה רוב העולם מנהגם נהוג להבריה מן המכס.

כ. כ"כ הרא"ש בסוגיא שם והר"ן בפ"ג דנדרים דף כ"ח ע"א בשם התוס', אבל אם קנאו גוי מותר משום הפקעת הלואתו וכדמסיק שם בב"ק קי"ג ע"ב ופי' רש"י שם הפקעת הלואתו שאין גזלו ממש שרי, כי אין חילול ה' כגון שטוען נתתים לאביך ומת אביו דלא יודע הגוי אם משקר הוא, וכה"ג הוא במכס. וכתב הכ"מ מאחר שאין המלך מפסיד בזה ואם יודע הדבר לא יהיה לו הקפדה וסכנת נפשות.

דהוי כגוזל מן הגזולן ל דאסור.

הגה: וי"א דאפי' אם המוכס ישראל אם לא קנאו לעצמו רק גובה למלך אסור להבריה מכה דינא דמלכותא, מ"מ אם אדם מבריה אין למוכס לכוף אותו ליתן דהוי כהפקעת הלואתו דמותר, ומ"מ אם יש בזה יראת המלך ודאי יכול לכוף אותו מ.

עין משפט ק. יו"ד סימן שא סעיף ה

ה. ו. לא ילכש אדם כלאים עראי אפי' על גבי עשרה בגדים שאינו מהנה אותו כלום, ואפי' לגנוב את המכס נ.

עין משפט ר. חו"מ סימן שסט סעיף ו
עיין לעיל עין משפט פ.צ.

עין משפט ש.ת. יו"ד סימן רלב סעיף יד

ה. יג. הנודר או הנשבע לאנס לאו כלום, וע"כ המוכס שבא ליטול ממנו יותר מכדי קצבתו יכול לידור או לישבע כדי להפטר ממנו, וחושב בלבו שנדרו או שבועתו רק לאותו יום בלבד, אף שמוציא בשפתיו בסתם יאסרו עלי כל פירות שבעולם אם כו"כ... ואע"ג שקיי"ל דדברים שבלב לא הוו דברים לגבי האנס מותר.

הגה: ובלבד שלא יוציא בשפתיו דבר שהוא בפירוש נגד מה שבלבו.

ה. יד. אפי' שהאנס לא ביקש ממנו לנדור או לישבע נודר מעצמו ומוסיף אפי' יותר ממה שביקש ממנו האנס.

הגה: ודוקא כשנשבע בפיו צריך לבטל בלבו.

ל. וכתב בסמ"ע ס"ק י' שנראה דבמקום שהמוכסין מאמינים לאחרים במה שהם מצהירים שאין להם סחורה אלא כו"כ אז מותר לשנות ולומר להם באופן שלא יפסידו לתת יותר ממה שחייבים ע"פ מה שקצוב.
מ. כ"כ הר"ן בפ"ד דנדרים שם.
נ. ומה שהוא מצד דינא דמלכותא ודאי אסור לגזולו. ט"ז ס"ק ו'. ועיין בסעיף ו' בהרמ"א.

הגה: בדברים שיודעו לאונסין שהישראל עבר על שבועתו אסור מפני חילול ה' ורק כשאפשר לעבור על שבועתו ונדרו ולא יודע לאנס מותר לעבור עליהם, וע"כ נענש צדקיהו שעבר על שבועתו לנבוכדנצר אע"פ שהיה בדרך אונס ולא שבועה היא.

הגה: אין אדם יכול להציל עצמו בממוץ חבירו.

עין משפט ב. **יו"ד סימן רלב סעיף יד**
עין בסעיף הקודם

חו"מ סימן שסט סעיף ו
עין לעיל עין משפט פ.צ.

עין משפט ד. **חו"מ סימן שמח סעיף ב**

ב. כל הגונב אפי' שוה פרוטה **ב** עובר על לאו "דלא תגנובו" וחייב לשלם, בין גונב ממון ישראל או גונב ממון גוי **ב**, ואחד הגונב מגדול או מקטן.

הגה: להטעות גוי בחשבון או להפקיע הלואתו מותר **ב** ובלבד שלא יודע לו שאז אין חילול ה'. וי"א דאסור להטעותו **ב** אלא רק אם טעה מעצמו

ס. רמב"ם פ"א מגניבה הלכה א'. וכתב ה"ה דין שוה פרוטה, נתבאר בכמה מקומות, בסנהדרין נ"ז ע"א.

ע. ודין הגוי בב"ק קי"ג ע"ב דגזל הגוי אסור וה"ה לגנבו. ומשמע מכאן דגזל גוי אסור מן התורה, וכן כתב המהרש"ל בפרק הגזל דס"ל להרמב"ם והטור והסמ"ג דכתבו בלשון הזה דאסור מדאורייתא, וקשה על מש"כ הרמ"א באבהע"ז סי' כ"ח דאם קידשה בגזל או בגניבת גוי הוי מקודשת שהרי אינה צריכה להחזיר רק משום קידוש ה' וצ"ע. ש"ך ס"ק ב'.

ואפשר לומר דגם אם המקדש עבר על לאו מ"מ האשה שקיבלה לא חייבת להחזיר רק משום צד קידוש ה' כי היא לא עשתה מעשה הגניבה או הגזילה.

פ. שם בב"ק קי"ג ע"ב, ורש"י ד"ה בהפקעת הלואתו כגון דטען ליה ליורש נתתי לאביך ומת דלא ידע הגוי אם משקר.

צ. מרדכי פרק הגזל בתרא ב"ק סי' קנ"ח, ולמד זה מדאסרו אפי' גניבת דעת הגוי. סמ"ע ס"ק ו'. וכן דעת הרמב"ם בפ"ז מהלכות גניבה הלכה ח', וז"ל, וכן אסור להטעות את הגוי בחשבון אלא ידקדק עמו, שנאמר "וחשב עם קונהו" אע"פ שהוא כבוש תחת ירך ק"ו לגוי שאינו כבוש תחת ירך, והרי הוא בכלל כי תועבת ה' אלוקיך כל עושה אלה, כל

מותר ק.

ח"מ סימן שנט עיף א

א. אסור לגזול או לעשוק אפי' כל שהוא ר בין מישראל בין מגוי ש, ואם זה דבר שאין מי שיקפיד על כך כגון ליטול קיסם מחבילה או מהגדר לחצוץ בו שיניו מותר, והירושלמי אוסר ת גם בכך ממידת החסידות.

דף קיג:

עין משפט ב.

ח"מ סימן שמח עיף ב

עיין לעיל דף קיג. עין משפט ד

עושה עול. וכתב ה"ה שם שזה מפורש בכרייתא בב"ק קי"ג ע"ב-ע"ב בשם ר"ע שם. וכתב המהרש"ל בב"ק שם סי' כ' דגם הפקעת הלואתו שמותר, אינו מותר אלא כשחייב לשלם לגוי דרך מכס או בדרך חוב, אבל מה שהוא דרך מקח וממכר אסור גם בדרך הפקעת הלואתו. ש"ך ס"ק ג'.

ק. כתב הרמב"ם בפ"א מגזילה הלכה ד' שהיא כאבידתו ומותרת, וביאר שם כיצד כגון שעשה הגוי חשבון וטעה, וצריך שיאמר לו הישראל ראה שעל חשבונך אני סומך ע"כ. וכתב ה"ה שם דפסק כרב כהנא בב"ק קי"ג ע"ב שעשה כן.

ובסי' רס"ו כתב מר"ן דאם מחזיר האבידה לגוי לקדש את ה' כדי שיפארו את ישראל וידעו שהם בעלי אמונה ה"ז משובח. וה"ה בהחזרת המעות שטעה בהם הגוי בעצמו, וכתב בבאר הגולה אות ה' שאני כותב זאת לדורות לפי שראיתי רבים גדלו והעשירו מן הטעות שהטעו הגוים, ולא הצליחו וירדו נכסיהם לטמיון ולא הניחו אחריהם ברכה כמ"ש בספר חסידים סי' תתרע"ד. ורבים אשר קידשו ה' והחזירו טעויות הגוים בדבר חשוב, גדלו והעשירו והצליחו והניחו יתרם לעולליהם, ע"כ.

ר. רמב"ם בפ"א מגזילה הלכה ב', מסנהדרין נ"ז ע"א. דחצי שיעור אסור מן התורה כמו חצי שיעור בשאר איסורין. סמ"ע ס"ק ב'.

ש. כתב הכ"מ דדייק הרמב"ם לכתוב בלשונו אסור לגזולו ולא כתב שעובר עליו לומר שאין איסור זה מן התורה, אולם מדברי הרמב"ם בריש הלכות גניבה שהעתיק מר"ן בריש סי' שמ"ח לא משמע כן. ורש"י בסנהדרין שם כתב שאינו אסור אלא מדרבנן. וכך פסק הרש"ל לדינא. ש"ך ס"ק א'.

ולא התירו חכמים אלא להטעותן בחשבון והפקעת הלואתו, ודוקא בדבר שלא יודע לגוי כגון שהיה חייב לאביו של הגוי כמ"ש בסי' שמ"ח, והרמ"א כתב דעת י"א דאפי' בכה"ג אסור ורק בטעה הגוי בעצמו בלבד מותר ע"ש. סמ"ע ס"ק ג'.

ת. והטעם כתב בני"י דאם כל אחד יעשה כך תגמר החבילה והגדר יהרס. סמ"ע ס"ק ד'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על ה"ה" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

עין משפט ד.ה.

הו"מ סימן רפו סעיף א

א. אבידת עכו"ם מותרת שנאמר אבידת אחיך, והמחזירה עובר עבירה שמחזיק ידי עוברי עבירה^א, ואם החזירה לקדש את השם^ב כדי שיפארו ישראל וידעו שהם בעלי אמונה הרי זה משובח, ובמקום שיש חילול ה' ^ג אבידת עכו"ם אסורה וחייב להחזירה. בכל מקום מכניסים ^ד כליהם למקום המשתמר ככלי ישראל מפני דרכי שלום.

עין משפט ו.ז.

הו"מ סימן שמח סעיף א.ב

א. אסור לגנוב אפי' כל שהוא ^ה דין תורה, ואסור לגנוב אפי' דרך שחוק ^ו ואפי' ע"מ להחזיר ^ז או כדי לשלם תשלומי כפל או כדי לצערו, כדי שלא ירגיל עצמו בכך.

א. רמב"ם פי"א מגזילה הלכה ג' מימרא דרב חמא בר גוריא אמר רב בב"ק קי"ג ע"ב. ועובר מצד מחזיק ביד עוברי עבירה מסנהדרין ע"ו ע"ב, ונלמד מהפסוק "למען ספות הרוה את הצמאה" ופירש רש"י שם שמראה בעצמו שהשבת אבידה אינה חשובה לו מצות בוראו שהרי אף לגוים הוא עושה כן שלא נצטוה עליהם. ומש"כ הרמב"ם שמחזיק ביד עוברי עבירה נראה דלא אמרה רב בסנהדרין אלא בגוים עובדי ע"ז, אבל בגוים בזמן הזה שמודים בכורא עולם וגם נימוסיהם להחזיר אבידה אין בכך מחזיק ביד עוברי עבירה. באר הגולה אות ב'.

ב. מעובדא דשמעון בן שטח בירושלמי בפ"ב דמציעא ה"ה, ובמדרש תהילים סי' י"ב מובא מעשה בחסיד אחד שהחזיר אבידה חשובה לאשה חשובה גויה ואמרה אילו היה עוד אחד כמוהו באומה שלו לא היה לגוים קיום בעולם.

ג. מברייתא דר' פנחס בן יאיר שם בב"ק ופירש הב"י כגון שמצאה במקום שהרוב ישראל ויחשוב הגוי שישראל גנבוהו, אחרי שמצאוהו.

ד. בירושלמי בגיטין פ"ה ה"ט ושם הגירסא מכבסין כליהם אבל בע"ז פ"א ה"ג הגירסא "מכניסין" כמו שהעתיק כאן השו"ע. ומכניסים היינו מפני הגנבים ואיירי בדרך הינוח שהניחם ישראל או הגוי ורק המקום אינו משתמר ונודע לישראל שבאו גנבים לעיר. סמ"ע ס"ק ד'.

ה. מב"ק י"ג ע"ב, ואפי' כל שהוא כמו שחצי שיעור לענין חלב ודם אסור מן התורה אע"ג דאין לוקין עליו, כמבואר בירור"ד, ובאו"ח לענין חצי שיעור ביום הכיפורים כך חצי שיעור לענין ממון ג"כ אסור מן התורה אע"ג דאין לוקין עליו. סמ"ע ס"ק א'.

ו. כ"כ הרא"ש שם וכ"נ מדברי התוס' שם בד"ה כגון שקבל עליו.

ז. היינו לצורכו ואח"כ יחזירנו לו. סמ"ע ס"ק ב', ודרך שחוק וע"מ להחזיר או לצערו איסורו מדרבנן כך משמע ממה שמסיים השו"ע כדי שלא ירגיל עצמו בכך.

ב. כל הגונב אפי' שוה פרוטה ^ח עובר על לאו "דלא תגנובו" וחייב לשלם, בין גונב ממון ישראל או גונב ממון גוי ^ט, ואחד הגונב מגדול או מקטן.

הגה: להטעות גוי בחשבון או להפקיע הלואתו מותר ^י ובלבד שלא יודע לו שאז אין חילול ה'. וי"א דאסור להטעותו ^כ אלא רק אם טעה מעצמו מותר ^ל.

ה. רמב"ם פ"א מגניבה הלכה א'. וכתב ה"ה דין שוה פרוטה, נתבאר בכמה מקומות, בסנהדרין נ"ז ע"א.

ט. ודין הגוי בב"ק קי"ג ע"ב דגזל הגוי אסור וה"ה לגנובו. ומשמע מכאן דגזל גוי אסור מן התורה, וכן כתב המהרש"ל בפרק הגזל דס"ל להרמב"ם והטור והסמ"ג דכתבו בלשון הזה דאסור מדאורייתא, וקשה על מש"כ הרמ"א באבהע"ז סי' כ"ח דאם קידשה בגזל או בגניבת גוי הוי מקודשת שהרי אינה צריכה להחזיר רק משום קידוש ה' וצ"ע. ש"ך ס"ק ב'.

ואפשר לומר דגם אם המקדש עבר על לאו מ"מ האשה שקיבלה לא חייבת להחזיר רק משום צד קידוש ה' כי היא לא עשתה מעשה הגניבה או הגזילה.

י. שם בב"ק קי"ג ע"ב, ורש"י ד"ה בהפקעת הלואתו כגון דטען ליה ליורש נתתי לאביך ומת דלא ידע הגוי אם משקר.

כ. מרדכי פרק הגזל בתרא ב"ק סי' קנ"ח, ולמד זה מדאסרו אפי' גניבת דעת הגוי. סמ"ע ס"ק ו'. וכן דעת הרמב"ם בפ"ז מהלכות גניבה הלכה ח', וז"ל, וכן אסור להטעות את הגוי בחשבון אלא ידקדק עמו, שנאמר "וחשב עם קונהו" אע"פ שהוא כבוש תחת ידך ק"ו לגוי שאינו כבוש תחת ידך, והרי הוא בכלל כי תועבת ה' אלוקיך כל עושה אלה, כל עושה עול. וכתב ה"ה שם שזה מפורש בכרייתא בב"ק קי"ג ע"ב-ע"כ בשם ר"ע שם. וכתב המהרש"ל בב"ק שם סי' כ' דגם הפקעת הלואתו שמותר, אינו מותר אלא כשחייב לשלם לגוי דרך מכס או בדרך חוב, אבל מה שהוא דרך מקח וממכר אסור גם בדרך הפקעת הלואתו. ש"ך ס"ק ג'.

ל. כתב הרמב"ם בפ"א מגזילה הלכה ד' שהיא כאבידתו ומותרת, וביאר שם כיצד כגון שעשה הגוי חשבון וטעה, וצריך שיאמר לו הישראל ראה שעל חשבונך אני סומך ע"כ.

וכתב ה"ה שם דפסק כרב כהנא בב"ק קי"ג ע"ב שעשה כן. ובסי' רס"ו כתב מר"ן דאם מחזיר האבידה לגוי לקדש את ה' כדי שיפארו את ישראל וידעו שהם בעלי אמונה ה"ז משובח. וה"ה בהחזרת המעות שטעה בהם הגוי בעצמו, וכתב בבאר הגולה אות ה' שאני כותב זאת לדורות לפי שראיתי רבים גדלו והעשירו מן הטעות שהטעו הגוים, ולא הצליחו וירדו נכסיהם לטמיון ולא הניחו אחריהם ברכה כמ"ש בספר חסידים סי' תתרע"ד. ורבים אשר קידשו ה' והחזירו טעויות הגוים בדבר חשוב, גדלו והעשירו והצליחו והניחו יתרם לעולליהם, ע"כ.

עין משפט ז.ט.ג.

ח"מ סימן שס"ט פ"ב

ב. אסור ליהנות בדבר הגזול אפי' לאחר יאוש^מ, והוא שיודע בודאי שדבר זה היא הגזילה עצמה. כיצד ידע שבהמה זו גזולה אסור לרכוב עליה או לחרוש בה, גזל בית^ב או שדה אסור לעבור בתוכה או ליכנס בה בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, ואם דר בה חייב להעלות שכר לבעלים, אם עשויה לשכר.

ג. גזל דקלים ועשה מהם גשר אסור לעבור עליו^ס וכל כיוצא בזה.

הגה: מ"מ אם מסר הגשר לרבים מותר ליהנות^ע ממנו שהרי ישנו יאוש עם שינוי רשות.

ב. ד. מלך שכרת אילנות של בעלי בתים ועשה מהם גשר מותר לעבור עליו, אפי' שציוה המלך לעבדיו לכרות מכל אחד ואחד דבר ידוע והלכו עבדיו וכרתו הכל מאחד מותר^פ.

וה"ה אם הרס בתים ועשה דרך או חומה מותר ליהנות בה, וכן כל כיוצא בזה שדין המלך דין הוא והוא שיהיה מטבעו^צ יוצא באותם הארצות שהרי הסכימו עליו בני אותה ארץ וסמכה דעתם שהוא אדוניהם והם לו עבדים ואם לא כן הרי הוא כגזולן בעל זרוע.

עין משפט כ.ל.מ.

ח"מ סימן שס"ט פ"ב ז

י. מלך שהטיל מס על בני העיר או על כל איש ואיש דבר קצוב משנה לשנה, או על כל שדה וגזר שכל מי שיעבור על הדבר ילקחו כל

מ. דיאוש לבד לא קני כמבואר בסי' שנ"ג ובסוכה ל' ע"ב, ומה שאמרו בב"ק קי"ג ע"ב דינא דמלכותא דינא דילמא מייאשי מינייהו, שם ישנו יאוש ושינוי רשות שמסר לרבים, כ"כ ה"ה שם בפ"ה מגזילה הלכה ב'.

נ. דקרקע אינה נגזלת, בב"ק קי"ז ע"ב וכחכמים.

ס. ואע"ג דזה שינוי מעשה והוא לבדו קונה, כתב ה"ה דזה חוזר לכרייתו, כמו שנתבאר בסי' ש"ס סעיף ח'.

ע. כ"כ ה"ה שם בפ"ה.

פ. דשלוחי דמלכא כמלכא שם בגמ'.

צ. שם ברמב"ם הלכה י"ח, וכמ"ש בריש מגילה בעדיין לא יצא. גאון אות ט'.

נכסיו לבית המלך אינו גזל^ק, וישראל שגבה אותם למלך אינו בחזקת גזלן והרי הוא כשר ובלבד שלא יוסיף ולא ישנה ולא יקח לעצמו כלום.

ח"מ סימן קכה פ"ב

ב. מי שנתפס על חבירו ולקחו הגוים ממנו ממונו בגלל חבירו^ר, אין חבירו חייב לשלם לו^ש.

ג. אין לך מי שנתפס על חבירו ויהיה חבירו חייב לשלם לו, חוץ מן הנתפס מפני המס הקצוב^ח על איש פלוני כבכל שנה, או הנתפס על המס שנותן כל איש ואיש למלך בעוברו שם המלך או חיילותיו הרי זה חייב לשלם לו, והוא שיקחו ממנו בפירוש בשביל פלוני בפני עדים.

הגה: פרנסי הקהל שהלוו לצורך המס, יכולין לפרוע בעד כל הקהל וכל אחד

ק. שם ברמב"ם הלכה י"ב, מגמ' בב"ק קי"ג ע"ב.
ר. ואפי' גם חבירו חייב להם כן מוכח מתשובת הרשב"א שהביא הב"י בס"ק ג'. ש"ך ס"ק י'.

ש. רמב"ם פ"ח מחובל ומזיק הלכה י' והוא מירושלמי פרק הגוזל בתרא ב"ק פ"י הלכה ו', ופרק בתרא דכתובות הלכה ב'. וכרבי יהושע בן לוי ודלא כרב. וכתב הסמ"ע בס"ק ו' אף להחולקים דס"ל דבכל חוב חוץ מלמזונות אשתו חייב לשלם לו מודים בזה, שדוקא שם שפרע מדעתו של הפורע וגמל עמו חסד חייבוהו חז"ל לחזור ולפרוע כדי שלא תנעול דלת בפני גומלי חסדים, אבל זה שהוצרך לפרוע בע"כ שנתפס ע"י הגויים משום כך אף שבפרע לגוי שנתבאר דלכו"ע צריך לחזור ולפרוע לו, מ"מ בנידון שנתפס ע"י הגוי א"צ לחזור ולשלם לו.

וכתב בביאורים ס"ק ה' דוקא שנתפס לפרעון על חבירו ופטרו מחובו, אבל אם הגוי תפס רק למשכון מהישראל על חוב חבירו, חייב חבירו לשלם לו מדר' נתן. ועוד כתב שם דדוקא תפס הגוי מרשות ראובן נכסיו של ראובן בעד חובו של שמעון פטור. אבל אם היו נכסי ראובן בבית שמעון ותפסם בעל חוב הגוי משם, חייב שמעון לשלםם לראובן. נתיבות ס"ק א' בחידושים.

ובדין זה שנתפס על חבירו ושילם חוב חבירו לגוי שחבירו הלוה פטור לשלם לו, הביא בספר פעמוני זהב, שהקשו מדוע יהיה חבירו פטור התינח פורע מדעתו בלבד אבל בנתפס על חבירו למה יהיה פטור ומאי שנא מההיא דפרק הכונס בדף נ"ח בנפלה דבע"כ הוא, וגם אית ליה פסידא א"כ מדוע יהיה פטור ועיין שם מה שתירץ הרב ובמה שהאריך.

ת. מימרא דרבא בפ' הגוזל קי"ג ע"ב וכפירוש רש"י שם דדינא דמלכותא דינא. ורמב"ם שם.

ולא בעינן סכום קצוב אלא פי' קצוב כאן היינו קצוב על איש פלוני כך פירש בפעמוני זהב ע"ש.

צריך ליתן חלקו א.

אם יש תקנה בעיר הולכים אחר המנהג.

ח"מ סימן שפח פעיף ו

יא. מי שנתפס על חבירו ולקחו הגוים ממנו ממון בגלל חבירו אין חבירו חייב לשלם ב, שאין לך מי שנתפס על חבירו ויהיה חבירו חייב לשלם חוץ מהנתפס מפני המס הקצוב על כל איש ואיש בכל שנה או הנתפס על המתנה והמנחה שנותן כל איש למלך בעוברו עליהם הוא או חיילותיו שבזה חייב לשלם לו, והוא שיקחו ממנו במפורש בשביל פלוני ובפני עדים כנתבאר בסי' קכ"ח.

ח"מ סימן קכח פעיף ב

עין משפט נ.

עיינ לעיל עין משפט כ.ל.מ.

ח"מ סימן כח פעיף ג

עין משפט ס.

ו. ישראל היודע עדות לגוי נגד ישראל אסור לו להעיד בערכאות שלהם שמחייבין ע"פ עד אחד, ואם העיד משמתין אותו ל' יום, אבל א"א

א. והטעם מפני שהם כאפוטרופוס הקהל, ובשליחות הקהל ולטובתם עשו מה שעשו. סמ"ע ס"ק ט'.

ועיין בתשובת חכם צבי סי' ס"ח במבריה נכסי חבירו מהמכס, אם אין לו שום שייכות בנכסים אלא מעצמו הבריה הנכסים, אין בעל הסחורה מחוייב לתת לו מה שהיה נותן למכס, אבל אם הוא שליח בעל הסחורה למוכרה, יש להסתפק אם הרויח לשליש, וכללא דמילתא המוציא מחבירו עליו הראיה. אבל המהר"א ששון ובתשובת דברי ריבות כתבו דזכה השליח בדמי המכס. וה"ה שותף שהבריה מהמכס זכה לעצמו לבדו ולא לאמצע, ואם בשביל אותה ההברחה הגיע נזק לבעל הסחורה, חייב השליח או השותף לשלם מכיסו מדינא דגרמי, כנה"ג בהגה"ט אות ה'.

ב. דרוע מזלו גרם לו שיהיה נתפס עבורו אף שנפטר חבירו ע"י כך מחובו יכול לומר לו הייתי מפייסו עד שיפטור אותי בלא דמים, וכמ"ש בסי' קכ"ח. סמ"ע ס"ק י"ח. ועיין בסי' קכ"ח פעיף א' ברמ"א די"א דבפורע חובו לגוי חייב לשלם לו, ובפעמוני זהב שם העלה דזו ג"כ דעת מר"ן ואין חולק דלא שייך בגוי הטעם דהוה מחיל ע"ש. ועיין מה שפילפל בפעמוני זהב כאן בדברי הסמ"ע.

ג. ובירור"ד סי' של"ד כתב שמנדין עד שישלם, ויש ליישב בדוחק ששם יכולין לברר ששקר העיד, כ"כ הסמ"ע או דאיירי בלא תבעו כלל הגוי. ועיין בקמא דף קי"ג ע"ב.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

לחייבו ממון דיכול לומר אמת העדתי אלא א"כ שאפשר לברר ששקר העיד.

הגה: ז. אם הבע"ד מודה שאמת העיד או שהיו שנים שהעידו בערכאות אין משמתין אותם. וה"ה אם יחדו הגוי כעד שיש חילול ה' אם לא יעיד מותר לו להעיד.

יו"ד סימן שלד פעיף מוג

מג. על כ"ד דברים מנדין. א. המבזה את החכם אפי' לאחר מותו^ה. ב. המבזה שליח בי"ד^ו. ג. הקורא לחבירו עבד^ז. ד. המזלזל בדבר אחד מדברי סופרים^ח, ואצ"ל מדברי תורה. ה. מי ששלחו עליו ב"ד וקבעו לו זמן ולא בא^ט. ו. מי שלא קיבל עליו את הדין מנדין אותו עד שיתן כפי שפסקו^י. ז. מי שיש בידו דבר המזיק^כ. ח. המוכר קרקע שלו לעכו"ם אנס, מנדין אותו עד שיקבל עליו כל אונס שיבא מהאנס לישראל חבירו^ל שהוא המצרן לעכו"ם. ט. המעיד על ישראל בערכאות והוציא ממנו ממון בעדותו שלא כדין, מנדין אותו עד שישלם מה שנתחייב^מ זה ע"פ עדותו שלא כדין. י. שוחט כהן שאינו מפריש מתנות כהונה ונותנם לכהן אחר, מנדין אותו עד שיתן^נ. יא. המחלל יו"ט שני

ד. טור בשם הרא"ש, וכתב הב"ח דכבר נהגו ברוב הקהילות שלא להעיד כי אם ישאלו תחילה לבי"ד וע"פ יעשו. וכתב הש"ך בס"ק ו' דוקא שהודה בהלואה וכפר ברווח, אבל אם הישראל כפר לגוי גם בהלואה עצמה הוי הפקעת הלואתו ואין חילול ה' ואסור להעיד אפי' אם ייחדו, כ"כ בשם המהרש"ל. ואם מרגיש שהגוי יודע בו שיודע ויש חשש לביטול קיומם של היהודים, מעיד.

- ה. מברכות י"ט ע"א.
- ו. מקידושין ע' ע"ב.
- ז. שם דף כ"ח ע"א.
- ח. ממשנה ו' פ"ה מעדויות לדברי ר' יהודה.
- ט. מבב"ק דף קי"ב ע"ב.
- י. שם בדף קי"ג ע"א.
- כ. מבב"ק ט"ו ע"ב.
- ל. מבב"ק קי"ד ע"א.
- מ. מימרא דרב שם בב"ק.
- נ. מחולין קל"ב ע"ב מימרא דרב חסדא.

של גלויות אע"פ שהוא מנהג^ס. יב. העושה מלאכה בערב פסח אחרי חצות^ע. יג. המזכיר שם שמים לבטלה או לשבועה בדברי שקר^פ. יד. המביא את הרבים לידי אכילת קדשים בחוץ^ז. טו. המביא את הרבים לידי חילול השם^ק. טז. המחשב שנים וקובע חדשים בחוצה לארץ^ר ע"פ מה שהיו רגילים לקבוע בארץ ישראל בזמן שבית המקדש היה קיים. יז. המכשיל העיור^ש. יח. המעכב את הרבים מלעשות מצוה^ת. יט. טבח שיצאה טריפה מתחת ידו^א. כ. טבח שלא הראה בדיקת סכיניו לחכם^ב. כא. המקשה עצמו לדעת^ג. כב. המגרש את אשתו ועשה שותפות עם גרושתו^ד או במשא ומתן המביאן להזקק זה לזה כשיבואו לבית הדין מנדין אותם. כג. חכם ששמועתו רעה^ה. כד. המנדה למי שאינו חייב נידוי^ו.

הגה: ואין צריך לענין נידוי עדות וראיה ברורה^ז, אלא אומדן הדעת באמיתות הדברים שהתובע טוען ברי לי ואז אפי' אשה או קטן נאמנים אם הדעת נותנת שאמת היה.

- ס. מפסחים נ"ב ע"א.
- ע. שם בדף נ' ע"ב.
- פ. מגדרים ז' ע"ב.
- צ. מברכות י"ט ע"א, וביצה כ"ג ע"א.
- ק. מירושלמי פ"ג דמו"ק בעובדא דחוני המעגל שם.
- ר. מברכות ס"ג ע"א, וכדרך שהיו קובעין אז ומעברין בזמן חכמי המשנה.
- ש. מו"ק י"ז ע"א.
- ת. מירושלמי פ"ג דמו"ק.
- א. מסנהדרין דף כ"ה ע"א.
- ב. מחולין דף י"ח ע"א.
- ג. מנדה י"ג ע"ב.
- ד. מכתובות כ"ח ע"א.
- ה. ממו"ק י"ז ע"א.
- ו. שם.
- ז. ממהרי"ק בשורש ק"כ, ממו"ק דף י"ז ע"א דת"ח עביד דינא וכו'.

דף קיד.

עין משפט א.ב.

ח"מ סימן כה סעיף ד

ד. ח. אם העד הוא ח' מסייע לגוי כגון שישראל תובע הגוי וכפר לו בכל מעיד לו, שהרי גם בדינינו עד המסייע פוטר משבועה.

הגה: ט. ב' ט' קרובים הרי הם כעד אחד שפסולין הם, ואם העידו בערכאות משמתין אותם.

עין משפט ג.

ח"מ סימן קעה סעיף לח

לח מד. הקונה מהגוי אין המצרן יכול לסלקו י.

עין משפט ד.

ח"מ סימן קעה סעיף לט

לט מה. מכרה לגוי אין המצרן יכול לסלקו כ' דגוי לאו בר דינא דמצרא הוא.

ח. עד המסייע פוטר משבועת היסת, וע"כ מותר לישראל לבוא ולהעיד ולפטור הגוי שכפר בכל לישראל התובעו בדיניהם, כ"כ הסמ"ע. אבל בשבועה מן התורה כגון שהגוי מודה במקצת, והישראל מסייעו תליא במחלוקת אם עד אחד פוטר גם משבועה מן התורה בחשוד על השבועה, וכאן הגוי חשוד הוא. והוא בשו"ע סי' פ"ז סעיף ו' וסימן ע"ה סעיף ב' אבל משבועה דרבנן לכו"ע עד המסייע פוטר, וכ"כ רע"א בסי' פ"ז בשם המחנה אפרים שכן העלה אף לדעת החולקים שאינו פוטר. וכופר הכל ועד מסייעו הוי עד המסייע ופוטר אותו משבועה. ועיין בקצות ס"ק ה'.

ט. מרדכי שם בב"ק. ואדם חשוב שמוצאים ממון ע"פ בערכאות, יעיד, כ"כ בשו"ת הרא"ש אבל היש"ש כתב דטעות סופר וצ"ל דישלם מכיסו, ואם העיד לא משמתין אותו. והש"ך בס"ק י"א הביין אחרת בדברי הרא"ש שברור שיוציאו ע"פ עדותו ועפ"ז כתב היש"ש בצדק טעות סופר ע"ש. ולהש"ך אדם חשוב אם העיד אין משמתין אותו.

י. מפורש שם בגמ' ק"ח ע"ב הדין והטעם שאומר הלוקח אריה הברחתי ממצרך. וכתב הנ"י דהלוקח כותל רעוע יש בו משום דינא דבר מצרא, ואין הלוקח יכול לומר הברחתי אריה ממך שאם לא קניתי היה נופל על ביתך והיה מזיקך. סמ"ע ס"ק ס"ו. וכתב הב"י שגם אחרי שקנאה מהגוי וחוזר ומשכירה לגוי עצמו אין בו דינא דבר מצרא. דמ"מ יכול לומר הלוקח הברחתי לך אריה מגוף הקרקע. ואם קנה מצדוקי שקוראים הקראים כתב בתשובת מהרנ"ח סי' קכ"ה דאין המצרן יכול לסלקו ללוקח. ש"ך ס"ק ל"ג.

כ. אם לא שהוא שותפו של המוכר דעדיף מצרן, וגם בדיניהם שותף דוחה הלוקח, כ"כ בפעמוני זהב.

הגה: הקונה בצד גוי, י"א דאין המצרן מצד השני יכול לסלקו, וי"א דאין לסמוך ע"ז אלא אם יש צד אחר ל בדבר שאינו מסלקו.

הו"מ סימן קעה פעיף מ

עין משפט ה.

מ. המוכר לגוי או המשכיר לו משמתין אותו עד שיקבל עליו כל אונס שיבא מהגוי^מ, וגם שיקבל הגוי לנהוג עם המצרן בדיני ישראל בכל. ואם אנסו הגוי שלא בדיני ישראל המוכר משלם^נ.

הגה: ודוקא שמתוהו^ס ואירע אונס משלם המוכר למצרן, אבל לפני שמתוהו אירע לו האונס מן הגוי י"א דפטור המוכר לשלם למצרן וכן נראה עיקר.

מ. מז. בא לו היזק מכח שכנות הגוי בחיי המוכר ואח"כ מת המוכר, חייב בן המוכר לשלם למצרן ממה שירש מאביו. אבל אם לא הגיע למצרן ההיזק אלא לאחר מיתת המוכר, י"א דלא קנסו בנו אחריו^ע.

יו"ד סימן שלד פעיף מג

עיין לעיל דף קיג: עין משפט ס

- ל. כגון שהלוקח שותף ג"כ בחובות עם הגוי שסמוך לו. ש"ך ס"ק ל"ד.
- מ. מגמ' ק"ח ע"ב וה"ה השכיר לגוי. כ"כ הנ"י בשם בעל העיטור, ותוס' ב"ב כ"א ע"א בד"ה ולא לסופר ארמאי.
- ואם קנה מגוי בית שאצל ישראל יכול להשכירו לגוי, אבל לא למוכרו לגוי. ש"ך ס"ק ל"ה.
- נ. אע"פ שבדיני גוים לא היה שלא כדין. סמ"ע ס"ק ע'.
- ואם כל בני המבוי אומרים שהגוי הזיקם לא חשדינן להו למשקרי ונשבעים ונוטלים. סמ"ע ס"ק ס"ט.
- ס. כתב הסמ"ע בס"ק ע"א דלא בשמתא תליא מילתא אלא בקבלת הנזקין עליו תליא מילתא, וכן הוא מפורש בכל הפוסקים ומפני שמסתמא מכח השמתא מקבל עליו לשלם הנזקים ע"כ נקט שמתוהו תחילה אבל ה"ה בלא שמתוהו אלא קיבל לשלם חייב בנזקיו.
- ע. ואף שקיבל עליו, מ"מ כיון שהקבלה לא היתה אלא מטעם קנס לא קנסו בנו. סמ"ע ס"ק ע"ב.

עין משפט ו.ז.

ח"מ סימן שס"ט פ"ה

ה. ז. נטלו המוכסין כסותו והחזירו לו אחרת הרי זה שלו מפני שזה כמכירה וחזקתה שנתיאשו הבעלים ממנה ואינו יודע בודאי שזו גזולה פ, ואם היה אדם ותיק דהיינו ענו ומחבב המצוות ז, או מחמיר על עצמו מחזירן לבעלים הראשונים.

הגה: ובידוע שהבעלים לא נתיאשו צריך להחזירם להם בחנם ק, ובסתם מחזירם בדמים אם מחמיר על עצמו.

עין משפט ז.

ח"מ סימן רנט פ"ה ז

ז. המציל מהארי, או מזוטו של ים כשהים מגיע לחוף שוטף כל מה שמוצא בדרך חזרתו, ומשלוליתו של נהר כשהנהר גדל ויוצא על גדותיו. בכל אלו הרי מה שהציל שלו ר ואפי' הבעל עומד וצווה ש.

הגה: מ"מ לפנים משורת הדין מחזירים, או אם המלך גזר להחזיר אבדות אלו מחזירים מדינא דמלכותא ת. וע"כ בספינה שטבעה בים שנתנו הקהילות

פ. ממשנה קי"ד ע"א. מפני שזה כמכירה, פי' אע"ג דקימ"ל יאוש לבד לא קני מ"מ כשבא לידו הוי יאוש ושינוי רשות, ואף שבאיסורא אתא לידיה כאן שאני כיון שהיא כמכירה, שהרי נתנה לו תמורת כסותו נמצא שאינו נהנה מן הגזילה ובשעה שנתנו לו לא ידע שהיא גזולה. כ"כ בכ"מ שם בהלכה י'. וכתב בסמ"ע ס"ק ח' דהרמב"ם אזיל לשיטתו דס"ל דאם ידוע ללוקח שגזולה היא היה צריך הלוקח ליתן לנגזל דמיה, דכך ס"ל להרמב"ם והרי"ף בכל שינוי רשות ויאוש אף שקנה הלוקח מ"מ צריך ליתן דמים, וכמו שכתב המחבר בס' שני' ובס' שס"א. ותימה על הרמ"א כאן שלא הביא דעת הרא"ש דאפי' ידע הלוקח שזה גזולה בודאי, אפ"ה היא שלו.

צ. כך פירש רש"י בפ"ק דברכות.

ק. ממרדכי ריש פ' הגוזל בתרא.

ר. מברייתא דר"ש בן אלעזר שם כ"ד ע"א. ובע"ז מ"ג ע"א. ואפי' הבעלים רודפים אחריה ואומרים שלא נתיאשו, בטלה דעתו אצל כל אדם. סמ"ע ס"ק ט"ז.

ש. כ"כ הרא"ש שם במציעא פ"ב סי' ו'.

ת. בס' שני' סעיף ז' כתב הרמ"א שנוהגים להחזיר גניבה אפי' אחר יאוש ושינוי רשות ע"פ דינא דמלכותא. סמ"ע ס"ק י"ז.

ועפ"ז העלה ביביע אומר חו"מ ח"ז סי' ט' שיש ירושה לבנים בחיבורי אביהם ויכולים לאסור על כל אדם הדפסת חיבוריו בלי רשותם, וזה גם מדינא דמלכותא מלבד גזירתו של המחבר, והסכמת המחברים ע"ש.

חרם שכל מי שקונה מן הגוים שהצילו מן האבדה שיחזיר לבעליו צריכין להשיב, ואין לו מן הבעלים רק מה שנתן לגוי.

ז. ח. אם יש מכשולות בנהר א שעי"ז דבר הצף בו עומד שם אם הוא דבר שיש בו סימן מסתמא בעליו לא התיאשו.

הגה: ואם הוא דבר שאין בו סימן, אם הבעלים יכולים להציל והם רודפין אחר האבידה ב אם הם היו שם, לא זכה בהם המציל ג, אבל אם הוא דבר שאינו יכול להציל מיד והבעלים עומדים שם ואינו רודף אחריו ודאי התיאשו.

הגה: אווזין ותרנגולין שברחו מבעליהן הוי הפקר, וכל המחזיק בהן זכה ד, ודוקא שא"א לבעליהן להחזירן.

ח"מ סימן שסח פעיף א

א. א. המציל מיד ליסטים ישראל הרי אלו שלו מפני דבסתם הדבר שנתיאשו הבעלים ממנו ה, ואם ידע שלא נתיאשו הבעלים חייב להחזיר.

אבל המציל מיד ליסטים גוי או מוכס גוי חייב להחזיר דסתם הדבר שלא נתיאשו הבעלים, ואם ידוע שנתיאשו הרי זה שלו.

א. ב. מפני מה אמרו דבסתם ישראל נתיאשו הבעלים ובסתם גוי לא נתיאשו מפני שהבעלים יודעים שגוים מחזירין י מיד הגזלן אע"פ שאין שם עדים שגזל אלא גם בראיות רעועות וע"פ אומד הדעת לא כן

- א. אבנים וסתימת גדר שעושיין לדגים, רש"י שם בד"ה דמתקיל.
- ב. שזו הוכחה שאינם מתיאשיין ומחזירין להם, וכ"כ התוס' בדף כ"ב ד"ה שטף.
- ג. כיון דבאיסורא באו לידו שהבעלים לא ידעו עדיין וע"כ אע"ג דנתיאשו הבעלים אח"כ כשנודע להם, לא זכה בהם.
- ד. ר"ן בריש פ' שילוח הקן בחולין קל"ט ע"א.
- ה. ממשנה בב"ק קי"ד ע"א ושם בגמ' החילוק בין לסטים ישראל לגוי. ועיין בסי' שפ"א סעיף ג'.
- ו. פי' דיני עכו"ם מחזירין בדיניהם לפי אומד הדעת בלא עדים.

בישראל.

הגה: סתם גניבה הוי יאוש^ז אפי' בגוי^ח, וע"כ הקונה מן הגנב לא היה צריך להחזיר הגניבה אלא א"כ יודעים שלא נתיאשו הבעלים, שהרי קנאה הקונה ביאוש ושינוי רשות כמו שנתבאר בסי' שנ"ג.

מיהו נהגו להחזיר^ט כל גניבה ואין לשנות מן המנהג כמו שנתבאר בסי' שנ"ו ואין חילוק בזה בין גנב לגזולן דבכל ענין מחזיר דמיו לקונה ונוטל את שלו. ועיין בסי' רל"ו בדין הקונה קרקע גזולה.

עין משפט י. חר"מ סימן שפט פעיף ה

ה. ז. נטלו המוכסין כסותו והחזירו לו אחרת הרי זה שלו מפני שזה כמכירה וחזקתה שנתיאשו הבעלים ממנה ואינו יודע בודאי שזו גזולה^י, ואם היה אדם ותיק דהיינו ענו ומחבב המצוות^כ, או מחמיר על עצמו מחזירן לבעלים הראשונים.

הגה: ובידוע שהבעלים לא נתיאשו צריך להחזירם להם כחנם^ל, ובסתם מחזירם בדמים אם מחמיר על עצמו.

ז. בב"ק קי"ד וביש"ש שם סי' כ"ז. והטעם דבגניבה דלא יודע הנגנב מי גנבו מידו כדי שיחזור עליו להוציא מידו, משום כך מתיאש אפי' בגנב גוי, משא"כ בלסטים שלקחו מידו בזרוע וגזלו ממנו בפניו לא מתיאש בסתם. סמ"ע ס"ק ד'.

ח. הש"ך בס"ק ב' האריך להשיג על דברי הרמ"א והביא ראיות דבגוי לא מתיאש ע"ש. **ט.** מתרומת הדשן סי' ש"ט.

י. ממשנה קי"ד ע"א. מפני שזה כמכירה, פי' אע"ג דקימ"ל יאוש לבד לא קני מ"מ כשבא לידו הוי יאוש ושינוי רשות, ואף שבאיסורא אתא לידיה כאן שאני כיון שהיא כמכירה, שהרי נתנה לו תמורת כסותו נמצא שאינו נהנה מן הגזילה ובשעה שנתנו לו לא ידע שהיא גזולה. כ"כ בכ"מ שם בהלכה י'. וכתב בסמ"ע ס"ק ח' דהרמב"ם אזיל לשיטתו דס"ל דאם ידוע ללוקח שגזולה היא היה צריך הלוקח ליתן לנגזל דמיה, דכך ס"ל להרמב"ם והרי"ף בכל שינוי רשות ויאוש אף שקנה הלוקח מ"מ צריך ליתן דמים, וכמו שכתב המחבר בסי' שנ"ו ובסי' סס"א. ותימה על הרמ"א כאן שלא הביא דעת הרא"ש דאפי' ידע הלוקח שזה גזולה בודאי, אפ"ה היא שלו.

כ. כך פירש רש"י בפ"ק דברכות.

ל. ממרדכי ריש פ' הגזול בתרא.

עין משפט ל.מ.

ח"מ סימן שסח סעיף א
ע"י לעיל עין משפט ז

דף קיד:

עין משפט א.

ח"מ סימן שע סעיף ו

ו. הגוזל נחיל של דבורים אם באו לרשותו ומנעם מבעליהם הרי זה גזל מדבריהם.^מ

עין משפט ג.

אה"ע סימן יז סעיף ג

ג. ח. הלך בעלה למדינת הים,^נ ובאו ואמרו לה מת בעלך מותרת. אפ"י עבד^ס ושפחה או קרוב או עד שפיסולו מדרבנן, אבל עד שפיסולו מדאורייתא^ע, או כותי או ישראל מומר, נאמנים רק במסל"ת.

עין משפט ד.

אה"ע סימן ג סעיף א

א. בזמן הזה מי שבא ואמר כהן אני אינו נאמן להעלותו לכהונה ע"פ עצמו, ולא יקרא בתורה ראשון, ולא ישא כפיו^פ דאין אדם נאמן על

- מ. מבכ"ק קי"ד ע"ב דקנין דרבנן הם.
  - נ. והוא מסוף יבמות במשנה דף ק"כ. ועל ידי קול הברה בעיר שמת, אין משיאין. תשובת הרמב"ן הביאה הרמ"א.
  - ס. הב"ש הביא ממהרשד"ם דדוקא ידוע שהעבד כשר, דסתם עבד פסול מדאורייתא ע"ש.
  - ע. והוא מיבמות כ"ה.
  - פ. שו"ע מרמב"ם, והרמ"א כתב דבזמן הזה שאין לנו תרומה דאורייתא אין לחוש ומעלין אותו לתורה ולשאת כפיו ע"פ עצמו.
- והח"מ כתב דהרמ"ך שהוא בעל דין זה התיר רק לתורה אך לא לשאת כפיו ע"פ עצמו מכיון שאיכא איסור עשה, ומ"מ אוסר את עצמו בגרושה וחלוצה, ואם יש עד אחד המסייעו, אוכל בקדשי הגבול אבל ליוחסין לא עד שיהיו ב' עדים ע"פ גמ' כתובות כ"ד. וה"ה ע"פ אביו או ע"פ שטרות שכתוב בהם פלוני בן פלוני כהן לזה מנה מפלוני ועדים חתומים עליו. והרמ"א כתב דגם אם חתום בשטר עד פלוני בן פלוני הכהן עד. מעלין ע"פ זה דהוי מסל"ת.
- ואם כתוב בשטר אני פלוני בן פלוני כהן לויתי מפלוני בן פלוני מנה ועדים חתומים עליו מהני ג"כ כ"כ הח"מ וגם היכא דאיכא ב' יוסף בן שמעון מסתמא מדקדקין בדבריהם. והר"ן כתב דאם כתוב בשטר אני פלוני בן פלוני כהן עד מהני גם לאכילת תרומה דרבנן.

עצמו.

א. ב. אדם שמסית לפי תומו שהוא כהן נאמן^ז.

עין משפט ו. אח"ע סימן ז סעיף א

א. שבועה מבת ג' שנים ויום אחד ומעלה אסורה^ק לכהן שהיא ספק זונה. ואם יש לה עד אחד שלא נתייחד עמה הגוי, אפי' העד הוא אשה או עבד או קרוב^ר או צרתה^ש או קטן^ת לפי תומו מותרת לכהן.

עין משפט ז.ז.ט.ג.כ. חו"מ סימן שנו סעיף א

א. בעל הבית שאינו עשוי למכור את כליו ויצא עליו שם בעיר שנגנבו כליו^א, ואח"כ הכיר את ספריו וכליו ביד אחרים, אם באו עדים שאלה כליו, המחזיק בהם ישבע בכמה לקחם, ויטול מבעל הבית הדמים, ויחזיר לו כליו. וה"ה אם היה עשוי למכור כליו, אבל הכלים שהכירם היו מהכלים שעשויים להשאיל ולהשכיר^ב בלבד.

וכתב הח"מ דהר"ן מיירי בארץ ישראל שבלאו הכי לא קורא בתורה ראשון גזירה שמא יאכילוהו תרומה דאורייתא אבל אם קורא בתורה כגון בחו"ל על פיו אפשר לתלות דכתב כהן עד, בגלל שהוא קורא בתורה ראשון וע"כ אין מאכילין אותו גם תרומה דרבנן כ"כ הח"מ.

צ. והוא מגמ' כתובות כ"ו ע"א.

ק. מכתובות כ"ב ע"א, ורמב"ם פ' י"ח מהלכות איסורי ביאה.

ר. ומשמע אפי' בנה ובתה, וכן כתב הר"ף חוץ משפחה אך לדעת הר"ן הרא"ש והמגיד בנה ובתה שווים לשפחתה ואינם נאמנים. כ"כ הח"מ.

ש. צ"ע דהלא כותית במסל"ת לא מהני לשבועיה ואילו במת בעלה ס"ל להרא"ש דגם כותית מסל"ת נאמנת. ובצרתה לא נאמנת במת בעלה אפי' במסל"ת וא"כ איך מהני כאן צרתה אפי' בלי מסל"ת כך העיר הח"מ.

ת. אפי' בנה הקטן אינו נאמן אלא במסל"ת, אולם מהר"ף יראה דרק שפחתה אינה נאמנת אבל בנה נאמן אף בלא מסל"ת וכן הוא בירושלמי. כ"כ הח"מ.

א. ממשנה ומימרא דרבא בב"ק קי"ד וריש קט"ו. ויצא עליו שם גניבה בעיר היינו דוקא שהיה צועק כלי פלוני שסימנו כך וכך אבדתי, ואח"כ ראה כלי זה ביד בעה"ב אחר והיינו שהכל רואין שיש לכלי זה אותם סימנים שצעק עליו שנגנב מידו. סמ"ע ס"ק א'.

ב. כתב ה"ה בפ"ה מגניבה הלכה י' דאף שדין זה בכלים שעשויים להשאיל ולהשכיר אינו מבואר בגמ' שיש ג"כ בו חילוק בין יצא עליו שם גניבה בעיר או לא, מ"מ למדו הרמב"ם מדין הנכנס לתוך ביתו של חבירו המבואר בסי' צ' סעיף י"א, אבל הראב"ד חולק

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלהרד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

הגה: וי"א כיון שבעה"ב טוען שהם גנובים, אין כאן חזקת הכלים העשויים להשאיל ולהשכיר **ג** שהרי אינו טוען כן, וע"כ חיישינן שמא מכרן.

א. ב. היה בעה"ב עשוי למכור את כליו ולא היו מהדברים העשויים להשאיל ולהשכיר אע"פ שיצא לו שם גניבה בעיר והוכרו כליו ע"י עדים אינו מחזירן מיד הלקוחות דשמא הוא מכרן לאחרים **ד**.

ומ"מ אם באו בני אדם ולנו בתוך ביתו ועמד וצעק בלילה נגנבו כליו וספרי, ובאו בני אדם ומצאו מחתרת חתורה, והבני אדם שלנו בתוך ביתו יוצאים וצרורות של כלים על כתפיהם, וכולם אומרים שאלה כליו של בעה"ב הרי בעה"ב נאמן **ה**, וישבע זה שהכלים בידו בנקיטת חפץ כמה הוציא ויטול מבעה"ב ויחזיר לו כליו.

וסובר דאפי' לא יצא עליו שם גניבה בעיר אם זה מהדברים שעשויים להשאיל ולהשכיר נאמן שהם שלו, במיגו דהשאלם או השכירם, ונאמן בשבועה. אבל הרמב"ם ס"ל דאין זה מיגו דאחזוקי אנשי בגנבי לא מחזיקינן אם לא שיצא עליו שם גניבה בעיר, וכך כתב הרמב"ם בפ"ח מטוען ונטען הלכה ה', וסיים ונכון הוא. ועיין מש"כ הסמ"ע בס"ק ב' דאף הרמב"ם מודה לדברי הראב"ד והש"ך בס"ק ב' השיג על דברי הסמ"ע.

ג. טור בשם הרא"ש בשבועות פ"ז סי' ה'. ובבאר הגולה כתב דלפי הנוסחא שלפנינו דלא איירי הרמב"ם אלא ביצא עליו שם גניבה בעיר אפשר שגם הרא"ש והטור יודו בזה.

ד. מבואר שם בב"ק קי"ד במשנה וגמ'.

ה. שם אוקימתא דרב יהודה אמר רב, וכדמסיים בה רב כהנא משמיה דרב.

דף קטו.

י"ד סימן פא סעיף לב

עין משפט א.

לב. לג. אמר לטבח אחר שנשחטה מכור לי בני מעייה של פרה זו הרי חייב ליתן אותם לכהן^ו ומנכה לו מן הדמים.

הו"מ סימן שנו סעיף ג.

עין משפט ב.ג.

ג. ג. נתאשו הבעלים בין לפני המכירה בין לאחר המכירה קנה הלוקח הגניבה ביאוש ושינוי רשות^ז.

הגה: וי"א דאם נתאשו לאחר המכירה לא קנה הלוקח^ח דאין יאוש ושינוי רשות קונה אלא א"כ נתאשו קודם שמכר וכן נראה להורות.

ג. ד. כשהלוקח קנה ביאוש ושינוי רשות אינו מחזיר הגניבה עצמה אלא נותן דמים לבעליה אם קנאה מגנב מפורסם, ואם אינו מפורסם אינו מחזיר כלל אפי' דמיה.

הגה: שהרי אם יחזיר הבעלים צריכים לחזור וליתן ללוקח דמי המקח משום תקנת השוק^ט וע"כ ההפרש בין דמיה לדמי המקח ודאי צריך הלוקח

ו. ממשנה קל"ב וכדמפרש הר"ן שהלוקח שקלם במשקל לעצמו והרי הגזילה אצלו וע"כ הוא מחוייב ליתן לכהן ומנכה לו למוכר הדמים, אבל אם שקלן אותם המוכר רשאי הלוקח לאכלן שהראשון הוא שגזלן. וכרב שם בדף קל"ד. ועיין בט"ז ס"ק ל"א.

ז. רמב"ם פ"ה מגניבה הלכה ג' וכנוסחא הבדוקה שכתב ה"ה שם, מיהו אם קנה מגנב מפורסם אע"פ שקנה לענין שאינו צריך להחזיר הכלי, מ"מ דמים צריך להחזיר, ואם קנה מגנב שאינו מפורסם, מפני תקנת השוק אפי' דמים אינו צריך להחזיר. והב"ח הוכיח בראיות דמחזיר הלוקח הדמים, אלא שמנכה הלוקח מן דמי החפץ שנותן לבעלים דמיו שנתן לגנב מפני תקנת השוק.

ח. טור בסי' שנ"ג סעיף ו' בשם הרא"ש בב"ק פ"י סי' י"ח.

ט. דברי הרמ"א אלו הם פירוש לנוסחת הרמב"ם שהעתיק הטור בסעיף ה', וכתב בכאר הגולה אות י' דלענ"ד אין לו ענין לנוסח שהעתיק המחבר אשר העיד עליה ה"ה שהיא הנוסחא הבדוקה והאמיתית. והסמ"ע בס"ק י"א כתב שהרמ"א מאהבת הקיצור כתב סברתו על דברי המחבר מאחר די"ל שגם הב"י והמחבר מודים לזה לדינא, אלא שהם מדברים בלוקח שלא קנה אותו בפחות משויו.

ובפרישה כתב שסברא זו שכתב הרמ"א שיחזיר המותר בזה מיושבים כמה קושיות בטור ובדברי הרמב"ם, והכסף משנה האריך ביותר שם בסתירת הנוסח שהביא הטור בשם

*****
את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאהרן שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com

להחזיר לבעלים.

ויש חולקין וס"ל דיאוש ושינוי רשות קונים לגמרי^י וא"צ ליתן לו אפי' הדמים. ועיין בסי' שנ"ג סעיף ג'.

עין משפט ד. הו"מ סימן שנו סעיף ב

ב. הגונב ומכר ולא נתיאשו^ב הבעלים אפי' הוכר הגנב וכאו עדים והעידו שזה החפץ שמכרו פלוני הוא גנבו בפנינו הרי החפץ חוזר לבעליו^ל, והבעלים נותנים ללוקח הדמים שנתן לגנב מפני תקנת השוק^מ, ואח"כ הבעלים חוזרים ועושים דין עם הגנב. ואם גנב מפורסם^נ הוא לא עשו בו תקנת השוק, ואין הבעלים נותנים ללוקח כלום, אלא חוזר הלוקח ועושה דין עם הגנב ומוציא ממנו הדמים שנתן לו.

הרמב"ם.

י. טור בשם ר"י, ופירושו בין קנה מגנב מפורסם או אינו מפורסם, כיון שנתיאש קודם שלקחה הו"ל יאוש ואח"כ שינוי רשות, וא"כ אפי' שוה החפץ הרבה יותר מהדמים שנתן לגנב א"צ ליתן לבעל החפץ כלום שהרי קנאוהו לגמרי. סמ"ע ס"ק י"ג.

כ. וסתם גניבה הוי יאוש בעלים, אם נודע שידעו הבעלים מהגניבה וכמו שכתב הש"ך בסי' שנ"ג סעיף ג' ודוקא בגנב ישראל, אבל בגנב גוי אפי' בסתמא לא הוי יאוש וכמו בסי' שס"ח.

ל. רמב"ם פ"ה מגניבה הלכה ב' ופסק כר"י בב"ק קט"ו ע"א באוקימתא דרב פפא. וכתב הב"י בשם הרשב"א דאפי' בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר עשו תקנת השוק, שאם אין אתה אומר כן, אין אדם קונה דברים העשויים להשאיל ולהשכיר.

מ. פירוש מפני שקנאו בפירסום בשוק, ואם לא יחזירו לו הדמים נמצא שלא יקנה אדם מחבירו שום דבר מחשש שמא גנוב הוא ויוציאו מידו הנגנב בלא דמים. סמ"ע ס"ק ה'.

וכתב הש"ך בס"ק ד' בשם מהר"ם אלשיך דאם בא החפץ ליד הנגנב אחר שנמכר לאחר א"צ לשלם ללוקח גם את דמיו אף שידע שקנאו מתחילה דלא שייך בזה תקנת השוק, וכן כתב הסמ"ע בסי' ע"ב ס"ק י"ד כך הביא הפעמוני זהב.

נ. מימרא דרבא שם בב"ק קט"ו ע"א. אבל אם אינו גנב מפורסם אף שמפורסם לרשע בדברים אחרים צריך ליתן הדמים. ש"ך ס"ק ה'.

וגנב זה המפורסם אין הבדל אם הוא גוי או ישראל, וכ"כ הש"ך בס"ק ו', וכך פסק בפעמוני זהב מבית יהודה.

הגה: י"א דאפי' בגנב מפורסם עשו תקנת השוק ^ב וצריך להחזיר ללוקח הדמים ששילם אלא א"כ ידע הלוקח ^ע שזה הדבר שקנה גנוב שאז צריך להחזיר החפץ בלא דמים, ואפי' הגנב א"צ להחזיר לקונה את מעותיו שודאי נתן לו לשם מתנה ^ב הואיל וידע שאין זה שלו ובכל זאת קנאו.

הגה: ואם אמר הלוקח לטובה נתכוונתי להצילו מיד הגנב נאמן ^ז, וצריך להחזיר לו מעותיו לכו"ע ואפי' בגנב מפורסם.

עין משפט ו. חו"מ סימן שנו סעיף ה

ה. ט. הלוקח מגנב שאינו מפורסם בין שלקח ממנו שוה מאה במאתים ^ב או שוה מאתים במאה הרי זה נוטל הדמים מבעל הבית, ואח"כ מחזיר הגניבה מפני תקנת השוק.

עין משפט ז. חו"מ סימן שנו סעיף ט

ט. י. הגנב שהיה חייב מאה לראובן, והלך וגנב חפץ משמעון ונתן חפץ זה לראובן בסתם, ותמורת זה נתן לו עוד הלואה של מאה נוספים, ונודעה הגניבה הרי החפץ הגנוב חוזר לבעליו ואומרים שכמו שהאמינו על המאה הראשונים כך האמינו על המאה השניים שבזה לא עשו תקנת

ס. כ"כ הרא"ש בפסקיו בשם התוס'. בפ"י סי' י"ח.

ע. ובידע אפי' מגנב שאינו מפורסם צריך להחזיר החפץ בלא דמים.

ולענין אם הלוקח יכול להוציא הדמים מהגנב עצמו כשאינו מפורסם או שנאמר מתנה קא יהיב ליה כיון שידע הלוקח שהחפץ גנוב, עיין בסמ"ע, ובש"ך ס"ק ז', ובפ"ת ובט"ז.

פ. והש"ך בס"ק ז' כתב שזו שגגה וצריך הגנב להחזיר לו מעותיו דקימ"ל כרב דמעות יש לו והשיג גם על דברי הסמ"ע.

צ. כ"כ התוס' בפ' הגוזל דף קי"ד ע"ב ד"ה המכיר. וכתב הש"ך בס"ק ח'. דהיכא שהיה יכול להוציא מהגנב אף אם לא היה זה קונה, א"צ להחזיר לו מעותיו.

ק. רמב"ם פ"ה מגניבה הלכה ז', וכרבא בב"ק קט"ו ע"א וכן הלכתא.

ולא אומרים שבמתנה נתן לו כיון שנתן לו כ"כ הרבה, וכן בלקח שוה ר' בק' לא אומרים דהבין שגנוב הוא בידו כיון שקנאו כ"כ בזול, וא"כ הוי ידע שגנוב בידו והפסיד, אלא כיון שדרך העולם כשאדם צריך למעות מוזיל במכירתו או כשהקונה צריך לחפץ מוסיף הרבה במעות להשיג חפץ זה משום כך עשו בשניהם תקנת השוק ונותן לו מעותיו. סמ"ע ס"ק כ"א.

השוק י.

ומ"מ אם הגנב פירש לראובן כשנתן לו החפץ הגנוב ואמר לו הלויני על חפץ זה מאה ודאי זה משכון שעשו עליו תקנת השוק ובעל הגניבה לוקח החפץ אבל נותן לו דמיו מאה, ויחרימו בסתם ש שכך היה.

ח"מ פימן שנו פעיף י

עין משפט זז.

יא. לקח מגנב שאינו מפורסם במאה ומכרו לאחר במאה ועשרים, והוכר הגנב הרי בעל חפץ הגנוב נותן לאחרים מאה ועשרים ונוטל חפצו, וחוזר בעל החפץ ונוטל מהמוכר עשרים שהרויח ומאה נוטל מהגנב **יב.**

ואם הגנב מפורסם, נוטל כל המאה ועשרים מהלוקח מהגנב **יג.**, והולך זה ותובע הגנב במאה של הקרן, וה"ה אם מכר השני לשלישי והשלישי, לרביעי שהוא נוטל מכל אחד מה שהרויח ונוטל הקרן מהגנב, וכל אלו הדברים לפני יאוש כמו שנתבאר בסעיפים ב' ו- ג'.

יגה: ישראל שקנה מן הגנב ומכרו לישראל אחר, ובא גוי ואמר שנגנב ממנו והוציאו מהלוקח השני בדיניהם, אם הגנב מפורסם צריך הישראל הראשון להחזיר לשני מעותיו **יד.**, ואם אינו מפורסם אין צריך להחזיר

י. מבב"ק שם קט"ו ע"א וכדפסיק רב אבהו.

ש. וכתב הש"ך בס"ק י"א דצ"ע מדוע סגי בחרם סתם, אדרבה מסתברא דצריך לישבע כדין כל הנשבעין ונוטלין אפי' בשמא, אולם בכ"מ בפ"ה ה' הלה ח' כתב רק חרם בסתם דאינו יודע מה מקום לשבועה מאחר שאינו טוענו בברי, וכתב בבאר הגולה שנראה שדינו של ה"ה שצריך לישבע קיים, דכיון שצריך לישבע כמה נתן צריך ג"כ לכלול בשבועתו שבפירוש אמר לו הלויני על חפץ זה. ובפעמוני זהב כתב ליישב דברי הכסף משנה והמחבר כיון שכאן קרוב הדבר שהולוהו על המשכון דאורחא דמילתא הכי הוא ע"כ אין עליו רק חרם בסתם וע"ש.

ת. מבב"ק קט"ו ע"א.

א. דלוקח שני שאינו יודע ממי לקחו הראשון אם מגנב מפורסם או לא אינו מחזיר החפץ בלא דמים וע"כ נותן למחזיק החפץ מאה ועשרים ששילם על החפץ, ואח"כ נוטל אותם מזה שלקח החפץ מגנב המפורסם והוא חוזר ותובע הגנב, והסמ"ע הביא שדעת הטור אינה כן אך כתב שרבינו ירוחם ומהרש"ל פסקו כדברי המחבר.

ב. ממרדכי פ' הגוזל בתרא בב"ק סי' קס"ה. דאם הגנב מפורסם לא אמרינן שהגוי משקר, שהרי הטעם שלא עשו תקנת השוק בקנה מגנב מפורסם משום שלא היה לו לקנותו

לשני מעותיו, דיכול לומר שמא הגוי משקר הוא. ועיין בסי' רכ"ד סעיף א' בהג"ה.

ח"מ סימן רפד סעיף ה

עין משפט ט.

ה. שנים שהיו באים בדרך זה בכד יין והשני בכד דבש, ונסדק ג' הכד של הדבש, וקודם שישפך הדבש לארץ, שפך בעל הכד של היין את יינו והציל הדבש אין לו אלא שכרו הראוי לו ד, אם לא שאמר לו קודם לכן אציל את הדבש שלך ואתה תיתן לי דמי שלי, או שהתנה כן בפני בי"ד.

הגה: וכשבעל הדבש מוכן לשלם לשני דמי יינו, חייב ה' זה לשפוך את יינו כדי להציל הדבש הואיל והבעלים אומרים לשלם לו יינו, ויש חולקין. נשפך הדבש לארץ הרי זה הפקר וכל המציל לעצמו מציל.

הגה: י"א אפי' לא נשפך עדיין הדבש לארץ רק שנשבר הכד בצורה כזו שהיה נשפך אם לא הציל זה הרי זה הפקר.

הגה: ה"ה היתה שריפה בעיר וברחו היהודים מן העיר מפחד הדליקה, והציל

ממנו, וטעם זה שייך ג"כ כאן ולפי החולקים בסעיף ב' ברמ"א דגם בגנב מפורסם עשו תקנה אם לא שידע הקונה שזה חפץ גנוב ג"כ, צ"ל שמייירי באופן זה. סמ"ע ס"ק כ"ג. ג. שאז אין כאן הפסד גמור שיש תקוה לצילו וע"כ לא אומרים כל הקודם זוכה. סמ"ע ס"ק ט"ו. ומשמע מדברי הסמ"ע דאם אין תקוה להצילו, אפי' עדיין לא נשפך לארץ הוי הפקר וכתב הפעמוני זהב דזה אינו לדעת הרמב"ם ומר"ן, והיה לסמ"ע להביא דבריו על דברי הרמ"א ע"ש.

ד. משנה בב"ק קט"ו ע"א וע"ב. שבעל הדבש היה שם והיה לו להתנות אבל אם לא היה שם משלם לו כל דמי יינו. סמ"ע ס"ק ט"ז.

ה. הרא"ש ב"ק פ"י סי' ט"ז. דעליו מוטל לקיים מצוות השבת אבידה כיון שאין לו הפסד. סמ"ע ס"ק י"ז. והיש חולקין הם הטור בשם הרי"ף והרמ"ה, ועיין בסי' רע"ד ובבאר הגולה שם באות ג', שכן דעת הרמב"ם בפ"ו מגזילה הלכה י"ד.

ועיין בסי' ש"ח סעיף ז' שמותר ליקח חמורו של חבירו שלא מדעתו כדי להציל את שלו ע"מ ליתן לו שכרו. והסמ"ע בס"ק י"ח כתב דכפועל העוסק במלאכתו ויש לפניו השבת אבידה, ואמר לו בעל האבידה אשלם לך כל שכר פעולתך והשב אבדתי, דצריך להשיב לו ולוקח שכר בטלתו, וכך נפסק בסי' רע"ד וכתב דצ"ל שאני הכא שיכול להנצל ולומר ניחא לי ביין שלי.

אחד כל מה שהציל הרי הוא שלו כזוכה מן ההפקר.¹

דף קטו:

ח"מ סימן רפד פעיף ה
עיין בסעיף הקודם

עין משפט א.

ח"מ סימן רפד פעיף ג

עין משפט ב.ג.

ג. עזב אבידתו והחזיר אבידת חבירו אין לו אלא שכר הראוי לו² אם לא שאמר לו לפני כן אציל את שלך שהוא יקר ואתה תיתן לי דמי שלי, או שהתנה כך בפני בי"ד³ הרי זה חייב ליתן לו דמי שלו. ואע"פ שעלה חמורו האבוד מאליו הרי זה זכה⁴ במה שהתנה.

הגה: מיהו חמורו הפקר⁵ וכל הקודם זכה בו, ואם אין הבעלים של האבידה שם אע"פ שלא התנה והציל את של חבירו היקר הוי כהתנה.

- ו. ואם יכול להציל ע"י הדחק אין למציל אלא שכרו. ש"ך ס"ק ח'.
- וכתב בפעמוני זהב שהגם שבחבית דבש שעדיין לא נשפך לארץ הדבש ס"ל להרמב"ם ומר"ן דלא הוי הפקר עדיין עד שישפך, כדלעיל ס"ק י"ז מ"מ כל זה בחבית שעדיין החבית שלו אבל בשריפה שברחו מן העיר הבעלים אין לך יאוש גדול מזה ופסק זה גם להרמב"ם ומר"ן, וסיים דצריך להתישב לדינא.
- ז. ממשנה בב"ק קט"ו ע"ב. ושכר הראוי היינו כמה שהיה נוטל אחר לטרוח טירחא כזו להציל חמור כזה מן המים, ושכר זה יטול ואין בו משום שכר השבת אבידה, דלא גרע ממי שיש לו מלאכה שאינו חייב להניח מלאכתו ולעסוק בהשבה, וכאן ג"כ הרי היה לפניו הצלת אבידתו, אבל א"צ ליתן לו יותר בשביל הפסד חמורו של המציל שהיה לו להתנות ומזה שלא התנה שמע מיניה שמחל או שחבירו היה אומר לו אילו אתה לא היתה מציל הייתי לוקח אדם אחר שיציל ובכגון שיכול להציל דאל"כ המציל זכה מההפקר. סמ"ע ס"ק ז'. והש"ך בס"ק ב' ציין לעיין בתוס' בב"מ ל"א.
- ח. פירוש אפי' היה שם חבירו ולא התנה עמו, אלא כבי"ד שהיו שם ג' שנקראים בי"ד. סמ"ע ס"ק ח', ובנתיבות כתב שהבעלים היו ברחוק וע"כ מספיק מה שהתנה בפני ג'.
- ט. שמשעה שירד להציל של חבירו ונתייאש משלו נתחייב לו חבירו כפי תנאו, ומין השמים ריחמו עליו שעלה חמורו מאליו. סמ"ע ס"ק ט'.
- י. שנתיאש ממנו משעה שירד להציל של חבירו, וכך הוא בירושלמי, סמ"ע ס"ק י'. וכתב בבאורים בס"ק ב' שהשני זכה בו שעדיין לא נודע לבעליו שעלה חמורו.

עין משפט ה.

הו"מ סימן רפד פעיף ה
עין לעיל דף קטו. עין משפט ט

עין משפט ז.

יו"ד סימן קטז פעיף א

א. משקים שנתגלו אסרו אותם חכמים **ב** שמא שתה מהם נחש והטיל בהם ארס, ועכשיו שאין נחשים מצויים **ל** בינינו מותר.

ב. ממשנה תרומות פ"ח משנה ד', ובגמ' ע"ז דף ל' וחולין דף ו'. ואפי' אם שתו אחרים מהם ולא הוזקו אין לשתות מהם שהארס צף למעלה, ויש שהארס שלו מפעפע עד אמצעית המשקה ויש שהארס שלו שוקע לשולי הכלי. כף החיים אות א'.

ארס של כל השרצים מזיק אבל של נחש ממית.

ל. כ"כ הטור בשם התוס' בע"ז דף ל"ה, וכ"כ הרשב"א בתה"ב. מ"מ יש להזהר מלשתות בלילה גם בזה"ז משום שממית שיש בו ארס ואם שכח ולא כיסה אין לאסור מסתמא דשומר פתאים ה'. כף החיים אות ג'.

אבל בארצות המערב יש הרבה מקומות דשכיחי נחשים ועקרבים, וע"כ ראוי לכל ירא נפשו להזהר בהם וכן נהגו בארץ ישראל להשמר. כף החיים אות ו'.

מים שנתגלו כשרים לנטילת ידים עיין באו"ח סי' ק"ס, ובכף החיים שם אות ב'. מ"מ בארצות המערב ששכיחים נחשים יש להחמיר. כף החיים אות ח'.

והגם שלא שכיחים היום נחשים צריכים להזהר ולכסות התבשיל בלילה משום שמצויים נמלים ותולעים ויתערבו בתבשיל ועוד דחיישינן שיאכלו ממנו עכברים ועובר משום בל תשקצו, וע"כ ראוי לכל ירא שמים לכסות התבשיל בלילה וביום. כף החיים אות ט'.

דף קטז.

הו"מ סימן רסד פעיף ז

עין משפט ב.ג.

ז. הבורח מבית הסוהר והייתה ספינה לפניו ואמר לו העבירני ואני אתן לך כו"כ והעבירו אין לו אלא שכרו הראוי לו ^מ. היה צייד ואמר לו בטל מצודתך והעבירני נותן לו כל מה שהתנה עמו ^נ.

הגה: י"א שבדבר שרגילים ליתן עליו הרבה כגון השבעת שדים ^ס או רפואה ^ע חייב ליתן לו כל מה שהתנה עמו.

הגה: בשדכנות ^פ אין לו אלא שכרו, אע"פ שהתנה עמו לתת הרבה.

מ. ברייתא ב"ק קט"ז ע"א וביבמות ק"ו ע"א.

אפי' יותר ממה שהפסידו, ונראה שזה לדעה שאינו מחוייב לשפוך את יינו בסעיף ה' בהרמ"א אבל לפוסקים כר' ישמעאל שמחוייב לשפוך את יינו להציל דבש חבירו א"צ לשלם לו יותר מהפסדו וטירחתו הראוי לו, ואם הדבר היה בשבועה או בקנין או ע"י משכון, עיין בפעמוני זהב.

נ. דצייד שאני שאפשר שהיה מרוויח כל כך במצודתו. באר הגולה אות פ'.

ואם אחד הבטיח לחבירו להשתדל דבר מה עבורו בחנם, ואח"כ חזר בו ולא רצה להשתדל רק בשכר, ונתן לו, ואח"כ הנותן תפס ממנו לא הוי תפיסה וצריך להחזיר. סמ"ע ס"ק כ'.
ס. עיין ביור"ד סי' של"ו סעיף ג'.

ע. פירוש היינו בעד חכמת הרפואה, אבל אם פסק על התרופות יותר מדמיהם הרבה יותר מחמת אונס חליו אין לו אלא דמיהם. כ"כ ה"ה בשם הרשב"א ביבמות ק"ו ע"א, והביאו המחבר ביור"ד סי' של"ו-ג'.

פ. וה"ה בסרסור ודלא כמ"ש בדברי ריבות ומהר"י בן לב. ש"ך ס"ק י"ג, ועיין בסי' קפ"ה סעיף י' בהג"ה. וכ"כ בפעמוני זהב. וכתב בביאורים ס"ק ח' דה"ה בפועל ובכל אלו דוקא שנתאנה יותר משתות אז יכול לומר משטה הייתי כך. וכל זה בלא שקיבל עליו בקנין אבל קיבל בקנין סודר חייב לקיים תנאו, ודוקא שלא בדבר מצוה אבל בדבר מצוה כגון השבת אבידה או העבירני במעבורת כשהיה בורח אפי' קיבל בקנין לאו כלום, אם לא שכבר תפס שאין מוצאין ממנו. כ"כ בביאורים ס"ק ח'.

ובשדכנות וסרסור דאינו נותן אלא שכרו דוקא שיש קצבה, אבל במקום שאין להם קצבה נותן לו כל מה שהתנה. שם בביאורים.

ובפעמוני זהב כתב שמלמד שקצבו לו יותר משכרו אין לו ליטול אלא שכר טרחתו ולא יותר שהו"ל דבר מצוה כמו שדכן. ולפי דברי הביאורים אפי' קיבלו בקנין עם המלמד אינו נותן לו רק שכרו.

עין משפט ה.

ח"מ סימן רפד פ"ג

ג. עזב אבידתו והחזיר אבידת חברו אין לו אלא שכר הראוי לו ^ז אם לא שאמר לו לפני כן אציל את שלך שהוא יקר ואתה תיתן לי דמי שלי, או שהתנה כך בפני בי"ד ^ז הרי זה חייב ליתן לו דמי שלו. ואע"פ שעלה חמורו האבוד מאליו הרי זה זכה ^ר במה שהתנה.

הגה: מיהו חמורו הפקר ^ש וכל הקודם זכה בו, ואם אין הבעלים של האבידה שם אע"פ שלא התנה והציל את של חברו היקר הוי כהתנה.

עין משפט ה.

ח"מ סימן רפד פ"ד

ד. ירד להציל של חברו ולא הציל אין לו אלא שכר הראוי לו ^ת.

הגה: ודוקא שהתנה עם הבעלים אבל לא התנה וירד להציל ולא הציל אין לו אפי' שכר הראוי לו, וכן אם עלה החמור מאליו אחרי שהתנה עמו ^א

ז. ממשנה בב"ק קט"ו ע"ב. ושכר הראוי היינו כמה שהיה נוטל אחר לטרוח טירחא כזו להציל חמור כזה מן המים, ושכר זה יטול ואין בו משום שכר השבת אבידה, דלא גרע ממי שיש לו מלאכה שאינו חייב להניח מלאכתו ולעסוק בהשבה, וכאן ג"כ הרי היה לפניו הצלת אבידתו, אבל א"צ ליתן לו יותר בשביל הפסד חמורו של המציל שהיה לו להתנות ומזה שלא התנה שמע מיניה שמחל או שחבירו היה אומר לו אילו אתה לא היתה מציל הייתי לוקח אדם אחר שיציל ובכגון שיכול להציל דאל"כ המציל זכה מההפקר. סמ"ע ס"ק ז'. והש"ך בס"ק ב' ציין לעיין בתוס' בב"מ ל"א.

ק. פירוש אפי' היה שם חברו ולא התנה עמו, אלא בבי"ד שהיו שם ג' שנקראים בי"ד. סמ"ע ס"ק ח', ובנתיבות כתב שהבעלים היו ברחוק וע"כ מספיק מה שהתנה בפני ג'.

ר. שמשעה שירד להציל של חברו ונתייאש משלו נתחייב לו חברו כפי תנאו, ומין השמים ריחמו עליו שעלה חמורו מאליו. סמ"ע ס"ק ט'.

ש. שנתייאש ממנו משעה שירד להציל של חברו, וכך הוא בירושלמי, סמ"ע ס"ק י'. וכתב בבאורים בס"ק ב' שהשני זכה בו שעדיין לא נודע לבעליו שעלה חמורו.

ת. בעיא דרב מרדכי בב"ק קט"ז ע"א ונפשטא.

א. שהתנה עמו שישלם לו דמי חמורו של המציל, וירד להציל והפסיד חמורו, וחמור חברו עלה מאליו.

ואפי' אם לא פירש שאם לא יציל כלל יהיה לו שכרו אלא התנה סתם אם יציל ישלם לו חמורו מ"מ חייב ליתן לו שכרו. סמ"ע ס"ק י"א.

ואם הבעלים היו שם ולא התנה עמם אפי' שכירות הראוי אין לו. והסמ"ע בס"ק י"ב חולק על הרמ"א וס"ל דבעלה החמור מאליו אפי' אם הבעלים היו שם, אם התנו נוטל שכרו מושלם כפי שהתנה, והש"ך בס"ק ד' כתב שהרש"ל הסכים עם הסמ"ע ומ"מ כתב הביאורים דהעיקר כהרמ"א.

יש לו שכר הראוי לו ואינו יכול לומר לו חמורי היה עולה בלעדי הצלתך.

הגה: שנים שנתפסו בבית הסוהר והוציא אחד הוצאות לצאת, אם השני יצא בלא השתדלות חבירו אין חייב ליתן לחבירו כלום מהוצאותיו הואיל ולא התנה עמו ^ב, ואם לא יצא השני רק ע"י השתדלות האחר שהוציא הוצאות כבר חייב ליתן לו כפי מה שנהנה ^ג לפי ראות עיני הדיינים, ואם נראה לבי"ד שלא הוצרך להרכות בהוצאות שגם בשבילו לבדו היה צריך לכל ההוצאות, השני פטור ^ד שזה נהנה וזה אינו חסר. וע"כ הציל ספריו וספרי חבירו, אם לא הוצרך להרכות בשביל חבירו אין חבירו חייב לשלם לו כלום. וכל זה בירד להציל שלו אלא שהציל גם של חבירו, אבל אם ירד מהתחלה להציל שלו ושל חבירו חייב חבירו ליתן לו מה שנהנה ^ה.

וכן כל אדם שעושה פעולה או טובה עם חבירו לא יוכל לומר בחנם עשיתה עמי ^ו הואיל ולא צייתך אלא צריך ליתן לו שכרו.

ב. אבל אם התנה הגם שא"צ ליתן לו כל הוצאותיו, מ"מ צריך ליתן לו כפי מה שנהנה. ביאורים ס"ק ד'.

ג. אפי' כל ההוצאות כיון שלא היה יכול לצאת בלעדי הוצאות כאלו. וכתב בביאורים ס"ק ד' דאם נתפס על עסק נתפס על עסק נפשות צריך לשלם לו גם יותר מדמיו. ואם הציל לו הספרים צריך לשלם יותר משוין משום בזוי הספרים. ש"ך ס"ק ה'.

ד. ואפי' אם לא היה אפשר להנצל בלעדי ההוצאות כאלו. ביאורים ס"ק ו'.

ה. ודוקא כשאי אפשר להנצל בלי הוצאות כאלו. שם בביאורים.

ו. והיינו שאמר לו אכול עמי או דור עמי חייב לשלם לו, אבל כשמצילו מן ההיזק דינו כמבריח ארי וכהשבת אבידה. ביאורים ס"ק ז'. וכתב בפעמוני זהב שדוקא אם זה שנעשית לו הטובה לא היה יכול הוא לעשות דבר זה או לא היה רצונו לעשות דבר זה בידו, והלך זה ועשה אותו הדבר בזה מוצאים ממנו שכרו. ודין זה הוא מדינא דגמ' דהיורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות וכתבו הרמ"א בסי' של"ה סעיף א', וז"ל המלמד עם בן חבירו שלא מדעת חבירו י"א דחייב לשלם לו כדין היורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות שיתבאר בסי' שמ"ה ויש חולקין. וא"כ גם דין זה שעשה טובה עם חבירו דינו כהיורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות ואפי' שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר, והגם שהרמ"א שם כתב דיש חולקין וקימ"ל כיש בתרא, י"ל דרק במלמד בן חבירו פסק כיש בתרא דפטור משום דמצוה קעביד אמרינן שלא על מנת לקבל פרס ירד, אבל בעושה פעולה או טובה עם חבירו חייב לשלם לו שכרו בין עשה מדעת חבירו בין שלא מדעתו וטעמו דלא גרע מיורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות וכן מפורש מהר"ן בעל דין זה בפ' שני דייני גזירות

עין משפט ו.

הו"מ סימן שלה פעיף ג

ג. ו. שכרו להביא תפוחים לחולה והלך והביא ומצאו שכבר הבריא או שמת, לא יאמר לו טול מה שהבאת בשכרך אלא נותן לו שכרו מושלם^ז וכן כל כיוצא בזה.

דף קטז:

עין משפט א.ב.

הו"מ סימן רעב פעיף טו

טו. טו. שיירא שחנתה במדבר ועמד גייס לטורפה ופסקו עם הגייס ממון להצלתם הרי מחשבין לפי הממון ולא לפי הנפשות^ה. שכרו מדריך להודיעם הדרך^ט מחשבין לפי הנפשות מחצית ולפי הממון מחצית ואל ישנו ממנהג החמרים.

עין משפט ג.ד.ה.

הו"מ סימן רעב פעיף טז

טז. טז. רשאים^י החמרים להתנות בניהם שכל מי שאבד חמורו מבני השיירא מעמידים לו חמור אחר ואם פשע הוא ואבדה אין חייבין להעמיד לו.

שמדין יורד לתוך שדה חברו נגעו בה. ואם זה שנעשית לו הטובה היה יכול לעשות טובתו בידו הוי כמו שפסק ברמ"א בסי' שע"ה סעיף ד' ששמין כמה רוצה ליתן שלא יצטרך הוא בעצמו לטרוח בעצמו.

ועוד כתב בפעמוני זהב שם דאם עמד אחד ושירת אדם שרצה לחלק נכסיו בלי צוואת המחלק שחייב לשלם לו שכרו ולא יכול לומר לו שלשם מתנה התכוון. ועייין בסי' ע"ג סעיף י"ח ברמ"א.

ז. מתוספתא בב"מ פ"ז הלכה ב' והביאה בב"ק קט"ז ע"ב, ושם ביארו משום דהשליח עשה שליחותו.

ח. מברייתא בב"ק קט"ז ע"ב. ופירש רש"י שם היינו שבאו לבוזה אבל אם באו על עסקי נפשות, מחשבין אף לפי הנפשות ע"ש.

ט. ולא רצו להסתכן מפני חיות רעות ולסטים, שאז משלמין חצי לפי נפשות וחצי לפי ממון. כ"כ הרא"ש בב"ק פ"י סי' כ"ב.

י. היינו שתנאם תנאי כך פירש הרב המגיד בפ"ב מגזילה הלכה י"ג. והינו להתנות בלא קנין כמו שותפין. ש"ך ס"ק ו'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאחד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

אבדה חמורו ואמר תנו לי דמים אין שומעין לו אלא נותנים לו חמור **ב**
 כדי שיזרז עצמו וישמור בהמתו איתם ואפי' היה לו בהמה אחרת עם
 בני השיירא אין שומעין לו שיותר אדם מוסר נפשו לשמור על שנים
 מלשמור על אחת.

עין משפט ו.

ח"מ סימן רעב סעיף יז

יז. **ז** ספינה השטה בים ועמד נחשול לטבעה והקילו ממשאה וזרקו אותו
 לים, מחשבין לפי המשא של כל אחד **ז** ולא לפי הממון, ואין לשנות
 ממנהג **מ** הספנים.

עין משפט ז.ז.ט.

ח"מ סימן רעב סעיף יח

יח. **ח** רשאים הספנים להתנות ביניהם כל מי שתאבד לו ספינה מעמידים לו
 ספינה אחרת. פשע בה ואבדה או שפירש למקום שאין הולכים בו באותו
 זמן, אין חייבין להעמיד לו.

עין משפט י.

ח"מ סימן קפא סעיף א

א. **א** שיירה שהלכה במדבר ועמד עליה גייס וטרפה אם אינם יכולים
 להציל מידם, ועמד אחד מהם והציל מהם הרי זה הציל לעצמו **ב**,
 ואם יכולים הם להציל וקדם אחד והציל אע"פ שאמר לעצמי אני מציל

ב. וה"ה אם אמר תנו לי מעות ואני אקח חמור, נותנים לו ולא חוששין שמא לא יקח.
 ש"ך ס"ק ז'.

ג. מברייתא שם בב"ק קט"ז ע"ב. פירוש שאם היה לאחד מאה קילו זהב והשני היה לו
 מאה קילו ברזל שניהם שווים.

מ. שאם נהגו ההיפך הולכים אחר המנהג. כ"כ הנ"י שם. ש"ך ס"ק ח'.

נ. רמב"ם בפ"ב מגזילה הלכה ח' וכמפורש בברייתא וכרב אשי בהגוזל בתרא קט"ז ע"ב.
 וסיים הטור אפי' לא אמר לעצמי אני מציל והטעם דודאי מתייאש מיניה. סמ"ע ס"ק א'.

וכתב בביאורים ס"ק א' דאפי' אחד מהשותפין לא היה שם איתם, אין אומרים דהוי כיאוש
 שלא מדעת, דהוי כשטפה נהר דמהני בהם יאוש שלא מדעת, אבל ביכול להציל ע"י הדחק
 ואמר לעצמי אני מציל לא זכה בחלק של זה שלא היה כאן ע"ש.

והציל הרי זה לאמצע ^ז.

היו יכולים האחרים להציל על ידי הדחק כל המציל הרי הוא לאמצע ^ז אלא אם אמר לעצמי אני מציל, שכיון ששמעו אותו היה להם לדחוק עצמם ולהציל וכיון שלא עשו כן נתייאשו מן הכל.

ח"מ סימן קפא סעיף ב

עין משפט כ.

ב. היו שותפין והציל אחד מהם הרי זה לאמצע ^ז, ואם אמר לעצמי אני

ז. דהיינו שכל אחד יטול שלו, ואם הוא הציל של אחרים ואת שלו לא הציל, נוטלים האחרים שלהם מידו והוא הפסיד. סמ"ע ס"ק ב'.
 ומה שכל אחד נוטל שלו, היות ואינם שותפים, והמציל אינו זוכה במה שאינו שלו, אבל בסעיף ב', כשהם שותפים כל מה שהציל הציל לאמצע ממש, שם בסמ"ע ס"ק ב'.
ז. גם כאן לאו דוקא לאמצע אלא כל אחד נוטל שלו, אם לא שהם שותפים שבסעיף ב'. סמ"ע ס"ק ב'.

ובפעמוני זה הביא פסק אחד של הראשונים מכת"י, בראובן שהפקיד אצל שמעון מעות להוליכן, ובלילה באו שודדים ולקחו כל אשר לשמעון, ואומר שמעון שגם כסף ראובן המופקד בידו לקחו, והשתדל שמעון בפני השר ועי"ז נתפשר עם השודדים והחזירו לו חלק, אם יש לראובן בעל הפקדון חלק בפשרה זו או כיון שנתייאש ראובן מה שהציל שמעון הכל שייך לו. ובתשובה שם כתבו בתחילת הדברים כיון שלא ידוע בכירור שראובן נתייאש יש לראובן חלק בו. ועוד אפי' אם ראובן אמר ווי לחסרון כיס אין זה יאוש, כיון שלא גזלו מידו אלא מיד שמעון, וראובן אינו יכול לתבוע ומה יועיל תביעתו נמצא שיאוש ראובן תלוי ביאוש שמעון, וכיון ששמעון לא נתייאש גם יאושו של ראובן לאו יאוש, ויש לראובן חלק בפשרה. ועוד כתבו דאפי' נימא שיאוש ראובן בכה"ג הוי יאוש מ"מ לראובן יש חלק, כיון ששמעון לא הציל אלא מכח משפט השר דמשפטו הוא שיחזיר הגזלן מה שגזל וא"כ לא נתנו הגזלן לשמעון אלא מכח הפשרה וכפי גודל הממון שגזלו, והרי בתוכו היה גם ממון ראובן, ועי"ז גם היתה הפשרה, ועי"כ גם לראובן יש לו חלק. ומ"מ אם שמעון אמר לפני הפשרה לעצמי אני מציל אז דומה לשני שותפין, והוא דבהציל אחד מהם בסתם לאמצע הציל, ואם אמר לעצמי אני מציל הרי הוא שלו, ולא מחלקים אם השותף השני היה יכול להציל או לא, משום דבשותף חולק שלא מדעת חברו, ולפי"ז אם הציל שמעון כפי חלקו אין לראובן בו דבר. אבל סיימו בתשובה שם שאחרי העיון נראה שלראובן יש חלק שהרי אומר לו ראובן אני איני יכול להציל שהרי לא גזלו אותו ממני ואין זה כשאר שותפים שכל אחד יכול להציל, ואז כיון שכל ההצלה תלויא בשמעון על כרחך לאמצע ע"כ.

ז. רמב"ם פי"ב מגזילה הלכה י', וכתב ה"ה מאוקימתא דרמי בר חמא בקמא קט"ז ע"ב וכיון דשותף כה"ג חולק שלא מדעת חברו אין הבדל בין יכולים האחרים להציל או לא דבסתם הציל לאמצע ובאם אמר לעצמי הציל לעצמו. ש"ך ס"ק ג' ד'.
 והב"ח כתב דאם אין השותף השני לפניו א"צ אמירה כלל שלעצמו הוא מציל ומספיק המחשבה בלב. ש"ך ס"ק ג'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

מציל^א הרי זה כחלק עם חברו והציל לעצמו.

הגה: ומה שהציל לעצמו היינו מה שמגיע לו בחלקו אבל יותר ממה שמגיע לו בחלקו הרי הוא של האחרים.

ודוקא שהם יכולים להציל אבל בלא יכולים להציל הכל שלו^ב גם ביתר מחלקו.

הגה: טען שאמר "לעצמו הוא מציל", ואין לו עדים על כך נשבע^ב שאמר כן ומחזיק לעצמו.

ח"מ סימן קעו סעיף כח

כח לג. גוי שהיה חייב לשני שותפין, והלך אחד וגבה מקצת החוב, ורוצה לעכבו אצלו, ואומר לחבירו לך גם אתה וקח חלקך מהגוי אין שומעין לו^ש.

כח לד. שנים שיש להם חוב מקולקל^ה וצריך ליתן שוחד להציל חוב זה, והאחד אינו רוצה ליתן, יכול חברו לומר אני אוציא שוחד בחלקי,

צ. כתב בביאורים ס"ק ג'. דכשהשותף כאן בעינן שיאמר בפניו דוקא שלעצמו הוא מציל. ואם אינו כאן סגי בכוונה בלב. ש"ך ס"ק ה'.

ק. כתב הש"ך בס"ק ד'. וצריך שיאמר לעצמי אני מציל ובלי זה הכל לאמצע.

ר. פירש הש"ך בס"ק ה' דנשבע שאמר כן "לפניהם" והט"ז פירש שנשבע על שנתכוון להציל לעצמו שכ"כ הב"י בשם המרדכי.

ובפעמוני זהב כתב שגם מה שכתב הש"ך לפניהם לאו לפני העדים או הבעלי דבר קאמר שזה דבר תימא דא"כ דברי הש"ך סותרים דבסי' קע"ו סעיף כ"ח פירש שם דשותף אפי' בינו לבין עצמו מהני לומר לעצמי הצלתי, אלא שהש"ך כאן נתכוון לדברי הב"י בבד"ה דמסיק אפי' בינו לבין עצמו מהני, והעלה דאם השותפים מכחישים אותו בודאי אז נשבע, ואם השותפים אינם יודעים אם נתכוון להציל לעצמו דוקא או לשותפות אז מקבל חרם סתם דאין נשבעין על הספק. והש"ך מיירי במכחישים זה את זה. ועיי' בנתיבות המשפט ובקצות החושן מה שכתבו בזה.

ובביאורים ס"ק ד' כתב דנשבע רק במקום שיש לו מיגו דלא הד"ם או החזרתי, אבל אם יש עדים שראו אותו בידו ואין לו המיגו הנ"ל אינו נאמן בשבועה.

ש. ממרדכי ב"מ פ' המקבל סי' שצ"ב.

ת. פירש המהריט"ץ בס"י רי"ט היינו חוב שאינו ברור, ולא שייך לפרש חוב מקולקל דהיינו שהלוה אלם, דהרב הב"י כתבם בב' דינים. מפעמוני זהב.

ואציל לעצמי א.

הגה: ובכל מקום שיש הפסד ב יכול אחד לחלוק בלא דעת חבירו ולהציל לעצמו.

הגה: וכן שותפין שהיה להם חוב אצל גוי אלם, ואחד פייסו ליתן לו חלקו, אם אמר לעצמי אני מציל ג הרי הוא שלו לבד.

עין משפט ל. חו"מ סימן קפא סעוף ג.

ג. השוכר את הפועל שיציל, כל מה שמציל הרי הוא למשכיר, ואם הפועל אמר לעצמי אני מציל הרי הוא חזר בו מהשכירות ד וכל מה שמציל אחרי אמירתו זו הרי הוא שלו ה.

א. ומיירי שע"י השוחד שלו אינו יכול להציל רק מחצית, ואז כשאינו רוצה ליתן חבירו השוחד, יכול הוא להציל לעצמו כל החצי. אבל כשרוצה חבירו ג"כ ליתן שוחד אינו יכול לומר לעצמי הצלתי, וצריך לחלוק עמו מה שהציל. אבל כשע"י השוחד שלו יכול להציל הכל, יכול לומר לעצמי אני מציל חלקי בלבד, ותטרח גם אתה ותיתן שוחד ותציל חלקך. נתיבות ס"ק ס"ה בחידושים.

ובמשנה למלך פ"ד משלוחין הלכה ד' כתב דאם השטר נכתב ע"ש אחד מהן אינו יכול לומר לעצמי אני מציל, והדין עמו, שהרי אי אפשר לאחור לחבוע כלל, שהרי השטר לא נכתב על שמו. ועיין בנתיבות שם עוד כמה פרטים בדין זה.

ב. ממרדכי בב"ק סי' קפ"ב.

ג. והסמ"ע בס"ק ס"ז כתב שצריך שיאמר כן בפני ב"ד, והש"ך בס"ק מ"ה והט"ז חולקים, וס"ל דסגי שיאמר כן בפני עדים, ואם יש לו מיגו נאמן לומר שאמר לעצמי אני מציל, אפי' בפני עצמו ומהני. נתיבות ס"ק ס"ד. ובפעמוני זהב כתב כמה חלוקי דינים.

(א) באומר לעצמי אני מציל שמהני רק בהציל חלקו המגיע לו, אבל אם הציל יותר מחלקו הכל מיתרת חלקו לשאר השותפין כמ"ש הרא"ש ובשיטה מקובצת בשם כמה גדולים.

(ב) בערוך השולחן דן אם צריך אמירה בפה לעצמי אני מציל, או די בכוננת הלב.

(ג) כל זה בחוב שנעשה משותפות וסחורה שהיו שותפים בה ביחד, אבל חוב שעשו חסד עם הלווה זה הלווה לו מאה וזה מאה חוב זה כאילו חלוק ועומד וכל אחד מה שגבה לעצמו גבה, אפי' במקום דליכא פסידא ולא אמר לעצמי אני מציל. מהגאון ויאמר יצחק.

ד. דפועל יכול לחזור בו כשהוא שכיר יום ואפי' בקנין מטעם דכתיב כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים, אבל קבלן דוקא כשהוא בלא קנין יכול לחזור בו ולא מהני אם אמר לעצמי אני מציל. ביאורים ס"ק ה'.

ה. ודוקא כשהאחרים לא היו יכולים להציל שאז נתייאשו, ואפי' כשלא אמר לשוכר שהוא נתייאש, דבסתמא לא חזר בו הפועל. סמ"ע ס"ק ו'. ועיין בפעמוני זה מש"כ בזה.

ח"מ סימן שלג פעיף ג

עין משפט מ.ג.

ו. התחיל הפועל במלאכה וחזר בו בחצי היום יכול לחזור, ואפי' קבל כבר את שכרו מראש^ו, ואין בידו לשלם לבעה"ב^ז יכול לחזור והמעות חוב עליו להחזירם לבעה"ב, שנאמר "כי לי בני ישראל עבדים" ולא עבדים לעבדים.

הגה: מטעם זה אסור לפועל^ח או מלמד או סופר להשכיר עצמו כשכיר יום להיות בבית בעה"ב בקביעות ג' שנים^ט.

ח"מ סימן קפא פעיף א

עין משפט ס.

עיינ לעיל עין משפט י

ח"מ סימן שעא פעיף ג

עין משפט ע.

ג. גזל שדה ולקחיה המציקין בכח המלך אם מכת מדינה היא אומר לו הגזלן הרי שלך לפניך^י, ואם מחמת הגזלן נלקחה חייב להעמיד לו

ו. מימרא דרב בב"מ ע"ז ע"א.

ואפי' קיבל את שכרו כבר, הוא ממהרי"ק בשורש קפ"א.

ז. כתב הריטב"א בתשובה סי' קי"ז שלא אמרו שפועל יכול לחזור בו אלא במשכיר עצמו באמירה, אבל כל שנשתעבד, דעתו להוסיף שאינו יכול לחזור, ב"י. והש"ך חלק על הריטב"א.

ולפ"ז אם חזר בו אחרי שנשתעבד ידו על התחתונה ודינו כקבלן. ואפי' אין לו לשלם כלל יכול לחזור ולא הוי דבר האבד כיון שאפשר שיהיה לו. כ"כ הש"ך בס"ק ט"ו.

ח. כתב הש"ך בס"ק ט"ז דוקא ביש לפועל הזה מזונות וכסות דבכה"ג אסור למכור עצמו לעבד כדאיתא בתורת כהנים וברמב"ם ריש הלכות עבדים, אבל אם הוא עני ביותר שאין לו אפי' כסות מותר למכור עצמו, ופשוט בכה"ג מותר אפי' לשנים הרבה כמו שאיתא בקידושין י"ד ע"ב, וא"כ פשוט שמותר להשכיר עצמו בקבע ליותר מג' שנים, דלא גרע ממוכר עצמו.

ט. שהכתוב בישעיה ט"ז-י"ד אומר "מקצה שלש שנים כשני שכיר". אבל באבן עזרא פרשת ראה כתב יותר מג' שנים אסור אבל ג' שנים מותר שעדיין תורת שכיר עליו. וע"כ בבאר שבע כתב דט"ס כאן ברמ"א וצ"ל יותר מג' שנים.

ובתוס' בפ"ק דב"מ דף י' ע"א משמע דאפי' יותר מג' שנים מותר להשכיר עצמו, דדוקא בעבד עברי שאינו יכול לחזור בו ואינו יוצא קודם זמנו אלא בשטר שיחרור עובר משום "כי לי בני ישראל עבדים" ולא עבדים לעבדים. ש"ך ס"ק י"ז.

י. במשנה בב"ק קט"ז ע"ב.

שדה אחרת.

עין משפט פ.

ח"מ סימן שעא פעיף ד

ה. ד. אנס המלך את הגזלן ואמר לו הראה לנו כל מה שיש לך, והראהו שדה חבירו שגזל בכלל שדותיו ונטלה המלך, חייב **כ** להעמיד לו שדה אחרת כמותה, או משלם לו דמיה.

כ. עיין בסי' שפ"ו ובש"ך שם ס"ק א' שכתב דדין זה קנס הוא מדרבנן, ונפ"מ אם מת לא קנסו בנו אחריו.

דף קיז.

עין משפט א.ב.

ח"מ סימן שפה סעיף א

- א. המזיק את חבירו היזק שאינו ניכר כגון שעירב יין נסך ביינו מן התורה פטור^ל, אבל חכמים קנסוהו לשלם נזק שלם מהיפה שבנכסיו^מ כדין כל המזיקין.
לפיכך אם מת המזיק קודם ששילם אין קונסין בנו אחריו^נ, וכן אם היה שוגג או אנוס פטור שלא קנסו אלא במזיד^ס.

עין משפט ד.ה.ו.

ח"מ סימן שפה סעיף ב

- ד. המוסר ממון ביד אנס בין אנס גוי או ישראל^ע חייב לשלם מהיפה

ל. בגיטין נ"ג ע"א דקימ"ל כר"י שם. ולשמואל שם דוקא ג' דברים והם המטמא המדמע והמנסך קנסו בהם ומקנסא לא גמרינן לשאר דברים אבל לרב גמרינן מקנסא, וכתב הש"ך דמהרב"ם בריש פ"ז מחובל משמע דפוסק כרב, מזה שסיים כללא המזיק ממון חבירו וכן מזה שכתב כל כיוצא בזה, אבל בדינא דגרמי להרמב"ן כתב, דקימ"ל הלכה כשמואל ומקנסא לא גמרינן ולפי דבריו אינו חייב אלא מטמא מדמע ומנסך בלבד, ולא בדברים אחרים, וכן דעת הרי"ף והרא"ש.

מ. אע"ג שזה רק קנסא מדרבנן מ"מ רבנן תיקנו כעין דאורייתא ממיטב, כ"כ הרא"ש בריש בב"ק, וכתב הסמ"ע בס"ק א', דבסי' תי"ט יתבאר דדוקא כשבא לשלם בקרקעות אבל כשבא לשלם מטלטלין כל דבר מיטב הוא אפי' סובין דיכול להוליכן למקום אחר, לא כן בקרקעות.

נ. מימרא דאביי בגיטין מ"ד ע"ב, ואפי' עמד אביו בדין והתחייב, בנו פטור, כ"כ המחבר בסי' ק"ח סעיף ב', משא"כ במוסר שמת וכמ"ש בסי' שפ"ח סעיף ב', כ"כ בסמ"ע ס"ק ב' והש"ך חלק עליו וס"ל דבעמד אביו בדין חייב בנו ע"ש.

ס. שם במשנה בגיטין.

ע. מבב"ק ה' ע"א וברף קי"ז ע"א. וכתב בגאון אות י"ב אע"ג דבגמ' וירושלמי תני עכו"ם לאו דוקא דה"ה אנס ישראל, שיש חשש שיהרוג אותו אמנם בסעיף ט'-י' ובסעיף י"ב מוזכר רק ביד עכו"ם ולא ביד אנס ישראל ואולי לאותם דינים דוקא ליד עכו"ם, או דשמא ה"ה אנס ישראל שיש חשש שיבוא לידי סכנת נפשות בידו וע"פ מה שאמרו חז"ל בר"ה י"ז ע"א דהמוסרים אין להם חלק לעוה"ב כמו המינים והמשומדים, כיון שיש לו כל כך אכזריות לב שמוסר את ישראל בין בגופו בין בממונו ביד גוי, ואינו חושש לסכנה הגדולה שעומד בה הנמסר שעליו נאמר בב"ק קי"ז ע"א שהוא "כתוא למכמר" (ישעיה נ"א-כ') וכל הנופל בידם אין מרחמין עליו והרי "כאילו מסרו הוא בידם להורגו", דשמא יעלילו עליו כל כך שלא יוכל לפדות עצמו וימיתוהו בתפיסתם והרי א"כ המוסר הוא רודף, וע"כ אמרו שהמוסר הזה ודאי אין לו אמונה במציאות אלוה ממעל ובהשגחתו ודינו כמיין או

שבנכסיו כל מה שלקח האנס אע"פ שלא נשא המוסר ולא נתן בידו
אלא דיבר והראה לאנס ממון חבירו ^ב.
ואם מת גובין מיורשיו ^א כשאר כל המזיקים.

הגה: וי"א דוקא שעמד אביהם בדין ^ק אבל בלא עמד אין היורשים חייבים
לשלם.

הגה: אשה שמסרה ממון אחר משמתנין לה, ואם יש לה ממון שאין לבעל
רשות בו משלמת ממון זה. ואם יש לה נכסי מלוג הבעל אוכל פירות
כל ימי חייה ^ר, ואם מתה חייב לשלם לנמסר ולשאר ניוזק, שהבעל בענין

המושמד, וע"כ אסור למסור ישראל ביד גוי בין בגופו בין בממונו ואפי' היה רשע ובעל
עבירות, וה"ה ביד אנס ישראל שיש בו חשש שמא יהרוג אותו.

וא"כ ה"ה ביד אנשי עולם התחתון אסור למסור אדם אפי' בגין ממון אם יש חשש שיעלילו
עליו ויהרגו אותו, אבל שיחייבו אותו ממון שהוא חייב בו לא הוי מוסר, דגם ביד גוי
בכה"ג אין לו דין מוסר וכמו שכתב הרמ"א בסעיף ה' מהגהות מיימוניות דכל זמן שאינו
מתכוון להזיק אלא להוציא את שלו אין לו דין מוסר.

ולפ"ז היום למסור מידע לעיריה על חריגה בבניה או למשטרה בארץ ישראל אם למוסר
יש לו היזק בזה שחבירו עשה אין בזה דין מוסר עם כל המשתמע מכך בסעיפים ט'-י'
וי"ב. דאין חשש שיעלילו עליו ויהרגו אותו דזה אינו קיים, ובפרט אם רוצה להציל את
שלו וכנ"ל ברמ"א סעיף ה'. אמנם ישנו איסור אחר שע"ז העיריה או הרשות תתבע אותו
בערכאות שלא ע"פ דין תורה וזה איסור אחר משום מרים יד בתורת ישראל כמבואר בחו"מ
בסי' כ"ו אך אין ענינו לדין מוסר המבואר כאן, ופשוט הוא, וע"כ אחרי שתבעו לד"ת
וסירב הנתבע לבוא לד"ת מותר לתובעו גם בערכאות ע"פ דין.

פ. שם בב"ק קי"ז ע"א מימרא דרבה.

צ. דאין זה היזק שאינו ניכר שפטר חכמים את היורש דהמוסר דינא הוא, ולא קנסא,
וכ"כ רבינו האי והרמב"ן והרשב"א.

ובפעמוני זהב הביא פלוגתא אם מה שגובין מיורשיו היינו רק בלא עמד בדין המוסר או
אפי' ג"כ עמד בדין חייבין יורשיו, ומ"מ אין גובין מיורשיו אלא באופן שגובין שאר
הלואות מן היורשים, כמבואר בסי' ק"ח, וצ"ע קצת בדברי הפעמוני זהב שהרי הרמ"א
מביא אח"כ פלוגתא אם חייבים היורשים דוקא בעמד אביהם בדין או אפי' בלא עמד בדין
והם סברות הפוכות.

ק. דסבירא להם דמוסר מתחייב משום דינא דגרמי וקנסא דרבנן הוא והיא דעת ריצב"א
וכמ"ש בסי' שפ"ז, ולפ"ז במוסר שנשא ונתן ביד גם לי"א אלו גובין מהיורשים שאין
זה קנסא ואף שלא עמד בדין, וכמו בסי' שפ"ה. ש"ך ס"ק י"ד.

ר. וצ"ע מאי שנא מחבלה באחרים שכתב הרמ"א בסי' תכ"ד, והמחבר כתבו בהיא
שחבלה בבעלה, שצריכה האשה למוכרן בטובת הנאה ולשלם ממנו דמי חבלה, ואפשר
במסירה שלא הזיקה בידיים הקלו דשם קנס עליו, כ"כ בסמ"ע ס"ק ו'. והש"ך כתב דגם
כאן ודאי מוכרת בטובת הנאה אלא כאן השמיענו יותר שמיד הנכסים בחזקת הנמסר, ורק
שהבעל אוכל מזה פירות כל ימי חייה וחייב לשלם אחר מיתתה.

זה הוא כיוורש ולא כלוקח וחייב לשלם.

ב. ה. בד"א שהמוסר חייב כשהראה מעצמו ממון חבירו אבל אם
אנסוהו ש גוים או ישראל להראות להם ממון חבירו פטור
מתשלומין.

הגה: אבל אם אנסוהו להראות להם ממון שלו והראה להם ממון חבירו ה
חייב.

ב. ו. אם נשא ונתן ביד אע"פ שהוא אנוס ע"י אחרים חייב לשלם,
שהמציל עצמו בממון חבירו חייב א. כיצד, גזר עליו המלך להביא
לו יין ב ועמד ואמר הרי יש לפלוני אוצר יין במקום פלוני והלכו
ולקחוהו חייב לשלם.

הגה: אפי' יסרוהו ולא אמרו לו על מה מייסרים אותו ג, והראה ממון חבירו
ג"כ חייב.

הגה: לא נקרא אונס אלא הכאה ויסורין אבל לא אונס ממון ד.

הגה: היה רואה נזק בא עליו מותר להציל עצמו ה אע"פ שע"י זה יבא הנזק
לאחר.

ומהרש"ל העלה דהבעל לוקח הוי ולא יורש ואינו חייב לשלם אחר מיתתה מנכסיה מה
שחבלה או מסרה. ש"ך ס"ק ט"ז.

ש. מעובדא דרב הונא בר יהודה וברייתא, שם בב"ק קי"ז ע"א.

ת. ואע"פ שהראה את זה בכלל שהראה שלו ג"כ חייב כבסי' שע"א. ש"ך ס"ק י"ח.

א. ודלא כדעת הראב"ד שכ' דוקא באונס ממון אבל באונס הגוף פטור אלא אפי' במקום
סכנת נפשות אסור להציל עצמו בממון חבירו, ואע"ג שאין לך דבר שעומד בפני פיקוח
נפש מ"מ צריך לשלם, וכ"כ התוס' והרא"ש שם.

ב. באופן שאין בו דינא דמלכותא כגון גזר על איש ידוע, וכמו בסי' שס"ט סעיף ח'. ש"ך
ס"ק כ'.

ג. ומיירי כשניכרים הדברים שלא יסרוהו מתחלה בשביל ממון דאם יסרוהו בשביל
להראות להם ממון פטור. ש"ך ס"ק כ"א.

ד. כ"כ המרדכי בפ' הגוזל בתרא ובתשובת מיימוני דנזיקין סי' י"ב, ונ"י. ולדעת הרשב"א
והרמב"ן והרא"ה אף באונס ממון פטור וא"כ יכול לומר קים לי. ש"ך ס"ק כ"ב.

ה. ואם כבר בא עליו הנזק אסור לסלקו ממנו כשגורם בזה היוזק לחבירו, כך סיים הנ"י
בפ' השותפין שהוא מקור דין זה. סמ"ע ס"ק י'.

עין משפט ז.

ח"מ סימן שפח פעיף ה

ה. י. בעלי דין שהיתה בניהם מריבה על הקרקע או על מטלטלין וכל אחד אומר שלי הוא, ועמד אחד ומסרה ביד האנס^י מנדין אותו עד שיחזיר הדבר לכמות שהיה, ויסלק האנס מביניהם ויעשו דין בישראל בניהם.

הגה: מ"מ אין לו דין מוסר אע"פ שהפסיד חבירו הרבה ע"ז שלא נקרא מוסר אלא במתכוון להזיק^ז אבל לא במתכוון להוציא את שלו. ויש חולקין וס"ל שנקרא מוסר^ח וחייב לשלם, אם לא שחבירו היה סרבן לדין, וכ"ש אם התרו בו תחילה שלא ידונו בפני עכו"ם ועבר שיש לו דין מוסר.

עין משפט זז.

ח"מ סימן שפח פעיף י

י. טו. מותר להרוג המוסר בכל מקום^ט אפי' בזמן הזה, ומותר להורגו קודם שימסור אלא כשאמר הריני מוסר פלוני בגופו או בממונו^י אפי' ממון קל הרי זה התיר עצמו למיתה, ומתרין בו ואומרים לו אל תמסור ואם העז פניו ואמר לא כי, אלא אמסרנו מצוה להורגו, וכל הקודם זכה.

ו. כתב הריב"ש בסי' פ' באחד שביזה החכם ועמד החכם ונתן העונש שלו לשר העיר וכתב שם דזה קרוב למסירה. סמ"ע ס"ק ט"ז. והטעם כיון שעדיין לא נתברר זכותו בדיני ישראל אם הוא חייב או לאו.

ז. מתשובת מיימוני דנזיקין סי' כ"א ומרדכי בפ' הגוזל בתרא מר' אליעזר מטולא.

ח. מרדכי בשם מהר"ם בפ' המניח ותשובת הרא"ש כלל י"ז סי' ד', ומהרי"ק בשורש קנ"ד, והש"ך הכריע כדעה זו וכמהר"ם שלא היה בדורו כמותו ע"ש.

ט. הרמב"ם בפ"ח מחובל הלכה י' וכתב ה"ה שלמד זאת מבב"ק קי"ז ע"א.

וכתב הריב"ש בס' רל"ו מי שנתפס לדון אותו מפני שהוא מוסר או שאמר דברים שמתחייב בנפשו ורוצה ליתן ערבות מספיקה שלא יברח אין מקבלין ממנו דמה יעשה לערבים אם הוא יברח. סמ"ע ס"ק כ"ח.

י. היינו שניכר שיעשה כן, ואפי' שאינו מזיק ממון חבירו בידיים גרע הוא ממזיק וליף לה בגמ' מדכתיב "בניך עולפו שכבו בראש כל חוצות כתוא מכמר" מה תוא זה כשנפל למכמר שוב אין מרחמין עליו כן ממונם של ישראל כיון שנפל ליד עכו"ם אין מרחמין עליו ומעלילין עליו עלילות כל כך עד שהרבה פעמים יבא לידי סכנת נפשות משום כך יש למוסר דין רודף, ומ"מ לא גרע מרודף שאחר שעבר העבירה אין הורגין אותו בלא התראה, כך המוסר אחר שכבר מסר אם לא שהוחזק למוסר וכמו שמסיים המחבר. סמ"ע ס"ק כ"ט.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

הגה: אם אין שהות להתראה א"צ התראה ב.

הגה: וי"א דאין להרוג המוסר אא"כ א"א להינצל ממנו באחד מאבריו אבל אם אפשר להנצל ממנו באחד מאבריו כגון לחתוך לשונו או לסמות את עינו ל אסור להורגו שהרי לא גרע משאר רודף.

דף קיז:

עין משפט א.

ח"מ סימן רצב סעיף ה

ח יא. המפקיד אצל חבירו ממון או כלים חשובים ובאו גנבים והקדים להציל עצמו ונתן להם הפקדון ב, אם אדם זה אמוד שיש לו ממון חייב כדין מציל עצמו בממון חבירו, שחזקתו שבגללו באו הגנבים אבל אם השומר לא אמוד חזקתו שבאו הגנבים בגלל ששמעו שיש בידו פקדון ב חשוב ופטור כדין שומר חנם שפטור מגניבה.

עין משפט ב.

ח"מ סימן רצב סעיף ט

ט יב. הופקד אצלו ממון של פדיון שבויים, ובאו אצלו אנסים ונתן להם

כ. כ"כ ה"ה בפ"ח מחובל הלכה י, והוא מברכות נ"ח ע"א בעובדא דר' שילא.
ל. מתשובת מיימוניות דנזיקין סי' ס"ו, ומרדכי.

מ. רמב"ם פ"ה משאלה הלכה ב' מעובדא דב"ק קי"ז ע"ב וכרב אשי שם. וכתב ה"ה מה שלא חייב השומר גם בלא אמוד בנשא ונתן ביד צ"ל כיון שהממון נמצא ברשות הנפקד ומחמת פקדון זה באו הגנבים, אינו בדין שיתחייב השומר לשלם משלו, וכתב הב"י שכן דעת התוס' שם והרא"ש שהשומר אדעתא דכך קיבל השמירה.
ועוד מה שנתן להם כאן הפקדון להציל עצמו איירי שבלי שהיה נותן להם הגנבים לא היו יכולים לשלוט בו, אבל אם בלא"ה היו מוציאים אותו גם בלי שהיה נותן להם פטור בכל אופן. כ"כ ה"ה והש"ך בס"ק י"ט.

נ. כתב הש"ך בס"ק י"ח ואפי' למאן דס"ל דבאנסוהו להביא להם ממון חבירו חייב בסי' שפ"ח סעיף ד' שאני שומר, דאדעתא דהכי קיבל שמירה שלא יהיה ניזוק מחמת הפקדון. ובפעמוני זהב כתב דכל זה בפקדון אבל באו ללוה האנסים שיתן להם מה שבידו שנשא מהמלוה דחייב הלוה, ועיין בטור בסוף סימן קכ"ו ובמשפטים ישרים הביא דמהרשד"ם חולק ופוטר גם במלוה ע"ש.

להציל עצמו, אם לא היה מצוי ^ו אצל השומר ממון אחר אלא זה פטור, שאין לך פדיון שבויים גדול מזה, והוא שהיה ממון של פדיון שבויים בסתם אבל אם היה פדיון שבויים לאדם מסויים חייב.

ח"מ סימן שא סעיף ז

ז. מי שהפקידו אצלו ממון לפדיון שבויים ובאו עליו גנבים וקדם והציל עצמו בממון השבויים, אם לא היה בידו ממון אחר להציל עצמו פטור ^ע, והוא שהיה ממון לפדיון שבויים בסתם אבל ידועים לפדיון שבויים מסויימים חייב.

עין משפט ג. ח"מ סימן שפ סעיף ד

ה. ספינה שעמדה לטבוע מכובד המשא ועמד אחד מהם והשליך לים דברים פטור ^פ, שהמשא שבה הוא כמו רודף אחריהם להורגם ומצוה רבה עשה שהשליך והצילם.

הגה: וי"א דוקא שטענו אותה יותר מדאי, אבל בלא טעונה יותר מדאי ובא נחשול לטבען חייבין לשלם ^צ, ומחשבין לפי המשווי ולא לפי הממון, ואע"פ שלא הטיל לים רק משווי של אחד כולם משלמים.

הגה: הכניס חמור לספינה וקופץ בה וביקש לטובעה, ובא אחד והשליך את

ס. שם בגמ' בב"ק. ואף שיש לו ממון לשומר במקום אחר אבל לא שם, הוי אינו מצוי אצלו ממון אחר, ומותר לו לפדות עצמו בממון זה אם הוא בסתם ופטור אח"כ לשלם, ודומה בהלך בדרך ואין לו מה לאכול שמותר לקבל מצדקה וא"צ לשלם כשיחזור אח"כ לביתו. ביור"ד בסי' רנ"ג סעיף ד'. סמ"ע ס"ק כ"ו.

ע. זה נחבאר בסי' רצ"ב סעיף ט'.

פ. רמב"ם בפ"ב מגזילה הלכה ט"ו ופי' ה"ה שדבריו כמו שכתב הרמ"א בשם י"א דאיירי שטענו אותה יותר מדאי והיינו עובדא דחמור, ב"ב קי"ז ע"ב, והסמ"ע פירש בדרך אחרת את הרמב"ם.

צ. כ"כ ה"ה בהלכות חובל פ"ח הלכה ט"ו דברי הרמב"ם. וכתב בסמ"ע ס"ק ט' דמיירי כשאחד או שנים מבני הספינה שהטעינו באחרונה הם שהכידו במשאם, אבל אם שכרוהו בשוה ביחד לא הפסיד האחרון.

החמור, אם הדרך להכניס **ק** חמורים לספינה המשליכו חייב **ר** ואם לאו פטור, דאז החמור יש לו דין רודף וכל כיוצא בזה, וכן נראה עיקר.

ח"מ סימן שפ סעיף ג.

עין משפט ד.ה.ו.

ג. רודף שהיה רודף אחרי חבירו להורגו או אחר אחת מהעריות לעשות עבירה **ש** ושבר כלים בין של הנרדף בין של כל אדם אחר פטור, שהרי מתחייב בנפשו **ה** שכיון שרדף התיר עצמו למיתה ולכן פטור מתשלומין. ואם הנרדף שבר כלים של הרודף פטור, שלא יהיה ממונו חמור מגופו **א** אבל אם היו של אדם אחר חייב שהמציל עצמו בממון חבירו חייב **ב**.

ד. אחד שרדף אחר הרודף להציל הנרדף ושבר כלים בין של הרודף בין של הנרדף בין של אדם אחר פטור **ג** כדי שלא יבואו להמנע מלהציל את הנרדף.

ח"מ סימן שעא סעיף ב.

עין משפט ז.

ב. אירע בקרקע קילקול הבא מאליו כגון שטפה נהר **ד** אין אחריות ההפסד על הגזלן, שהרי בחזקת בעליה עומדת ואומר לו הרי שלך

- ק.** היינו דרכן להכניסם כיון שאין דרכן לקפוץ. ש"ך ס"ק ו'.
  - ר.** כפ' מהרש"ל בפ"י דב"ק סי' נ"ב ודלא כעיר שושן שכתב כיש חולקין. ש"ך ס"ק ז'.
  - ש.** ואף דהרודף אחרי חייבי כריתות אין בו מיתת בי"ד, מ"מ פטור על שבירת הכלים משום קלב"מ שהתחייב בנפשו בידי שמים, כ"כ בסמ"ע ס"ק ז'. אולם הש"ך השיג עליו דלא אמרינן קלב"מ אלא בחייבי מיתות בי"ד כמו שאמרו בכתובות ל' ובשבועות ל"ג ולא בחייבי כריתות, וכתב דהפטור כאן דהתחייב הנרדף בהריגה דהרשות ביד הנרדף להורגו ולהציל עצמו בנפשו, וכן מוכח בב"ק קי"ז ובסנהדרין ע"ד וכך פירש רש"י שם להדיא. ש"ך ס"ק ב'.
  - ת.** מבב"ק קי"ז ע"ב, ובסנהדרין ע"ד ע"א שם שהרי ניתן להציל הנרדף בנפשו של הרודף.
  - א.** פי' שהנרדף שהרג לרודף פטור, כמו שאמרו שאם קדם זמרי והרג לפנחס היה פטור.
  - ב.** עיין בסי' שנ"ט סעיף ד'.
  - ג.** רמב"ם בפ"ח מחובל ומזיק הלכה י"ב-י"ג.
  - ד.** במשנה וברייתא שם וכרבנן. ורמב"ם שם בריש פ"ט.
- ואפי' עקרה הנהר לגמרי או שהיתה שריפה ונשרפה לגמרי כיון שבא ההפסד מאליו, ברשות הנגזל קיימא הוא, וכמו שכתוב בסי' שפ"ו. ש"ך ס"ק ג'.

לפניך. אבל אם הפסידה הגזלן בידיו כגון, שחפר בה בורות שיחין ומערות או שקצץ את האילנות והרס המעיינות והרס הבנין, חייב הגזלן להעמיד לו הבית או השדה כמו שהיו בשעת הגזילה^ה, או ישלם מה שהפסיד.

הגה: בקרקע אם נשתמש או אכל פירותיה^ו צריך לשלם מה שנהנה דכיון שאינה נגזלת והיא ברשותו של הנגזל היא ג"כ לטובתו, לא כן במטלטלין שגזל שאינו משלם אלא כשעת הגזילה^ז.

עין משפט זז. חו"מ סימן צה סעיף א

א. אלו דברים שאין נשבעין עליהם מן התורה^ח. קרקעות^ט, עבדים^י, שטרות^כ והקדשות וכן נכסי גויים^ל, בין שבועת מודה במקצת או כופר הכל ועד אחד מעיד שחייב, בין שבועת השומרים^מ ואפי' פשעו^נ

- ה.** כתב ה"ה מב"מ כאוקימתא דרבא בההיא דאכילת פירות, בדף י"ד ע"ב.
ו. או דר בבית או השכירו ולקח השכר וכה"ג צריך לשלם מה שנהנה. ש"ך ס"ק ה'.
ז. ואם עשה מלאכה בכלי ונהנה אפי' עשוי לשכירות פטור, כמו בסי' שס"ג סעיף ג'.
ח. משנה שבועות מ"ב ע"ב, ומציעא נ"ו ע"א. רמב"ם ריש פ"ה מטוען והטור, דשבועה דרבנן משביעין.
ט. אפי' של חוצה לארץ כ"כ הראב"ד.
י. ולענין עבד עברי אם גם הוא נקרא קרקע שאין נשבעים עליו, עיין ש"ך בס"ק י"ח, ולקמן בסי' רכ"ז סעיף ל"ג ובסמ"ע שם ס"ק ס'.
כ. פירוש שתבעו הפקדתי בידך ב' שטרות שסכום כל אחד כך וכך, ותחזיר לי השטרות, והוא מודה באחד וכופר בשני פטור, דכתיבת יד פטור משבועה אבל אם תבעו דמי השטרות הו"ל כאילו תבעו מנה לי בידך והודה לו במקצת דחייב שבועה דאורייתא בתבעו בכתב ידו, ואם תבעו מנה חמשים בע"פ וחמשים בשטר, ומודה לו בחמשים של השטר וכופר בנ' שבע"פ, כשם שאין נשבעין על כפירת קרקעות כך אין נשבעים על הודאת שיעבוד קרקעות כמו שמבואר בסי' ס"ט וסי' פ"ח סעיף כ"ח. סמ"ע ס"ק ג'.
ל. כן הוא במכילתא בפ' משפטים פרשה ט"ו "כי יתן איש אל רעהו" ולא להקדש ולא לאחרים וגוי לאו רעהו. והביאה הגאון.
מ. אפי' נאבד ותובע דמיו, מ"מ כיון שבתחילת השמירה היה כקרקע פטור, כ"כ בש"ך ס"ק ב'.
נ. טור וכ"כ הרא"ש בשבועות פ"ו סי' כ"ד, וכן דעת הרי"ף והר"ן בשם הר"י הלוי וה"ה בשם הרמב"ן והרשב"א, דכתבו שפושע לאו מזיק הוא, שהרי פשיעה בבעלים פטור, ומזיק חייב וזו דעת הראב"ד בהשגות. והש"ך בס"ק ג' כתב דהעיקר כהרמב"ם דבפשיעה חייב.

בהם או אבדו פטורים מלשלם בין אם הוא שומר חינם בין אם הוא שומר שכר או שואל^ט. אבל שבועת היסת^ע נשבעים אפי' על דברים אלו, וכן ע"י גלגול נשבעים עליהם.

א. ב. הקדשות שאמרו שאין נשבעים עליהם דוקא הקדש גבוה, אבל הקדש לעניים^פ או לביהכנ"ס או לס"ת וכיוצא בזה נשבעים עליהם כמו שנשבעים על נכסי הדיוט.

הגה: י"א^צ דדבר שתלוש ואח"כ חברו בקרקע לאו כקרקע דמי ונשבעים עליו, ויש חולקין^ק, וע"כ אם שאל בית^ר ונשרף עם כל הדברים הקבועים בו פטור מלשלם.

ס. ואם התנה לשלם הכל לפי תנאו ועיין בסי' ס"ו סעיף מ'. כ"כ הרמב"ם בהלכות שכירות פ"ב. ורמ"א. והיינו שהתנה בקנין כ"כ בסמ"ע ס"ק ו' ובקצות ס"ק ב'.

ע. ה"ה שבועת המשנה כגון שבועת שותפין או שבועת הנוטלין, סמ"ע ס"ק ז'.

פ. פירוש מעות שיש לעניי העיר קיצבה בהם דהקדשות אלו דינם כנכסי הדיוט וכמו שכתבו הטור והמחבר בסי' רי"ב. והיום כל הקדש יש לו דין חולין דאין לנו הקדש לבדק הבית ואינו אלא לצדקה כ"כ הטור שם. אבל אם הוא ממון שאין לו קיצבה פטור משום ממון שאין לו תובעין כמבואר בסי' ש"א סעיף ו'. סמ"ע ס"ק ח'.

צ. טור בשם בעל העיטור.

ק. מרדכי פ' שבועת הדיינים.

ר. אע"פ ששואל חייב באונסין כאן פטור דדינו כקרקע. וכתב הש"ך ס"ק ח' דנראה מדברי הרמ"א דלי"א אלו אפי' בית הו"ל תלוש ולבסוף חברו לענין שבועת השומריין, ומשמע ליה כן מדברי העיטור, אבל לענ"ד נראה דהעיטור לא דיבר אלא בכותל בנין, אבל בית הו"ל קרקע, והביא עוד כמה פוסקים שכתבו בפשטות דאם שאל בית ונשרף פטור משום דאין דין שומרים בקרקע וכתב הכי נקטינן ע"ש. ועיין בקצות ס"ק ג' מש"כ על דברי הש"ך.

דף קיח.

עין משפט א.

ח"מ סימן שפו סעיף ד

ה. ד. הגוזל את חברו בישוב ובא להחזיר לו במדבר לא יצא ש, וע"כ אם ירצה הנגזל שלא לקחת ממנו עד הישוב רשאי ת, אבל אם מחזירו בישוב אפי' אינו באותו מקום שגזלו יצא.

עין משפט ב.

ח"מ סימן עד סעיף א

א. המלוה יכול לתבוע הלוח בכל מקום א, אפי' הלוחו בישוב יכול לתובעו במדבר ולכופו שיפרענו ב שם, אם יש ללוח כדי סיפוקו ג עד שיגיע לישוב, ויש לו כדי לפורעו. ואם יש הכחשה ביניהם אם יש ללוח או לא, ישבע הלוח היסת ד.

א. ב. אם הלוח רוצה לפורעו במדבר, רשאי המלוה שלא לקבל ממנו עד שיגיע לישוב היות והלוחו בישוב, אבל אם זה מקום ישוב אפי' אינו מקום המלוה יכול הלוח לכופו לקבל ה, ואפי' יש כמה מדברות ו עד שיגיע המלוה למקומו. ושיירה חשובה כמקום ישוב.

ש. ממשנה בב"ק ק"ח ע"ב.

ת. ואם לקחו במדבר מהגוזל שוב אין לגזלן עסק בו אם גזלוהו ממנו. כ"כ בב"י. סמ"ע ס"ק ט'.

א. משנה קמא קי"ח ע"א ומברייטא שם וכאביי.

ב. ובגזל אם כבר קנאו בשינוי וביאוש שנתחייב מעות, וכן שכירות בתים או דמי מקח דינו כהלואה, אבל באינו חייב רק החפץ דינו כפקדון, ובפקדון אפי' הם מעות לא ניתן ליתבע אלא במקומו. כמבואר בסי' שצ"ג ש"ך ס"ק א', ב', ג'.

ג. טור בשם הרמב"ן, ואם הלוח הלך לסחורה ואם יפרע לו יגיע לו הפסד נותנים לו זמן בי"ד, ואם יש חשש הברחה נותנים הסחורה ביד נאמן, נתיבות ס"ק ב'.

ד. והיינו שהמלוה טוען בכרי דאל"כ א"צ לישבע היסת אלא מחזרים סתם, ש"ך ס"ק ד'.

ה. כתב בש"ג אם הלוח מצא למלוה חוץ לעירו במקום ישוב ורוצה לפרוע לו במעות שאינם ניתנים להוצאה במקומו של המלוה אך ניתנים באותו מקום שרצה לפרוע לו בהם, הדין עם הלוח בהלוהו מטבע סתם בלי שום תנאי, וכן כל כיוצא בזה. ש"ך ס"ק ה'. והוסיף הנתיבות בס"ק ד' ודוקא שבאותו מקום שפורעו יכול לקנות פירות כפי שהיה קונה אותם במקום ההלואה אבל אם באותו מקום של הפירעון צריך לקנות פירות במעות אלו, ודאי שצריך לתת לו מעות ומטבע של מקום ההלואה דוקא.

ו. אבל אם זה בתוך זמנו אינו יכול לכופו שהרי יש חשש סכנות הנראות, סמ"ע ס"ק ג'.

הגה: ג. הלוהו במדבר יכול הלוה לכופו לקבל ממנו במדבר^ז, ואפי' הלוהו בישוב ואמר לו הלוה אני רוצה לצאת למדבר ואמר לו המלוה גם אני, הוי כאלו הלוהו במדבר^ח וצריך לקבל במדבר.

עין משפט ג. חו"מ סימן רצג סעיף ב

ב. מה שיכול המפקיד להחזירו לנפקד בכל מקום ובכל זמן אם לא שקבע לו זמן, כל זה במחזירו לו בישוב^ט אבל אם הפקידו אצלו בישוב והביא פקדונו למדבר אינו מקבלו ממנו, אלא אומר המפקיד לנפקד הרי הוא באחריותך עד שתחזירנו לי בישוב כדרך שהפקדתי אצלך^י, ואם כשהפקדו אצלו אמר לו המפקיד אני רוצה לצאת למדבר והשיב הנפקד גם אני רוצה ללכת למדבר^כ, הוי כאילו פירש ע"מ שיכול להחזירו לו במדבר.

עין משפט ד. חו"מ סימן ער סעיף א
עין לעיל עין משפט ב

עין משפט ה. חו"מ סימן רצג סעיף א

א. אין המפקיד יכול לתבוע הפקדון אלא במקום שהפקידו^ל, כגון הפקידו בטבריה אינו יכול לתובעו בציפורי, אבל בכל מקום שירצה

- ז. היינו בתוך זמנו ש"ך ס"ק ז' מהב"ח כמו בסעיף הקודם.
 ח. והמרש"ל כתב שצריך שיאמר לו בפירוש אם אתה רוצה שאחזיר לך אותו במדבר אחזיר לך.
 ט. ממשנה בב"ק קי"ח ע"א.
 י. ואם הנפקד מקבל עליו אחריות, צריך המפקיד לקבלו גם במדבר, דהוי ליה המדבר כישוב וכן מוכח בב"י. סמ"ע ס"ק ה'. והש"ך בס"ק ו' כתב דבתוספתא פ"י דב"ק איתא דהאבידה חוזרת לבעלים בכל מקום, והטעם שהרי לא הפקידו אצלו מדעתו. ודוקא שמחזירה ליד הבעלים אבל אם זה לא לידו ממש, בעינן למקום המשתמר ברשות הבעלים.
 כ. והש"ך בס"ק ז' כתב דבעינן שיאמר לו ג"כ אם אני ארצה אחזיר לך.
 ל. מברייתא בב"ק קי"ח ע"א וכאביי שם, וכן כתב הרמב"ם בפ"ז משאלה הלכה י"א. אבל בהלואה שלהוצאה ניתנה יכול המלוה לתבוע הלוה בכל מקום להחזיר לו הלוואתו כמ"ש בסי' ע"ד דאפי' הלוהו בישוב יכול לתובעו במדבר כשטוען בברי שיש ללוה מעות לפרוע לו חובו. סמ"ע ס"ק א'.

הנפקד להחזיר למפקיד פקדונו הוא צריך לקבלו ואפי' נתנו לו בעל כורחו ^מ הוי נתינה ופטור, אם לא שהפקידו אצלו לזמן מסויים שאז אינו יכול להכריחו לקבלו ממנו תוך הזמן ^נ.

עין משפט ו. חו"מ סימן עד סעיף א
עיי' לעיל עין משפט ב

חו"מ סימן רצג סעיף ב
עיי' לעיל עין משפט ג

עין משפט ז.ז. חו"מ סימן עה סעיף י

יג. לא תבעו אדם אלא מעצמו אמר לחבירו הלויטני או הפקדת אצלי או גזלתיך, ואיני יודע אם החזרתי לך פטור ^ס, ואם בא לצאת י"ש חייב לשלם, אבל אם אמר איני יודע אם הלויטני או הפקדת אצלי או אם גזלתיך הואיל ובלא תביעת התובע אמר כן פטור ^ע אף מלצאת י"ש.

חו"מ סימן שסה סעיף ב

ב. אמר לשנים גזלתי אחד מכם ואיני יודע איזהו אינו נותן אלא מנה שגזל והם חולקים בניהם ^פ מכיון שהם בעצמם לא היו יודעים

מ. עיי' בסי' ק"כ בענין פרעון בעל כורחו של המלוה וחילוקי דינים שלו. סמ"ע ס"ק ב'. ודוקא שנתנו לו אבל אם אמר הנפקד שרוצה להביא לו, והמפקיד הלך לו חייב הנפקד. הרמ"א ממרדכי שם.

נ. ואפי' בישוב כך כתב השל"ג ופשוט וכן משמע בסמ"ע.

ס. משנה וגמ' בקמא קי"ח ע"א. ואפי' השני משיב לו אח"כ ברי לי שלא פרעת לי מעולם אך איני יודע מהלואה פטור, אבל שבועת היסת נראה דבכה"ג חייב ש"ך ס"ק ל'.

ע. עיי' בסי' רל"ב סעיף ב'.

פ. שם ברמב"ם הלכה י' וכתב ה"ה דהוא ממשנה בב"מ ל"ז ע"א ואוקימנא לה בגמ' בבא לצאת י"ש.

ומשמע דמין הדין חולקין בניהם ולא אמרינן יהיה מונח עד שיבוא אליהו ודוקא במקח ובפקדון דתבעו אותו ואחד מהם ודאי רמאי אמרינן שיהיה מונח עד שיבוא אליהו, אבל כאן שהם בעצמן אינם יודעים שנגזלו א"כ אין כאן רמאי. כ"כ בש"ך ס"ק ג'.

שנגזלו אלא על פיו, ואע"פ כן אם בא לצאת י"ש צ" חייב לשלם כל הגזילה לכל אחד מהם.

ג. שנים שתבעו אחד וכל אחד מהם אומר לו גזלתני מנה, והוא משיב אמת שגזלתני אחד מכם מנה ואיני יודע למי, חייב לשלם לכל אחד ק מהם מנה.

הגה: גזל משניים לאחד מנה ולשני מאתים וכל אחד תובע ששלו מאתים, והוא אינו יודע למי גזל המאתים נותן לכל אחד מאתים ר.

הגה: גזל לאחד ואינו יודע אם החזיר לו אע"פ שאין מי שתובע אותו חייב לשלם לו אם בא לצאת י"ש ש, אבל אם אמר לאחד איני יודע אם גזלתך אם לאו אפי' בכא לצאת י"ש אינו חייב.

עין משפט ט.ג. חו"מ סימן עה סעיף ט

יא. מנה לי בידך שהלויתך או הפקדתי אצלך והנתבע אומר איני יודע אם הלויתני או אם הפקדת בידי ה, ישבע היסת א שאינו יודע ופטור, ואם בא לצאת ידי שמים ב ישלם, ואפי' אם טען תחילה טענת ברי אין

צ. משא"כ בהלוואה ופקדון שנתבאר דינם בסי' ע"ו וסי' ש' סעיף ג' בהג"ה. דדוקא בהפקידו או הלוהו שניהם אחד מנה ואחד מאתים חייב ליתן לכל אחד מאתים בכא לצאת י"ש, ולא בהפקיד אחד משנים מנה ולא ידע איזה מהם שכתב שם די"א לחייב גם בזה לציי"ש. סמ"ע ס"ק ד', ועיין בש"ך ס"ק ה'.

ק. מברייטא שם, והיינו אחר שישבע כל אחד מהם. ש"ך ס"ק ו'.

ר. שם בגמ' וגם כאן אחר שישבע כל אחד, כ"כ רי"ו בנתיב ל"א ריש ח"ד.

ואם גם הם אינם יודעים של מי המאתיים, יהיה מונח בידו עד שיבא אליהו, כ"כ רי"ו שם, ומה שלא אומרים חולקין בניהם בכה"ג משום שודאי ישנו אחד רמאי שתובע מנה ודאי והיה לו ג"כ לדעת על המנה השני, וכיון שכל אחד אומר על המנה השני איני יודע ודאי אחד רמאי בכך, וע"כ אין אומרים שחולקין בניהם, ולפ"ז אם שניהם אומרים שאינם יודעים כלל מהגזילה הדין שחולקין בניהם. ש"ך ס"ק ז'.

ש. ממשנה בב"ק קי"ח ע"א. ועיין בסי' ע"ה סעיף י'.

ת. בקמא קי"ח ע"א, וכרב נחמן ור"י שם. וה"ה אם טענו מנה לי בידך שגזלתני ש"ך ס"ק כ"ה.

א. שם בפירוש רש"י ד"ה פטור, וכלישנא קמא דרב נחמן בשבועות מ'.

ב. מימרא דר' חייא בר אבא שם בקמא. כיון שחבירו תבעו בכרי, ולנתבע אינו ברי שאינו חייב לו, סמ"ע ס"ק כ"ב.

לך בידי וכשחייבוהו לישבע טען איני יודע אם הלוייתי נשבע היסת שאינו יודע^א ופטור.

ט יב. מנה לי בידך שהלוייתך או הפקדתי אצלך והנתבע אומר יודע אני שהלוייתי או הפקדת אצלי ואיני יודע אם החזרתי לך אם לאו חייב לשלם^ד, ואין התובע נשבע אפי' היסת^ה, אבל אם ירצה יחרים על כל מי שנוטל ממנו שלא כדין.

הגה: ואם חזר ואמר נזכרתי שפרעתך נאמן בשבועה^ו.

עין משפט כ.ל. חו"מ סימן שנה פ"ב

ב. גנב לו מעות ונודע לו שנגנבו ממנו, והבליעם לו הגנב בחשבון, ונתנם הגנב לתוך כיסו^ז, אם יודע מנין המעות שלו נפטר הגנב, שאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה והרי מצא שהחזיר לו בתוך מעותיו, אבל אם הגנב זרקן לכיס הגנב שאין בו כלום^ח, לא נפטר בזה הגנב וחייב באחריות הגזילה עד שיוודעו שהחזיר לכיס פלוני, ואם לא

וכתב הריב"ש בסי' שצ"ב בשם הרמב"ן במציעא ה' ע"ב דאם תפס התובע בעדים מוצאים ממנו, שאין תפיסה מועילה במה שאין לו זכות אלא בבא לצאת י"ש. והש"ך בס"ק כ"ו כתב דה"ה אם תפס בלא עדים לא הוי תפיסה ע"ש, אך בנתיבות ס"ק י"ט כתב בשם האורים ס"ק כ"ג דאם תפס שלא בעדים אין מוצאים ממנו, דנאמן במיגו דלא היו דברים מעולם שחייב לו.

ג. ולא מקרי טוען וחוזר וטוען, כיון שגם בטענתו הראשונה היה נשבע ונפטר כל זמן שלא באו עדים, אבל לצאת י"ש פשיטא דחייב סמ"ע ס"ק כ"ד.

ד. כיון שחבירו תבעו בכרי וגם לנתבע ודאי שהיה חייב לו, והפרעון לו ספק, התובע נוטל בלא שבועה. סמ"ע ס"ק כ"ה. ועיין בנתיבות בחידושים ס"ק כ' דבמקום שלא היה לו לדעת אם פרעו כגון במסופק כמה היה שוה הפקדון, והחיסרון ידיעה לא נולד מכח פשיעת הבע"ד, אפי' טוען איני יודע אם פרעתך פטור. ואם פרע לחבירו ונמצא אח"כ המטבע מזוייפת, הוי כאיני יודע אם נתחייבתי לך כיון שכבר נפטר ממנו בתורת פרעון כ"כ הט"ז בסוף הסימן.

ה. דאין נשבעים על טענת שמא. אורים ס"ק כ"ו.

ו. מרדכי פ"ק דכתובות סי' קל"ח, משערי רב אלפס שער י"ב, והטעם מאחר שלא הודה לו בתחילה שעדיין חייב לו. סמ"ע ס"ק כ"ו.

ז. אפי' שהחזירו לתוך כיסו שיש לו בו מעות, לא נפטר עד שידע כמה מעות היו בו כבר. סמ"ע ס"ק ב'.

ח. לשון הרמב"ם בפ"א מגזילה הלכה ח'.

ידעו הבעלים כלל שנגנב מהם, מיד כשהחזירם למקומם נפטר הגנב ט
 אע"פ שלא מנאום הבעלים.

ג. בד"א בדבר שאין בו רוח חיים אבל הגונב טלה מן העדר וידעו בו
 הבעלים והחזירו לעדר שלא מדעת הבעלים ומת או נגנב חייב
 באחריותו י.

ואם מנו הצאן ומצאו המנין שלם פטור, ואם לא ידעו הבעלים לא
 בגניבה ולא בחזרה אע"פ שמנו את הצאן והיא שלמה חייב באחריותו
 עד שיודיע לבעלים, כדי שישמרו הטלה הגנוב שהרי הטלה למד דרך
 אחרת חוץ מדרך שאר הצאן שבעדר זה.

דף קיח:

עין משפט ב. חו"מ סימן שנה פעיף א

א. הגונב חפץ מבית חבירו והחזירו למקומו אבל לא ידעו הבעלים
 שהחזירו למקומו, אם ידעו הבעלים מקודם שנגנב מהם אע"פ
 שהחזירו הגנב לא נפטר והוא באחריותו עד שידעו הבעלים שהוחזר כ
 כגון שימנה הנגנב חפציו וימצא אותם שלמים ולא חסרים, ואחרי
 שמנאם נפטר הגנב אע"פ שלא ידעו הבעלים בשעה שהחזירו.

עין משפט ג. חו"מ סימן שנה פעיף ג

ד. בד"א שנפטר כשמחזירו למקומו בגונב מבית הבעלים, אבל שומר

ט. כ"כ הרמב"ם בפ"ד מגניבה הלכה י"א.

י. שם ברמב"ם הלכה י"ב, וכרב חסדא בב"ק קי"ח ע"א, וכתב ה"ה בשם יש מפרשים
 דאם השה הגנוב היה נקוד וטלוא ואין כמותו בעדר, אם ידעו הבעלים בגניבתו והחזירו
 לעדר, אע"פ שלא מנו את הצאן הרי הוא כמנין ופטור, שהרי ניכר שהוחזר.

כ. פלוגתא דאמוראי במשנה דבגונב טלה בב"ק קי"ח ע"א ופסק הר"ף כר"י בדבר שאינו
 בעל חי.

וכל זמן שלא ידעו הבעלים מחזרתו לא הוי השבה מעליא, כיון שידעו הבעלים שנגנב
 נתיאשו מלשומרו עוד, ואף שהחזירו הרי לא ידעו הבעלים מזה כדי שישמרוהו. סמ"ע
 ס"ק א'.

שגנב מרשות עצמו, כגון שהופקד בידו כיס או טלה ויש עדים ל שהשומר גנבו, אע"פ שיש עדים שהחזירו למקומו חייב באחריותו מ, עד שיודיע לבעלים שהרי כלתה שמירתו ואינו שומר עוד עליו, והרי הוא כאילו לא החזירו כלל עד שיודיע לבעלים נ.

עין משפט ה. חו"מ סימן שנה סעיף א
עיינ לעיל עין משפט ב

חו"מ סימן שמו סעיף ב

ב. הרועים והגבאים והמוכסין תשובתן קשה מפני שגזלו את הרבים ואינם יודעים למי יחזירו ווע"כ יעשו בו צורכי רבים ע כגון בורות שיחין ומערות.

הגה: גזלן שהחזיר צריך להחזירה מדעת הבעלים, שרק בגנבה אמרו א"צ דעת הבעלים כיון שגם בגניבה לא ידעו מכך פ ועיינ בס"י שנ"ה.

עין משפט ז. חו"מ סימן שנה סעיף א

א. כל דבר שחזקתו גנוב ז אסור לקנותו ואפי' אם רוב אותו דבר גנוב ק אין לקנותו, וע"כ אין לוקחין מהרועים צמר או חלב או גדיים אבל

- ל. דאם אין עדים שנגנבו כיון שהחזיר הגניבה מעצמו הרי ראינו שעשה תשובה, ולא היינו אומרים שלא ניחא לבעלים שיהיה עוד שומר עליה, אבל כשראו עדים שגנבו אמרינן שהחזירה מיראת העדים ונסתלקה שמירתו ובזה נסתלקה תמיהת השל"ג. סמ"ע ס"ק ו'. אבל הש"ך בס"ק א' כתב דה"ה אם מודה שגנבו דדינו כיש עדים שגנבו ע"ש.
- מ. שם ברמב"ם הלכה י' כר"ע בברייתא שם בב"ק קי"ח ע"ב וכאוקימתא דרב זביד.
- נ. והראב"ד השיג על הרמב"ם וכתב או שיחזיר הכיס לבעליו וימנה מעותיו, וכתב ה"ה ונכון הוא דאף הרמב"ם מודה בזה.
- ס. ברייתא שם בב"ק צ"ד ע"ב.
- ע. שאז גם הנגזל יהנה מהדברים שנעשו מדמי הגזילה. סמ"ע ס"ק ה'.
- פ. כך פירש בסמ"ע דברי הרמ"א.
- צ. רמב"ם פ"ו מגניבה הלכה א' ממשנה בב"ק קי"ח ע"ב.
- ק. פירוש הן שחזקת אותו הדבר עצמו גנוב, הן שאין חזקת הדבר ההוא גנוב אבל רוב דבר כזה הוא בחזקת גנוב. סמ"ע ס"ק א'.

לוקחים מהם חלב וגבינה במדבר ר אבל לא ביישוב.
 כל דבר שהרועה מוכרו ובעל הבית מרגיש בו מותר לקנותו ממנו ש ואם
 לאו אסור.

עין משפט זז. חו"מ סימן שנה פעיף ב

ב. אין לוקחים עצים או פירות משומרי פירות אלא בזמן שיושבין
 ומוכרין בגלוי ת ויש לו קול ושיהיה על פתח הגינה שאז בכה"ג
 ודאי ברשות עושה.

עין משפט ט. חו"מ סימן שנה פעיף ה

ה. אין לוקחים מהנשים ומהעבדים ומקטנים אלא דברים שחזקתן שהם
 שלהם * ומדעת הבעלים. לוקחים ביצים ותרנגולים בכל מקום ומכל
 אדם, וכולם שאמרו תטמין המקח, אסור לקחת מהם.

הגה: מעשה באשה אחת שהחזיקה דבר של יתומים וגזרו חכמים שלא ישא
 אותה שום אדם כדי שלא להחזיק ידי עוברי עבירה ב.

ר. מפני שטורח לבעה"ב להביאו ליישוב ומניחו לרועה במתנה רש"י שם ד"ה חלב, ודוקא
 חלב וגבינה אבל גדיים אין הבל בין במדבר או ביישוב שאין לוקחין מהם, שעל
 גדיים בעל הבית טורח להביאם גם מהמדבר. סמ"ע ס"ק ג'.

ש. וע"כ מותר ליקח מהרועה ארבע צאן או ארבע גיזות צמר מעדר קטן או חמש ויותר
 מעד גדול שאין חזקתם שזה גנוב.

והטעם שבארבעה בעדר קטן או חמשה בעדר גדול חסרון ניכר ולא מילא לבו של הרועה
 למכור בלי רשות הבעלים, משא"כ בפחות מזה שאינו ניכר כ"כ ואף אם יוכר חסרון ישמט
 בב' או ג' לומר מתו או נגנבו. סמ"ע ס"ק ד'.
 דכל דבר שהבעלים היו מרגישים בו היה נתפס עליו הרועה כגנב אם ימכור אותו שלא
 מדעת הבעלים. סמ"ע ס"ק ה'.

ת. ממשנה שם בב"ק קי"ח ע"ב, וברייתא שם קי"ט ע"א, ובגלוי היינו שיש בפניהם
 מאזנים ומשקל.

א. ממשנה שם קי"ח ע"ב וברייתא קי"ט וכת"ק דברייתא ולא כאבא שאול ולא כרשב"ג.

ב. בתרומת הדשן סי' ר"ס ורס"א.

עין משפט י.

ח"מ סימן שנה פעיף ה.ג.

ה. ה. אין לוקחים מהנשים ומהעבדים ומקטנים אלא דברים שחזקתן שהם שלהם^א ומדעת הבעלים. לוקחים ביצים ותרנגולים בכל מקום ומכל אדם, וכולם שאמרו תטמין המקח, אסור לקחת מהם.

הגה: מעשה באשה אחת שהחזיקה דבר של יתומים וגזרו חכמים שלא ישא אותה שום אדם כדי שלא להחזיק ידי עוברי עבירה^ד.

ג. ג. כל היכא דמותר לקנות מהרועים או משומרי עצים או פירות אם אמרו ללוקח תחביא הדבר^ה אסור לקנות מהם.

עין משפט כ.

ח"מ סימן שנה פעיף ה

עיין לעיל עין משפט ט

עין משפט ל.מ.נ.

ח"מ סימן שנה פעיף א

עיין לעיל עין משפט ז

ג. ממשנה שם קי"ח ע"ב וברייתא קי"ט וכת"ק דברייתא ולא כאבא שאול ולא כרשב"ג.

ד. בתרומת הדשן סי' ר"ס ורס"א.

ה. שם במשנה קי"ח.

דף קיט.

עין משפט א.

ח"מ סימן שנה פעיף ד

ה. ד. מותר לקנות מהאריס^ו שהרי יש לו חלק בפירות ובעצים.

הגה: וי"א דוקא לאחר שחלקו, דסתמא שלו הוא מוכר אבל קודם החלוקה אסור^ז, דחוששין שלא יתן לבעל הבית כנגד מה שנטל כבר.

עין משפט ב.ג.

ח"מ סימן שנה פעיף ב

עיינ לעיל דף קיח: עין משפט ח

עין משפט ד.

ח"מ סימן ששט פעיף ג

ג. ה. אסור ליהנות מהגזלן^ח שהוחזק ממונו שבא בגזילה, ואם היה מיעוט שלו אע"פ שרוב ממונו גזול מותר ליהנות ממנו עד שידע בודאי שדבר זה גזול בידו.

ו. שם בדף קי"ט. וכתב הש"ך בס"ק א' שמדברי התוס' בב"מ כ"ב ע"א ד"ה מר זוטרא והגהות אשרי שם מבואר שאם אדם נותן לאכול לחבירו מדבר שאינו שלו אלא של חבירו, אע"פ שידוע שחבירו יתרצה אסור לאכלו, דהלכה כאב"י דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, ואע"פ שכעת ניחא ליה מעיקרא לא הוה ניחא ליה, וכתב הש"ך דאי לאו דמסתפינא הייתי אומר מותר, דיאוש שלא מדעת שאני שגם אח"כ אינו מתיאש אלא משום שאינו יודע היכן הוא ובעל כורחו מתיאש, ובזה אמרינן מעיקרא באיסורא אתא לידיה, אבל כאן כיון שידוע שיתרצה א"כ השתא נמי בהתירא אתא לידיה שמסתמא אינו מקפיד על זה.

ז. טור, והש"ך הוסיף מהרא"ש בב"מ פ"ב סי' ג' ותוס' שם ד"ה מר זוטרא. וכתב הב"ח דכל שמביא מביתו תולין שכבר חלקו וכ"כ התוס' שם, וכתב הש"ך דגם כוונת הרמ"א כהטור דבסתמא תלינן שחלקו ומותר ורק בידוע שעדיין לא חלקו אסור.

ח. רמב"ם שם הלכה ח' ופסק כשמואל בב"ק קי"ט ע"א, ומה שפסק הרמב"ם בפ"ו מגניבה, וכ"כ המחבר בריש סי' שנ"ח אם רוב אותו דבר שהוא גנוב אין לוקחין ממנו, יש לחלק בין רוב דבר לרוב ממון, דברוב הדבר אסור וברוב הממון מותר וזה עיקר. באר הגולה אות י'.

ובסמ"ע ס"ק ה' כתב לחלק דבסי' שנ"ח איירי ברועים והדומה שהם בחזקת גנבים ומסתמא כל מה שבידם הוא בחזקת גנוב, כי כל מלאכתן בזה אלא דיש מיעוט רועים שאינם גנבים כלל ותולין לזה שבא לקנות ממנו ברוב, משא"כ כאן מיירי בידוע בו שיש בידו מיעוט ממון שאינו גזול, ע"ש.

עין משפט ה.

ח"מ סימן שפח פעיף יג

יג. יח. אסור לאבד ממונו של מוסר ט אע"פ שמותר לאבד גופו שהרי ממונו ראוי ליורשיו.

הגה: וי"א דמותר ליטול ממונו י לעצמו ואינו אסור אלא לאבדו.

עין משפט ו.

ח"מ סימן שנח פעיף ג

ג. כל הגוזל את חברו אפי' שוה פרוטה כאילו נוטל את נפשו ב.

עין משפט ז.

ח"מ סימן שנח פעיף ה

ה. ה. אין לוקחים מהנשים ומהעבדים ומקטנים אלא דברים שחזקתן שהם שלהם ל ומדעת הבעלים. לוקחים ביצים ותרנגולים בכל מקום ומכל אדם, וכולם שאמרו תטמין המקח, אסור לקחת מהם.

הגה: מעשה באשה אחת שהחזיקה דבר של יתומים וגזרו חכמים שלא ישא אותה שום אדם כדי שלא להחזיק ידי עוברי עבירה מ.

עין משפט זז.

יו"ד סימן רמח פעיף ד

ה. ד. גבאי הצדקה אין מקבלין מהנשים ומהעבדים ומהתינוקות אלא דבר מועט ב, אבל לא דבר גדול שחזקתו גזול או גנוב משל אחרים. וכמה

- ט. פלוגתא דרב הונא ורב יהודה בב"ק קי"ט ע"א, ופסק הרי"ף ושאר פוסקים כמאן דאסר. ומה שאסור לאבד ממונו היינו בידיים אבל בגרמא מותר, כ"כ הטור בשם העיטור ומהרי"ו בסי' ק"ס, אבל למסור ממונו לאנסים אסור. ומוסר דינו כמומר להכעיס דאסור להחזיר לו אבידתו. ש"ך ס"ק ס"ב.
- י. מרדכי בפ' הגוזל בתרא שם, אבל הרי"ף ומהרש"ל פסקו דאסור ליטול ממונו לעצמו וכך עיקר. ש"ך ס"ק ס"ג.
- כ. מימרא דר"י ב"ב קי"ט ע"א. שנאמר וקבע את קובעיהם נפש, ובסמ"ע כתב מחלוקת אם הכוונה נפשו של הגוזל או נפשו של הנגזל. סמ"ע ס"ק ט'.
- ל. ממשנה שם קי"ח ע"ב וברייתא קי"ט וכת"ק דברייתא ולא כאבא שאול ולא כרשב"ג. מ. בתרומת הדשן סי' ר"ס ורס"א.
- נ. והיא מסוף בב"ק דף קי"ט ע"א. קנס שקנסוה חייב בעלה לשלם בעדה, כמ"ש הרמ"א באבן העזר סי' צ"ב סעיף ד' דמי לכפרה. ש"ך ס"ק י'.

הוא דבר מועט הכל לפי עושר הבעלים ועניותם.
ואם הבעל מוחה אפי' דבר מועט אין מקבלים מהם.

עין משפט ט. חו"מ סימן שנח פ"ה ו

ג. לוקחים מהבדדים (וכתב ה"ה פ"י בעלי בית הבד ושוכרין אותן לעשות בו שמן, ורש"י פירוש בעלי בית הבד שתגרין הן בשמן ולוקחים מן נשיהן במדה שהיא בפרהסיא), זיתים במדה ושמן במדה, אבל לא זיתים מועטים ושמן מועט שחזקתן גניבה, וכן כל כיוצא בזה.

עין משפט י.ב. יו"ד סימן רמח פ"ה ד
עין לעיל עין משפט ה

עין משפט ל. חו"מ סימן שנח פ"ה ז

ג. מוכין שהכובס מוציא הרי אלו שלו; ושהסורק מוציא הרי אלו של בעל הבית, (דכל מה שמקפיד עליו בעל הבית הוא שלו) (טור ס"ב).

עין משפט מ.ג. חו"מ סימן שנח פ"ה ח

ה. הכובס נוטל ג' חוטין והם שלו; יתר מכאן, של בעל הבית. ואם היה שחור על גב לבן, נוטל את הכל והם שלו.

עין משפט ס. חו"מ סימן שנח פ"ה ט

ו. החייט ששייר מהבד מטלית שהיא ג' אצבעות על ג' אצבעות חייב להחזירם לבעלים^ס, ופחות מזה הרי אלו שלו.

ואשה הנותנת צדקה לפדיון נפשה שיתפללו עליה גם בזמן עיבורה צריכה רשות בעלה, ובלאו הכי הרי זה גוזלת אותו אף שבעלה אמיד ואינו נותן לפי עושרו. פ"ת ס"ק ג' מנו"ב.
^ס. שם במשנה בב"ק קי"ח.

עין משפט ע.

ח"מ סימן שנה סעיף י

ז. השאריות של בעלי מלאכות כל שבעל הבית מקפיד עליו הוא של בעל הבית, ושאינו מקפיד עליו הרי הוא של הפועל. ובכל הדברים האלו הולכים אחר מנהג המדינה ע.

דף קיט:

עין משפט א.

ח"מ סימן שנה סעיף יב

ח. כל אומן שמכר דבר מהדברים שע"פ מנהג המדינה אינם שלו אסור לקנות ממנו, אבל אם עשה מזה כר מלא מוכין לוקחין ממנו שהרי נשתנה ביד הגנב פ, ואע"ג דשינוי החוזר לברייתו אינו קונה מ"מ בספק גניבה מותר לקנות בכה"ג וכל כיוצא בזה.

עין משפט ב.

ח"מ סימן שנה סעיף יא

יא. בכל הדברים וכיוצא בהם, הולכים אחר מנהג המדינה.

עין משפט ג.

ח"מ סימן שנה סעיף יב

עיי' לעיל עין משפט א

עין משפט ד.

או"ח סימן יא סעיף יא

יא. אם הגדיל, שקורין אורילייזא, הוא רחב, לא יטיל בו הציצית, ואם הטיל בו, פסול, דעל כנפי בגדיהם (במדבר טו, לח) כתיב, וזה אינו נחשב מהבגד, אבל עולה הוא לשיעור מלא קשר גודל ולהרחקת שלשה אצבעות, כיון שהנקב בתוך הבגד. הגה: וטוב שימדוד שיעור קשר גודל

ע. ברייתא וגמ' בב"ק קי"ט ע"ב.

פ. שאין שם מוכין עליו אלא שם אחר "כר" והטעם שמותר כיון שאין המוכין ודאי גנובין ביד הסורק אלא ספק, התירו לקנות ממנו בשינוי כל שהוא כזה. סמ"ע ס"ק י"ז.

בלא הגדיל, ויהיה תוך ג' אצבעות עם הגדיל (ב"י בשם רש"י ורשב"א).